

Finansira
Evropska unija

Institut za
razvoj mladih KULT

Analiza rezultata istraživanja položaja i potreba mladih općine Doboj Istok

OPĆINA
DOBOJ ISTOK

Impressum

Naslov:

ANALIZA REZULTATA ISTRAŽIVANJA POLOŽAJA I POTREBA MLADIH OPĆINE DOBOJ ISTOK

Izdavač:

Institut za razvoj mladih KULT

Za izdavača:

Jasmin Bešić

Sarajevo, 2025. godine

Publikacija je izrađena u okviru projekta „Smislino, kreirajmo i usvojimo politike prema mladima“ koji finansira Evropska unija a provodi Institut za razvoj mladih KULT u partnerstvu sa Regionalnom kancelarijom za saradnju mladih (RYCO), Vijećem mladih Federacije BiH, Mrežom omladinskih centara za animiranje, razvoj i trening Republike Srpske (M.O.C.A.R.T.) i Asocijacijom srednjoškolaca u BiH. Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost Instituta za razvoj mladih KULT i ne predstavlja nužno stajališta Evropske unije i partnerskih organizacija u projektu.

ANALIZA REZULTATA ISTRAŽIVANJA POLOŽAJA I POTREBA MLADIH **OPĆINE DOBOJ ISTOK**

Sarajevo, 2025. godine

Lista skraćenica

BHAS	Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine
BiH	Bosna i Hercegovina
CIK	Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine
EU	Evropska unija
FBiH	Federacija Bosne i Hercegovine
FZS	Federalni zavod za statistiku
KM	Konvertibilna marka (valuta BiH)
KUD	Kulturno-umjetničko društvo
NVO	Nevladina organizacija
Popis	Popis stanovništva u BiH iz 2013. godine
SPSS	Statistical Package for the Social Sciences
Strategija	Strategija prema mladima
TK	Tuzlanski kanton

Lista grafika

Grafik 1. Bračni status mladih – komparacija s drugim sličnim lokalnim zajednicama	17
Grafik 2. Posljednji završeni stepen obrazovanja	26
Grafik 3. Stipendiranje mladih	27
Grafik 4. Prestanak školovanja	28
Grafik 5. Adekvatnost obrazovanja	29
Grafik 6. Pohađanje prakse u okviru redovnog obrazovanja	30
Grafik 7. Unapređenje formalnog obrazovanja	31
Grafik 8. Neformalno obrazovanje	33
Grafik 9. Trend pada broja nezaposlenih osoba u TK i općini Doboj Istok u periodu od 4 godine	37
Grafik 10. Radni status mladih općine Doboj Istok	39
Grafik 11. Vrsta ugovora kod zaposlenih mladih	40
Grafik 12. Odnos obrazovanja i radnog mjesta	41
Grafik 13. Zlostavljanje na radnom mjestu	43
Grafik 14. Praksa podmićivanja za posao u javnoj administraciji ili privatnoj firmi	44
Grafik 15. Najbolje radno mjesto	44
Grafik 16. Stav mladih o pokretanju vlastitog biznisa	45
Grafik 17. Podrška za pokretanje vlastitog biznisa	46
Grafik 18. Poznavanje vladinih programa za zapošljavanje	47
Grafik 19. Način stanovanja	48
Grafik 20. Način stanovanja – komparacija s drugim lokalnim zajednicama	49
Grafik 21. Doprinos kućnom budžetu	50
Grafik 22. Ukupni lični prihodi tokom prošlog mjeseca	51
Grafik 23. Ukupni prihodi domaćinstva tokom prošlog mjeseca	52
Grafik 24. Sistematski pregled	54
Grafik 25. Razlozi provedbe sistematskog pregleda	55
Grafik 26. Ginekološki pregled	56
Grafik 27. Zadovoljstvo uslugama koje pruža dom zdravlja	56
Grafik 28. Vrsta zdravstvenog osiguranja	58
Grafik 29. Konzumiranje duhana i duhanskih proizvoda	59
Grafik 30. Konzumacija duhana i duhanskih proizvoda – komparacija s drugim lokalnim zajednicama	60
Grafik 31. Mladi i konzumiranje alkohola	61
Grafik 32. Bavljenje sportom mladih	64
Grafik 33. Mentalno zdravlje mladih	65
Grafik 34. Razlozi neposjećivanja psihologa	66
Grafik 35. Percepcija prilika za posjećivanjem kulturnih i umjetničkih sadržaja/sportskih događaja	68
Grafik 36. Zainteresiranost za kulturu i umjetnost	68

Grafik 37. Spremnost na posjećivanje sportskih, kulturnih i umjetničkih sadržaja	69
Grafik 38. Zadovoljstvo podrškom kulturnim i sportskim sadržajima	70
Grafik 39. Zanimanje za politiku	72
Grafik 40. Učinkovitost načina promjena u društvu	73
Grafik 41. Utjecaj mladih na donošenje odluka na lokalnom nivou	74
Grafik 42. Članstvo i rad u organizacijama	76
Grafik 43. Članstvo mladih u nevladinim organizacijama – komparacija s drugim sličnim lokalnim zajednicama	77
Grafik 44. Mladi i putovanja izvan BiH	78
Grafik 45. Razlozi putovanja mladih općine Doboj Istok	79
Grafik 46. Programi razmjene u kojima učestvuju mladi općine Doboj Istok	80
Grafik 47. Fenomen odlaska građana i mladih iz BiH	80
Grafik 48. Interes mladih za odlaskom iz BiH	81
Grafik 49. Izvjesnost odlaska mladih iz BiH u narednom periodu	82
Grafik 50. Razlozi eventualnog odlaska u inostranstvo	83
Grafik 51. Slobodno vrijeme	85
Grafik 52. Korištenje medija	86
Grafik 53. Pristup internetu među mladima	87
Grafik 54. Društvene mreže koje mladi najčešće koriste	88
Grafik 55. Osjećaj vezanosti	89
Grafik 56. Zadovoljstvo sigurnosnom situacijom	91
Grafik 57. Zadovoljstvo radom policijskih službi	91
Grafik 58. Poznavanje pojmova mobing i buling	93

Popis tabela

Tabela 1. Tematske cjeline analize mladih općine Doboj Istok	14
Tabela 2. Uzorak za općinu Doboj Istok	16
Tabela 3. Stratifikacija uzorka mladih u odnosu na demografske karakteristike populacije mladih općine Doboj Istok	17
Tabela 4. Demografske karakteristike uzorka	18
Tabela 5. Broj mladih unutar kantona u FBiH	19
Tabela 6. Broj mladih po općinama i gradovima u TK	20
Tabela 7. Osnovno obrazovanje	23
Tabela 8. Srednje obrazovanje	23
Tabela 9. Pregled broja upisanih studenata po lokalnim zajednicama u TK iz kojih studenti dolaze	25
Tabela 10. Pregled stanja i fluktuacije nezaposlenih osoba u TK	36
Tabela 11. Pregled broja nezaposlenih mladih osoba u TK po dobnim petogodištima	38

Sadržaj

UVOD I METODOLOGIJA	13
KARAKTERISTIKE UZORKA	16
OBRAZOVANJE I NAUKA MLADIH	22
Osnovno obrazovanje	22
Srednje obrazovanje	23
Visoko obrazovanje	24
Nivo obrazovanja mladih u općini Doboj Istok	25
Stipendije	26
Prestanak daljeg školovanja	27
Adekvatnost obrazovanja	29
Kvalitet nastave	30
Neformalno obrazovanje	32
RAD, ZAPOSŁJAVANJE I PREDUZETNIŠTVO MLADIH	35
Tržište rada	40
Usklađenost obrazovanja i radnog mjesta	41
Pripravnički staž, obuka i praksa	42
Zlostavljanje na radnom mjestu	42
Mito i korupcija pri zapošljavanju	43
Preduzetništvo mladih	44
Vladini programi zapošljavanja	47
SOCIJALNA BRIGA	48
Stambena politika	48
Primanja	50

ZDRAVSTVENA ZAŠTITA	54
Sistematski pregled	54
Ginekološki pregled	55
Zdravstvene usluge	56
Zdravstveno osiguranje	58
Konзумiranje duhana, alkohola, nargile i narkotika	59
Bavljenje sportom	63
Mentalno zdravlje	65
KULTURA I UMJETNOST	67
AKTIVIZAM MLADIH (UČEŠĆE, AKTIVIZAM I VOLONTIRANJE)	72
Zanimanje za politiku	72
Utjecaj mladih na promjene	73
Članstvo mladih u organizacijama	75
MOBILNOST MLADIH	78
Putovanja i mladi	78
Napuštanje države	80
SLOBODNO VRIJEME	84
Informiranje	86
IDENTITET	89
SIGURNOST	91
Zadovoljstvo sigurnosnom situacijom i policijskim službenicima	91
Oblici nasilja među mladim osobama	93
PREPORUKE	95
LITERATURA	99

UVOD I METODOLOGIJA

Općina Doboj Istok i Institut za razvoj mladih KULT su krajem 2024. g. i početkom 2025. g. radili na terenskom anketiranju i prikupljanju podataka u okviru istraživanja položaja i potreba mladih općine Doboj Istok, a u svrhu izrade analize položaja i potreba mladih ove lokalne zajednice. Osim anketiranja ispitanika, provedena je fokusna grupa s mladima s područja općine Doboj Istok, a u cilju boljeg razumijevanja podataka dobijenih terenskim istraživanjem.

Nakon što je kompletirano terensko istraživanje, pristupljeno je izradi dokumenta analize s ključnim nalazima i preporukama koje za cilj imaju unapređenje položaja mladih.

Cilj istraživanja bio je izrada analize koja će pružiti uvid u specifične izazove i prioritete mladih ljudi. Uz anketiranje, održana je i fokusna grupa s mladima s područja općine Doboj Istok kako bi se bolje razumjeli rezultati dobijeni terenskim istraživanjem. Po završetku terenskog istraživanja pristupilo se izradi analize, koja uključuje ključne nalaze i preporuke za unapređenje položaja mladih. Ova analiza pruža pregled mišljenja, stavova i procjena mladih na teme koje su im važne u kontekstu općine Doboj Istok. Važno je napomenuti da analiza ne pokriva sve aktivnosti koje provode lokalne vlasti u vezi s mladima, budući da će se takvi podaci analizirati u okviru drugih aktivnosti u okviru procesa izrade strateškog dokumenta (Strategije prema mladima općine Doboj Istok). Ovaj dokument predstavlja samo jedan korak u razvoju politike prema mladima, pružajući uvid u njihov odgovor na pitanja od interesa.

Metodologija prikupljanja podataka zasnovana je na standardiziranom upitniku koji je prilagođen specifičnostima ovog istraživanja, omogućavajući detaljnu analizu potreba i problema mladih na području općine Doboj Istok. Anketari su bili mladi ljudi, što je omogućilo bolju povezanost s ciljnom grupom i olakšalo iskrenost ispitanika. Ovaj pristup omogućava prikupljanje relevantnih i autentičnih podataka koji će biti temelj za razvoj efikasnih politika i programa usmjerenih na poboljšanje života mladih u općini Doboj Istok.

S obzirom na društvene promjene i izazove s kojima se mladi suočavaju, ovo istraživanje predstavlja ključan korak prema osiguravanju inkluzije, aktivne participacije i održivog razvoja mladih. Istraživanje je provedeno korištenjem tehnike terenskog anketiranja, uz primjenu standardiziranog upitnika, a također je održana i fokusna grupa u kojoj je učestvovalo 11 mladih. Fokusna grupa omogućava dublje razumijevanje potreba i problema mladih te pruža brzu povratnu informaciju koja može doprinositi boljim politikama usmjerenim na ovu populaciju.

Upitnik koji je korišten u istraživanju temelji se na pitanjima koja Evropski statistički ured (Eurostat) koristi u istraživanjima o položaju i potrebama mladih u Europskoj uniji. Osim ovih pitanja, upitnik sadrži i specifična pitanja koja se odnose na situaciju u Bosni i Hercegovini, kao i teme koje su od značaja za donosioce odluka na različitim nivoima vlasti. Primjena iste metodologije kao u drugim zemljama omogućava usporedbu rezultata istraživanja kako u kontekstu BiH i drugih zemalja EU tako i među različitim lokalnim zajednicama i regijama u BiH. Za ovu komparaciju važno je korištenje iste metodologije koju Institut koristi već dugi niz godina u istraživanjima o položaju i potrebama mladih, kao i sličnih istraživačkih instrumenata (upitnika).

Terensko istraživanje provedeno je među mladim osobama u dobi od 15 do 30 godina, što je u skladu s definicijom

„mladih“ prema Zakonu o mladima Federacije Bosne i Hercegovine.¹ Ispitanici su odabrani metodom slučajnog odabira, što osigurava generalizabilnost i reprezentativnost rezultata, uvažavajući definirane parametre margine greške i intervala pouzdanosti. Ovaj pristup znači da je svaka mlada osoba s područja općine Doboj Istok imala jednaku šansu da bude izabrana za anketiranje.

Ovaj proces uključivanja mladih u istraživački rad osigurao je veću autentičnost prikupljenih podataka, jer su mladi bili angažirani ne samo kao ispitanici već i kao aktivni učesnici u samoj provedbi istraživanja, što je doprinijelo boljoj analizi podataka i izradi ove analize. Također, pri formiranju uzorka posebna pažnja posvećena je parametrima poput spola i dobi ispitanika kako bi se obuhvatile sve demografske podgrupe mladih unutar heterogene populacije mladih općine Doboj Istok.

Ukupno je anketirano 340 mladih s područja općine Doboj Istok, a ispitanici su birani metodom slučajnog odabira, pri čemu su svi ispitanici bili u dobi između 15 i 30 godina. Za formiranje uzorka vodilo se računa o osnovnim demografskim karakteristikama kako bi se omogućilo uključivanje svih podgrupa mladih unutar populacije. Ovaj pristup omogućio je ispitivanje mišljenja svih relevantnih društvenih skupina mladih, čime su se obuhvatile sve relevantne varijable koje mogu utjecati na položaj mladih u zajednici. Greška uzorka u ovom istraživanju je $\pm 5\%$ s nivoom pouzdanosti od 95%, što je standardni nivo koji omogućava dobivanje preciznih rezultata. Greška uzorka je uvijek prisutna u istraživanjima koja koriste uzorak, jer se rezultati temelje na procjenama cijele populacije, a ne na podacima svih članova populacije. To znači da rezultati mogu varirati do 5% u odnosu na prikazane podatke. Za analizu prikupljenih podataka korišten je statistički paket IBM SPSS (IBM Statistical Package for the Social Sciences SPSS²), koji omogućava detaljnu i preciznu statističku obradu podataka. Ovaj program je koristan alat za analizu velikih količina podataka jer omogućava prikazivanje rezultata kroz tabele i grafičke prikaze, dok su rezultati zatim interpretirani kroz kraća tekstualna objašnjenja, koja omogućuju dublje razumijevanje ključnih nalaza istraživanja. Ovaj način obrade podataka omogućava donošenje informiranih zaključaka temeljenih na statistički provjerenim podacima.

Pri izradi ove analize korišteni su podaci javnih institucija Agencije za statistiku Bosne i Hercegovine i Zavoda za statistiku Federacije Bosne i Hercegovine te drugih relevantnih institucija.

Istraživanjem je obuhvaćeno sedam oblasti (s pripadajućim podoblastima) koje su od posebnog značaja za mlade, a i sam dokument analize ima strukturu koja prati tematske cjeline prikazane u Tabeli 1.

Tabela 1. Tematske cjeline analize mladih općine Doboj Istok

Tematske cjeline
Obrazovanje i nauka mladih
Rad, zapošljavanje i preduzetništvo mladih
Socijalna briga mladih
Zdravstvena zaštita mladih

1 Zakon o mladima Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine FBiH", br. 36/2010).

2 IBM Statistical Package for the Social Sciences SPSS (<https://www.ibm.com/spss>).

Kultura i sport mladih

Aktivizam mladih (učešće, volontiranje, mobilnost, migracije)

Sigurnost mladih

U kontekstu zakonodavnih okvira, važno je napomenuti da je Zakon o mladima Federacije BiH usvojen 2010. godine i da se njime reguliraju prava i obaveze mladih, a također su definirane i oblasti od interesa za ovu populaciju. Za analizu statističkih podataka o mladima u općini Doboj Istok korišteni su podaci s popisa stanovništva iz 2013. godine. Iako su podaci s ovog popisa stariji i mogu sadržavati određene nesigurnosti zbog promjena u demografskoj strukturi, korišteni su jer ne postoje noviji i potpuniji podaci o mladima u ovoj općini. Popis stanovništva iz 2013. godine tako je poslužio kao referentna tačka za demografske karakteristike mladih u ovoj analizi.

KARAKTERISTIKE UZORKA

Za potrebe ovog istraživanja, uzorak je formiran na temelju podataka s popisa stanovništva iz 2013. godine.³ Iako je prošlo više od deset godina od tada, ovi podaci predstavljaju najkompletniji set demografskih informacija o mladima u lokalnim zajednicama, što omogućava određivanje uzorka. Općina Doboj Istok čini oko 2% ukupnog stanovništva Tuzlanskog kantona. Prema podacima popisa iz 2013. godine, broj stanovnika općine iznosio je 10.248, dok je prema podacima (demografskim procjenama) Federalnog zavoda za statistiku iz 2023. godine broj stanovnika u ovoj općini bio 9.656.⁴

Analiza strukture populacije mladih u općini Doboj Istok, podijeljene u dva petogodišta (15-19, 20-24) i jedno šestogodište (25-30), pokazuje da je dobna struktura bila relativno ujednačena s malim razlikama. Najveći broj mladih bio je u najmlađoj dobnoj kategoriji, od 15 do 19 godina, koja čini 34,18% ukupne populacije mladih u općini Doboj Istok.

Važno je napomenuti da su statistički podaci za kantone i Federaciju BiH preuzeti od Federalnog zavoda za statistiku (FZS), koji nudi detaljnu podjelu prema petogodištima. Ova podjela obuhvata mlade osobe u dobi od 15 do 29 godina, dok osobe od 30 godina pripadaju petogodištu od 30 do 34 godine. S obzirom na to, u ovoj analizi prikazana je dobna struktura prema petogodištima, što je ilustrirano u tabelama 2, 5 i 6, gdje su podaci obuhvatili mlade do 29 godina, s obzirom na to da su za ovu starosnu skupinu bili dostupni podaci za općinu Doboj Istok.

Također, u Tabeli 2 prikazana je detaljna struktura populacije općine Doboj Istok, uključujući podatke o dobnoj strukturi mladih do 29 godina, jer su ovi podaci bili dostupni na nivou općine. U istoj tabeli prikazani su i podaci o realiziranom uzorku, odnosno o broju ispitanika u dobi od 15 do 30 godina.

Tabela 2. Uzorak za općinu Doboj Istok / Izvor: Agencija za statistiku BiH

	UKUPNO STANOV.	M	Ž	15-19	20-24	25-29	15-29	%	UKUPNO ISPITANIH	M	Ž
Doboj Istok	10.248	5.061	5.187	751	725	721	2197	21,44%	340	50,88%	49,12%
		49,39%	50,61%	34,18%	33,00%	32,82%					

U Tabeli 3 prikazana je stratifikacija realiziranog uzorka, uključujući ključne varijable kao što su dob, spol i mjesto boravka. Ovi podaci omogućavaju usporedbu između realiziranog uzorka i popisa stanovništva iz 2013. godine.

3 Agencija za statistiku BiH [online], Popis 2013. Dostupno na: <https://www.popis.gov.ba/popis2013/knjige.php?id=0> [pristupljeno: 31. 1. 2025].
4 Federalni zavod za statistiku BiH [online]. Tuzlanski kanton u brojkama, Sarajevo, 2024. Dostupno na: <https://fzs.ba/wp-content/uploads/2024/06/tuzlanski-kanton.pdf> [pristupljeno: 31. 1. 2025].

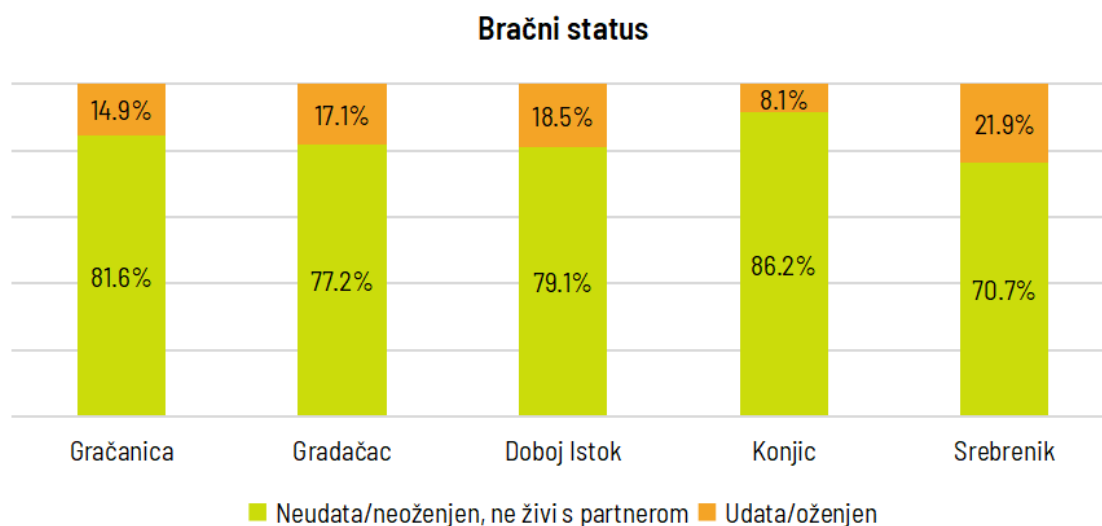
Tabela 3. Stratifikacija uzorka mladih u odnosu na demografske karakteristike populacije mladih općine Doboj Istok /

Izvor: istraživanje, Federalni zavod za statistiku i Popis 2013.

Demografske karakteristike (varijable)	Disagregacija	Veličina uzorka	Postotak (uzorak)	Populacijski podaci (izvori: Popis 2013. i FZS)
Spol	Ženski	167	49,12%	49,39%
	Muški	173	50,88%	50,61%
Mjesto prebivališta	Gradsko	0	0,00%	0,00%
	Vangradsko	340	100,00%	100,00%
Dob	15-19	144	42,35%	34,18%
	20-24	106	31,18%	33,00%
	25-30	90	26,47%	32,82%
TOTAL		340	100,00%	100,00%

Analiza podataka prikazuje da je udio mladih žena među ispitanicima (50,88%) tek neznatno viši od udjela muškaraca (49,12%), što ukazuje na ravnotežu u zastupljenosti spolova među anketiranim mladima.

Većina mladih osoba u općini Doboj Istok nije u braku ili nekoj drugoj vrsti formalne partnerske zajednice. Konkretno, 79,11% mladih nije u braku niti živi s partnerom. Zanimljivo je da 18,52% mladih izjavljuje da je u braku.

Grafik 1. Bračni status mladih – komparacija s drugim sličnim lokalnim zajednicama / Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Prema odgovorima ispitanika, 11,47% mladih u općini Doboj Istok ima djecu. Od tog broja, 43,58% su muškarci, a 56,41% žene.

Kada je riječ o veličini domaćinstava, najveći broj mladih (38,5%) živi u četveročlanim domaćinstvima, dok 20,2% mladih živi u domaćinstvima s pet članova. Domaćinstva s tri člana broje 19,7%, a 17% mladih živi u domaćinstvima sa šest ili više članova. U dobnoj skupini od 15 do 19 godina većina mladih živi u četveročlanim domaćinstvima (16,7%), dok ih 14,7% živi u domaćinstvima sa šest ili više članova, a 7% u tročlanim domaćinstvima. Mladi iz dobne skupine od 20 do 24 godine najviše žive u četveročlanim domaćinstvima (12%), a manji udio živi u tročlanim (6,7%), petočlanim (6,4%) i domaćinstvima sa šest ili više članova (4,7%).

Tabela 4. Demografske karakteristike uzorka / Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

		Cijeli uzorak	Muško	Žensko
Bračni status	Neudata/neoženjen, ne živi s partnerom	79,12%	52,79%	47,21%
	Udata/oženjen	18,53%	44,44%	55,56%
	Ne želi odgovoriti	2,35%	37,50%	62,50%
Radni status	Nezaposlen	47,35%	38,51%	61,49%
	Povremeno zaposlen – freelancer	3,24%	72,73%	27,27%
	Pripravnik/stažist/specijalizant	2,06%	42,86%	57,14%
	Samozaposlen	3,53%	58,33%	41,67%
	Volonter	2,94%	10,00%	90,00%
	Zaposlen na puno radno vrijeme	39,71%	66,67%	33,33%
	Zaposlen na pola radnog vremena	0,29%	100,00%	0,00%
	Ne želi odgovoriti	0,88%	33,33%	66,67%
Broj članova u domaćinstvu	1-2	4,12%	64,29%	35,71%
	3	19,71%	58,21%	41,79%
	4	38,53%	45,80%	54,20%
	5	20,29%	60,87%	39,13%
	6+	17,06%	39,66%	60,34%

Prema popisu stanovništva, udio mladih u dobi od 15 do 29 godina u ukupnom stanovništvu Federacije BiH iznosi 21%. U Unsko-sanskom kantonu, koji se izdvaja po najvećem udjelu mladih, oni čine 23% ukupne populacije, dok Tuzlanski kanton ima udio od 22%, čime je iznad prosjeka Federacije BiH. Kada se analiziraju podaci po kantonima, Tuzlanski kanton prednjači po broju mladih s ukupno 96.929 mladih, što nije iznenađujuće s obzirom na to da je ovaj kanton najmnogoljudniji u FBiH.

Tabela 5. Broj mladih unutar kantona u FBiH

	Ukupno stanovništvo	15–19	20–24	25–29	Ukupno mladih	Procentualni udio mladih u ukupnom stanovništvu po kantonima
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE	2.219.220	161.881	150.902	164.203	476.986	21%
TUZLANSKI KANTON	445.028	32.263	31.620	33.046	96.929	22%
KANTON SARAJEVO	413.593	26.388	25.484	31.933	83.805	20%
ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON	364.433	27.674	25.340	27.092	80.106	22%
UNSKO-SANSKI KANTON	273.261	21.328	19.541	20.912	61.781	23%
SREDNJOBOSANSKI KANTON	254.686	19.819	17.764	19.067	56.650	22%
HERCEGOVAČKO-NERETVANSKI KANTON	222.007	16.497	14.626	15.752	46.875	21%
ZAPADNOHERCEGOVAČKI KANTON	94.898	7.379	6.886	6.575	20.840	22%
KANTON 10	84.127	5.779	5.363	5.401	16.543	20%
POSAVSKI KANTON	43.453	3.016	2.841	2.823	8.680	20%
BOSANSKOPODRINJSKI KANTON	23.734	1.738	1.437	1.602	4.777	20%

Izvor: Federalni zavod za statistiku, Popis 2013.^{5, 6}

Ako suzimo fokus na gradove i općine unutar Tuzlanskog kantona, primijetiti ćemo da grad Tuzla prednjači s najvećim brojem mladih, njih 22.134. Općina Doboj Istok zauzima 11. mjesto, s 2.197 mladih među 13 lokalnih zajednica u kantonu. Kada se posmatra udio mladih u ukupnoj populaciji lokalne zajednice, općina Sapna ima najveći udio, koji iznosi 25%, dok općine Kalesija, Kladanj, Teočak i Živinice slijede s udjelom većim od 23%. Sve ove općine imaju udio mladih u općoj populaciji koji premašuje kantonalni prosjek od 21,8%. Općina Doboj Istok, s udjelom od 21,44%, zauzima deveto mjesto, a ovaj postotak je u skladu s prosjekom kantona.

5 Federalni zavod za statistiku [online]. Dostupno na: <http://www.fzs.ba/index.php/2016/07/01konacni-rezultati-popisa-2013-2> [pristupljeno: 11. 2. 2025].

6 Dostupna online baza podataka Popisa 2013. omogućava odabir dobni kategorija stanovništva po pojedinačnim godinama ili po petogodištima. Iz praktičnih razloga, u ovoj analizi odabran je prikaz po petogodištima, koji omogućava presjek dobne kategorije na 29 godina starosti, a ne na 30 godina, dokle se inače definira dobna kategorija mladih.

Tabela 6. Broj mladih po općinama i gradovima u TK / Izvor: Federalni zavod za statistiku, Popis 2013.⁷

		Ukupno	15-19	20-24	25-29	Ukupno mladih	% mladih u ukupnom stanovništvu
TK	Ukupno	445.028	32.263	31.620	33.046	96.929	21,78%
	Muško	217.388	16.556	16.209	16.947	49.712	22,87%
	Žensko	227.640	15.707	15.411	16.099	47.217	20,74%
BANOVIĆI	Ukupno	22.773	1.687	1.721	1.806	5.214	22,90%
	Muško	11.392	850	892	991	2.733	23,99%
	Žensko	11.381	837	829	815	2.481	21,80%
ČELIĆ	Ukupno	10.502	817	702	671	2.190	20,85%
	Muško	5.256	428	367	349	1.144	21,77%
	Žensko	5.246	389	335	322	1.046	19,94%
DOBOJ ISTOK	Ukupno	10.248	751	725	721	2.197	21,44%
	Muško	5.061	375	371	387	1.133	22,39%
	Žensko	5.187	376	354	334	1.064	20,51%
GRAČANICA	Ukupno	45.220	3.313	3.206	3.286	9.805	21,68%
	Muško	21.641	1.674	1.567	1.686	4.927	22,77%
	Žensko	23.579	1.639	1.639	1.600	4.878	20,69%
GRADAČAC	Ukupno	39.340	3.118	2.535	2.653	8.306	21,11%
	Muško	19.234	1.577	1.308	1.315	4.200	21,84%
	Žensko	20.106	1.541	1.227	1.338	4.106	20,42%
KALESIJA	Ukupno	33.053	2.670	2.617	2.638	7.925	23,98%
	Muško	16.597	1.350	1.356	1.394	4.100	24,70%
	Žensko	16.456	1.320	1.261	1.244	3.825	23,24%

KLADANJ	Ukupno	12.348	1.020	934	892	2.846	23,05%
	Muško	6.108	525	488	445	1.458	23,87%
	Žensko	6.240	495	446	447	1.388	22,24%
LUKAVAC	Ukupno	44.520	3.047	2.970	3.255	9.272	20,83%
	Muško	21.786	1.575	1.568	1.704	4.847	22,25%
	Žensko	22.734	1.472	1.402	1.551	4.425	19,46%
SAPNA	Ukupno	11.178	1.061	927	806	2.794	25,00%
	Muško	5.739	585	510	411	1.506	26,24%
	Žensko	5.439	476	417	395	1.288	23,68%
SREBRENİK	Ukupno	39.678	2.934	2.915	2.952	8.801	22,18%
	Muško	19.348	1.487	1.521	1.492	4.500	23,26%
	Žensko	20.330	1.447	1.394	1.460	4.301	21,16%
TEOČAK	Ukupno	7.424	605	589	517	1.711	23,05%
	Muško	3.767	310	297	267	874	23,20%
	Žensko	3.657	295	292	250	837	22,89%
TUZLA	Ukupno	110.979	6.823	7.029	8.282	22.134	19,94%
	Muško	52.745	3.582	3.516	4.106	11.204	21,24%
	Žensko	58.234	3.241	3.513	4.176	10.930	18,77%
ŽIVINICE	Ukupno	57.765	4.417	4.750	4.567	13.734	23,78%
	Muško	28.714	2.238	2.448	2.400	7.086	24,68%
	Žensko	29.051	2.179	2.302	2.167	6.648	22,88%

OBRAZOVANJE I NAUKA MLADIH

Osnovno obrazovanje

Prema podacima FZS-a, broj škola na području Tuzlanskog kantona u školskoj 2023/24. konstantan je u posljednje četiri školske godine (212), osim u školskoj 2021/22. godini, kada je broj osnovnih škola iznosio 211. Na području općine Doboj Istok, po podacima Federalnog zavoda, djeluje ukupno pet osnovnoškolskih ustanova, dok su na fokusnoj grupi mladi izjavili da postoji šest osnovnih škola (ovaj broj podrazumijeva ukupan broj centralnih i područnih škola).⁸ Također je na stranici Ministarstva obrazovanja Tuzlanskog kantona naglašeno da djeluju dvije osnovne škole u općini Doboj Istok (broj podrazumijeva samo centralne škole).⁹ U Tuzlanskom kantonu primijećen je blagi pad broja upisanih učenika u osnovne škole tokom posljednje četiri školske godine. U školskoj 2020/21. godini broj upisanih učenika iznosio je 35.839, raspoređenih u 212 škola, dok je u školskoj 2023/24. godini broj upisanih učenika smanjen na 34.675, što predstavlja pad od 3,2%. U poređenju s prethodnom školskom godinom (2022/23), kada je broj upisanih učenika iznosio 35.212, smanjenje broja učenika u 2023/24. godini iznosilo je 1,5%. Broj upisanih djevojčica u školskoj 2020/2021. godini bio je 17.365, dok se u školskoj 2023/24. godini smanjio na 16.948, što predstavlja pad od 1,2%.

Općina Doboj Istok prati trend Tuzlanskog kantona i bilježi pad broja upisa učenika u osnovne škole. U školskoj 2020/21. godini bila su upisana 874 učenika, dok ih je u školskoj 2023/24. upisano 862, što predstavlja pad od 1,4%. Ako se uporede podaci s prethodnom školskom godinom, smanjenje broja upisanih učenika u 2023/24. godini iznosi 2,8%.¹⁰

U školskoj 2020/21. godini udio djevojčica u ukupnom broju osnovaca iznosio je 438, što je činilo 48,5% od ukupnog broja upisanih učenika. U školskoj 2023/2024. godini broj djevojčica je smanjen na 425, što predstavlja 49,3% od ukupnog broja upisanih učenika.¹¹ Broj upisanih dječaka i djevojčica je sličan i varira s minimalnim razlikama. Zabilježen pad broja upisanih učenika u osnovne škole prati širu tendenciju u regiji a može ukazivati na smanjenje nataliteta ili na migraciju stanovništva iz općine Doboj Istok i okolnih područja.

8 Federalni zavod za statistiku BiH [online]. Tuzlanski kanton u brojkama: Sarajevo, 2024. Dostupno na: <https://fzs.ba/wp-content/uploads/2024/06/tuzlanski-kanton.pdf> [pristupljeno: 11. 2. 2025].

9 Spisak osnovnih škola u Tuzlanskom kantonu [online]. Dostupno na: <https://montk.gov.ba/obrazovanje-i-nauka/osnovno-obrazovanje/osnovne-skole/> [pristupljeno: 11. 2. 2025].

10 Federalni zavod za statistiku BiH [online]. Tuzlanski kanton u brojkama: Sarajevo, 2024. Dostupno na: <https://fzs.ba/wp-content/uploads/2024/06/tuzlanski-kanton.pdf> [pristupljeno: 11. 2. 2025].

11 Federalni zavod za statistiku BiH [online]. Tuzlanski kanton u brojkama: Sarajevo, 2024. Dostupno na: <https://fzs.ba/wp-content/uploads/2024/06/tuzlanski-kanton.pdf> [pristupljeno: 11. 2. 2025].

Tabela 7. Osnovno obrazovanje / Izvor: Federalni zavod za statistiku¹²

Školska godina		Broj škola	Ukupan broj upisanih učenika	Djevojke/djevojčice
2020/2021.	Doboj Istok	5	874	438
	Tuzlanski kanton	212	35.839	17.365
2021/2022.	Doboj Istok	5	888	444
	Tuzlanski kanton	211	35.907	17.459
2022/2023.	Doboj Istok	5	887	439
	Tuzlanski kanton	212	35.212	17.206
2023/2024.	Doboj Istok	5	862	425
	Tuzlanski kanton	212	34.675	16.948

Srednje obrazovanje

Posmatrajući srednje obrazovanje u Tuzlanskom kantonu, možemo primijetiti smanjenje broja srednjih škola, s 34 u 2020. godini na 33 u 2024. godini, a također i broj upisanih srednjoškolaca kontinuirano opada iz godine u godinu. U školskoj 2020/21. godini bila su upisana 14.923 srednjoškolca, dok je u školskoj 2023/24. godini broj upisanih srednjoškolca smanjen na 14.117, što predstavlja pad od 5,4%. Broj upisanih djevojčica u Tuzlanskom kantonu u školskoj 2020/2021. godini iznosio je 7.427, dok je u školskoj 2023/2024. godini pao na 7.120, što je smanjenje od 4,1%.

Tabela 8. Srednje obrazovanje / Izvor: Federalni zavod za statistiku¹³

Školska godina		Broj škola	Ukupan broj upisanih učenika	Djevojke/djevojčice
2020/2021.	Doboj Istok	1	333	139
	Tuzlanski kanton	34	14.923	7.427

¹² Federalni zavod za statistiku BiH [online]. Tuzlanski kanton u brojkama: Sarajevo, 2024. Dostupno na: <https://fzs.ba/wp-content/uploads/2024/06/tuzlanski-kanton.pdf> [pristupljeno: 11. 2. 2025].

¹³ Federalni zavod za statistiku [online]. Kantoni u brojkama: Tuzlanski kanton (2020–2024). Dostupno na: <https://fzs.ba/index.php/2021/06/30/kantoni-u-brojkama/> [pristupljeno: 11. 2. 2025].

2021/2022.	Doboj Istok	1	299	134
	Tuzlanski kanton	33	14.384	7.187
2022/2023.	Doboj Istok	1	288	125
	Tuzlanski kanton	34	14.128	7.080
2023/2024.	Doboj Istok	1	266	129
	Tuzlanski kanton	33	14.117	7.120

Općina Doboj Istok, kao i Tuzlanski kanton, bilježi negativan trend u upisu učenika u srednje škole. Od školske 2020/21. godine do školske 2023/24. godine broj učenika smanjio se za 67, što predstavlja pad od 20,1%.

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku za 2024. godinu, na području općine Doboj Istok nalazi se samo jedna srednja škola – Mješovita srednja škola Doboj Istok. Ova škola nudi sljedeće smjerove i zanimanja: gimnazija, tehničar elektroenergetike, poljoprivredno-prehrambeni tehničar, ekonomski tehničar, krojač, vozač motornog vozila i automehaničar.¹⁴ Istražujući situaciju i potrebe mladih u općini Doboj Istok, naišli smo na brojne važne teme i iskustva koja mladi dijele o svojim obrazovnim opcijama i izazovima. Kroz fokusnu grupu dobili smo dublji uvid u dinamiku srednjoškolskog obrazovanja u ovoj općini.

Visoko obrazovanje

Prema dostupnim podacima, općina Doboj Istok ne posjeduje visokoškolske ustanove, bilo privatne ili državne. Studenti iz ove općine obrazovanje nastavljaju na univerzitetima i fakultetima u Tuzli, Sarajevu, Banjoj Luci ili Brčkom. Analizirajući visoko obrazovanje u Tuzlanskom kantonu, primjetan je trend smanjenja broja studenata u periodu od akademske 2020/21. godine do 2023/24. godine. Ukupan broj studenata opao je s 8.453 (akademska 2020/21. g.) na 7.339 u 2024. godini, što predstavlja pad od 13,2%.

Međutim, općina Doboj Istok je jedina u Tuzlanskom kantonu koja bilježi pozitivan trend u tom periodu, i to minimalnih 0,6%. S druge strane, Grad Gradačac ima negativan trend od 7,3%, dok Grad Tuzla bilježi pad od 6,3%. Ostale općine i gradovi u kantonu bilježe pad broja upisanih studenata veći od 10%, a čak šest općina ima pad od više od 20%.

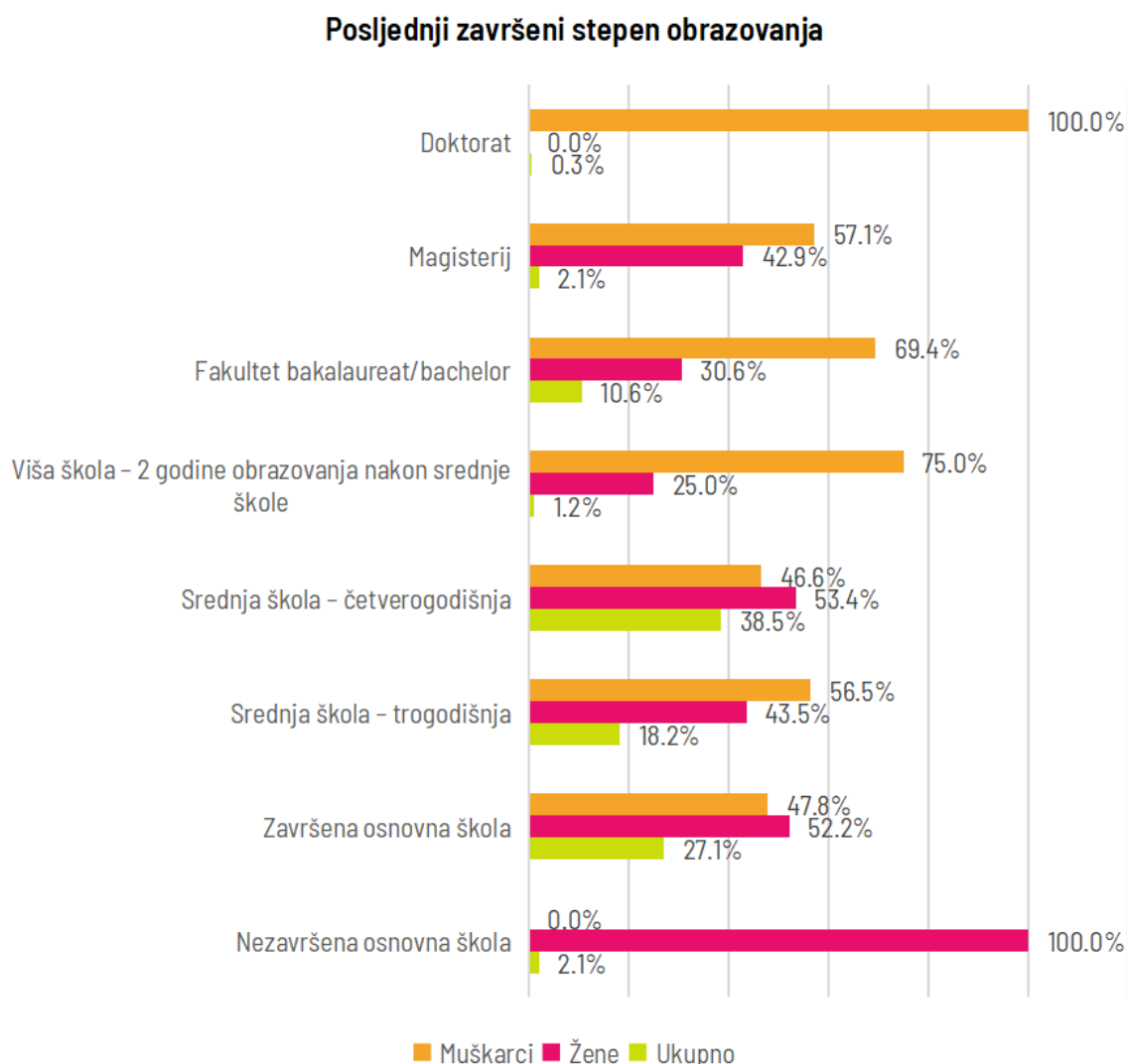
Tabela 9. Pregled broja upisanih studenata po lokalnim zajednicama u TK iz kojih studenti dolaze / Izvor: Federalni zavod za statistiku¹⁵

Kanton/lokalna zajednica	Broj upisanih studenata prema mjestu prebivališta				
	2020/2021.	2021/2022.	2022/2023.	2023/2024.	Trend
Tuzlanski kanton	8.453	7.820	7.597	7.339	-13,2%
Banovići	487	432	420	382	-21,6%
Gradačac	600	592	574	556	-7,3%
Kladanj	233	207	202	165	-29,2%
Lukavac	744	655	637	547	-26,5%
Srebrenik	566	538	522	496	-12,4%
Grad Tuzla	3.186	2.971	2.906	2.985	-6,3%
Živinice	1.011	923	886	873	-13,6%
Čelić	77	75	79	ww58	-24,7%
Doboj Istok	174	180	179	175	0,6%
Sapna	68	68	71	54	-20,6%
Teočak	60	64	50	49	-18,3%
Gračanica	760	697	707	650	-14,5%
Kalesija	487	418	364	349	-28,3%

Nivo obrazovanja mladih u općini Doboj Istok

Rezultati analize pokazuju da najveći postotak mladih u općini Doboj Istok ima završenu srednju četverogodišnju školu, i to njih 56,8%. Mladih s trogodišnjom (stručnom) srednjom školom ima 18,24%, od čega muškarci čine 56,5%, a djevojke 43,5%. Četverogodišnje srednje škole u većem postotku završavaju djevojke (53,4%), dok muški udio iznosi 46,6%.

¹⁵ Federalni zavod za statistiku [online]. Kantoni u brojkama: Tuzlanski kanton (2020–2024). Dostupno na: <https://fzs.ba/index.php/2021/06/30/kantoni-u-brojkama/> [pristupljeno: 11. 2. 2025].

Grafik 2. Posljednji završeni stepen obrazovanja / Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Mladih sa završenim višim ili visokim obrazovanjem (bakalaureat, master i doktorat) ima ukupno 14,1%, a najveći udio među njima čine muškarci (68,8%), dok žene čine 31,3%. Kada se analizira broj mladih s osnovnim obrazovanjem, njih 27,06% spada u ovu kategoriju. Međutim, važno je napomenuti da ova kategorija uključuje i mlade koji su još uvijek u procesu srednjoškolskog obrazovanja, a ne isključivo one koji su završili samo osnovnu školu. Pitanje na koje su mladi odgovarali odnosilo se na najviši nivo obrazovanja koji su pohađali i završili, pa su mladi koji još uvijek pohađaju srednje škole naveli da su završili osnovno obrazovanje.

Stipendije

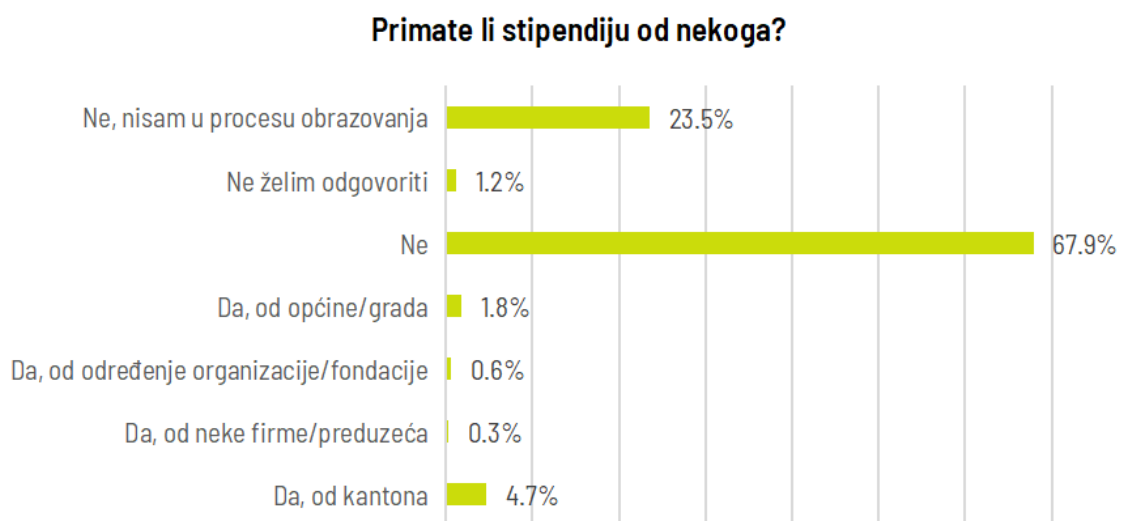
Općina Doboj Istok dodjeljuje stipendije isključivo studentima s područja općine, dok za učenike srednjih i osnovnih škola ne pruža stipendije, ali dodjeljuje nagrade uspješnim učenicima. Prema budžetu Općine za akademsku 2023/24.

godinu, za stipendije je planirano i izdvojeno 45.000 KM, dok je realizirano 28.800 KM na ime isplaćenih stipendija. Također, planirani iznos za nagrade učenicima bio je 2.000 KM, dok je dodijeljeno 1.400 KM.¹⁶ Za 2025. godinu općina je u budžetu izdvojila 48.000 KM za stipendije, dok je za nagrade učenicima i uspješnim sportistima izdvojeno 2.000 KM.¹⁷ Iznos od 28.800 KM namijenjen za stipendije, prema objavljenoj rang-listi kandidata za dodjelu stipendija, raspodijeljen je na 32 mlade osobe iz općine Doboj Istok, što znači da svaka stipendija iznosi 900 KM po studentu.¹⁸

Pored općine Doboj Istok, Ministarstvo obrazovanja i nauke Tuzlanskog kantona nudi različite programe stipendija, uključujući: stipendije za nadarene redovne studente, stipendije za studente i učenike s invaliditetom, stipendije za učenike koji su upisali deficitarna zanimanja, stipendije za učenike srednjih škola romske nacionalnosti i drugih nacionalnih manjina te stipendije za nadarene učenike osnovnih i srednjih škola. Također, Ministarstvo za boračka pitanja Tuzlanskog kantona ima program stipendija za učenike iz reda boračke populacije kantona.

Prema rezultatima ankete provedene među mladima, 1,8% ispitanika navelo je da prima stipendiju od općine, dok 4,7% njih prima stipendiju od kantona. Ipak, 67,94% anketiranih mladih izjavilo je da ne prima nikakvu stipendiju.

Grafik 3. Stipendiranje mladih / Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Prestanak daljeg školovanja

Ispitivanje uzroka prekida školovanja kod mladih osoba ključno je za svaku analizu o njihovom položaju i potrebama. Prema kriterijima Evropske unije, mladi u dobi od 18 do 24 godine koji su završili najviše srednju trogodišnju školu i

16 Budžet općine Doboj Istok za 2024. godinu [online]. Dostupno na: <https://opcinadobojistok.ba/wp-content/uploads/2024/02/Bud%C5%BEet-op%C4%87ine-Doboj-Istok-za-2024.-godinu.pdf> [pristupljeno: 11. 2. 2025].

17 Budžet općine Doboj Istok za 2025. godinu [online]. Dostupno na: <https://opcinadobojistok.ba/wp-content/uploads/2024/12/Bud%C5%BEet-op%C4%87ine-Doboj-Istok-za-2025.-godinu.pdf> [pristupljeno: 11. 2. 2025].

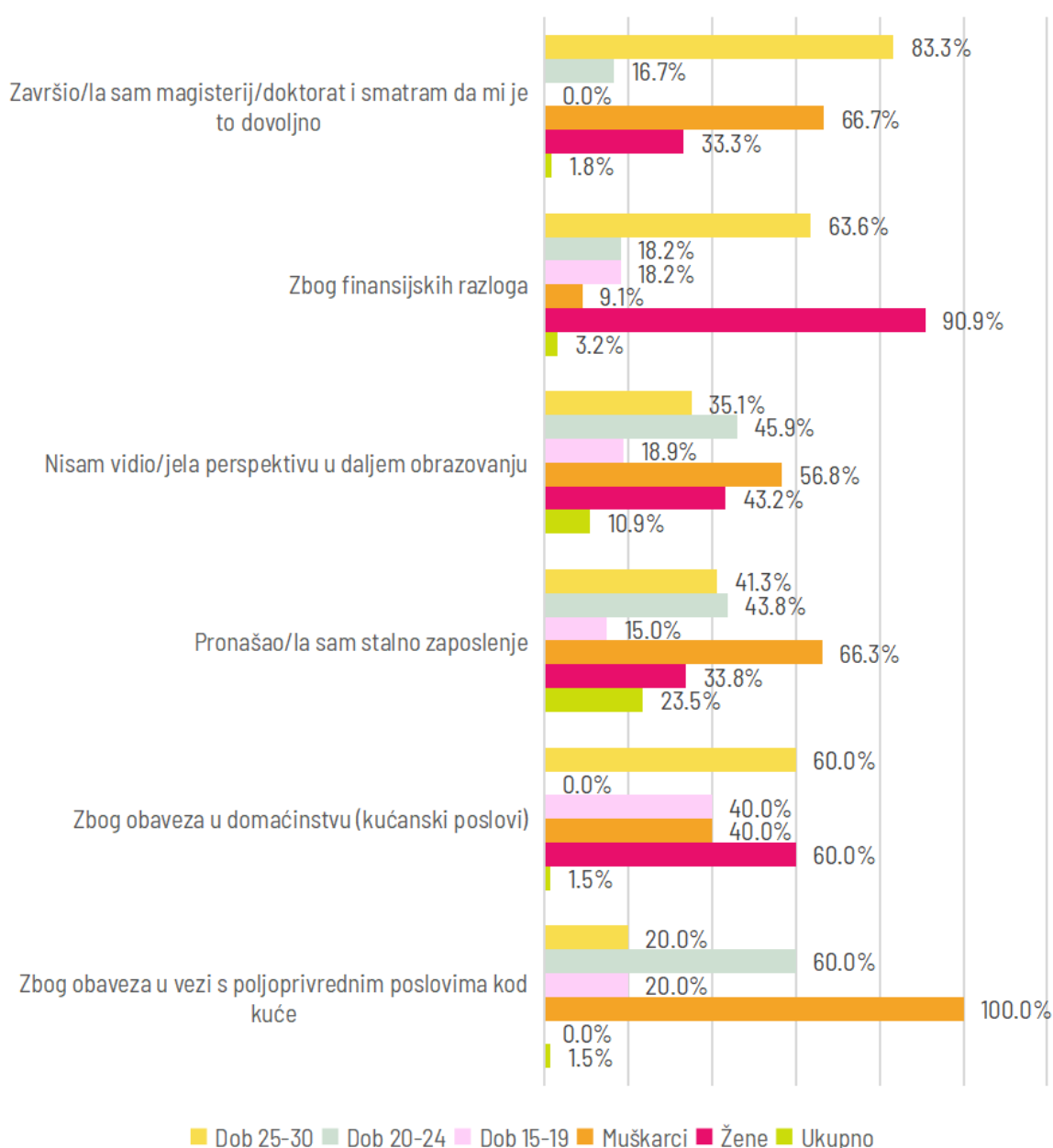
18 Rebalans bužeta općine Doboj Istok za 2024. godinu [online]. Dostupno na: <https://opcinadobojistok.ba/wp-content/uploads/2024/12/Rebalans-Bud%C5%BEeta-op%C4%87ine-Doboj-Istok-za-2024.-godinu.pdf> [pristupljeno: 11. 2. 2025].

nisu nastavili dalje obrazovanje smatraju se grupom koja prerano napušta obrazovni sistem.

Kada je riječ o razlozima za prestanak školovanja, kod mladih u općini Doboj Istok posebno se izdvajaju dva faktora. Naime, 23,5% mladih nije nastavilo obrazovanje jer su pronašli stalno zaposlenje, dok je 10,9% njih kao razlog prestanka obrazovanja navelo nedostatak perspektive u daljem obrazovanju.

Grafik 4. Prestanak školovanja / Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

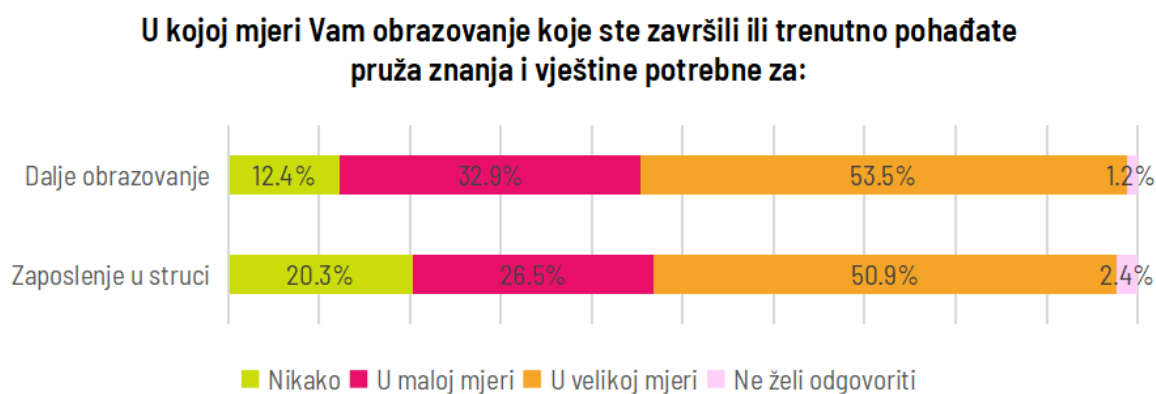
Koji su razlozi zbog kojih niste nastavili školovanje?

Adekvatnost obrazovanja

Mladi u općini Doboj Istok (50,9%) pretežno smatraju da će im obrazovanje koje su završili ili trenutno pohađaju omogućiti stjecanje znanja i vještina potrebnih za zaposlenje u struci, dok njih 53,5% smatra da im je trenutno obrazovanje adekvatno za dalji nastavak obrazovanja. Međutim, rezultati pokazuju da 20,3% mladih u općini Doboj Istok smatra da stečeno obrazovanje ne pruža vještine potrebne za zaposlenje u struci, dok 12,4% njih smatra da im obrazovanje ne omogućava stjecanje znanja i vještina potrebnih za dalje obrazovanje.

Grafik 5. Adekvatnost obrazovanja / Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Istražujući situaciju i potrebe mladih u općini Doboj Istok, naišli smo na brojne važne teme i iskustva koja mladi dijele o svojim obrazovnim opcijama i izazovima. Kroz fokusnu grupu dobili smo dublji uvid u dinamiku obrazovanja u ovoj općini.

„Ja imam bachelor, skoro master, teško se zapošljava. Završio političke nauke, sigurnosne mirovne studije, gdje sa svojim smjerom mogu biti samo u sigurnosnim strukturama. Pošto sam i društveni smjer, mogao sam se zaposliti u nevladinom sektoru sa iskustvom koje sam stekao u Sarajevu.“

Muško, Doboj Istok

„Što se tiče tekstilne škole, koju sam završila, naučili smo kao da danas upišete kurs, naučili biste toliko. Što nedostaje u školama je učenje djece kako da pokrenu svoj posao, kako da sa svojom školom pokrenu svoje. Nije teško raditi sa mašinom, svako će naučiti. Sjednite za mašinu dva-tri sata, naučit ćete, ali niko vas nije naučio kako unovčiti tu školu.“

Žensko, Doboj Istok

„Meni će biti dosta lako zaposliti se. Ja sam upisao zanat, kroz prakse sam stekao dosta više drugog zanata, i to naravno nisam naučio u školi nego od porodice. Što kažu, dosta će ti trebati u životu, ja mislim raditi posao koji sam upisao i dosta će mi stvari trebati, i naravno, lako se može osnovati svoj biznis.“

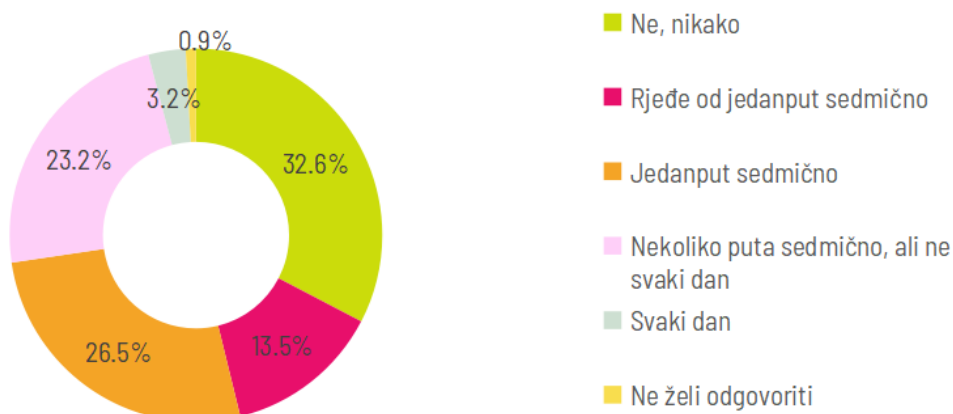
Muško, Doboj Istok

Kvalitet nastave

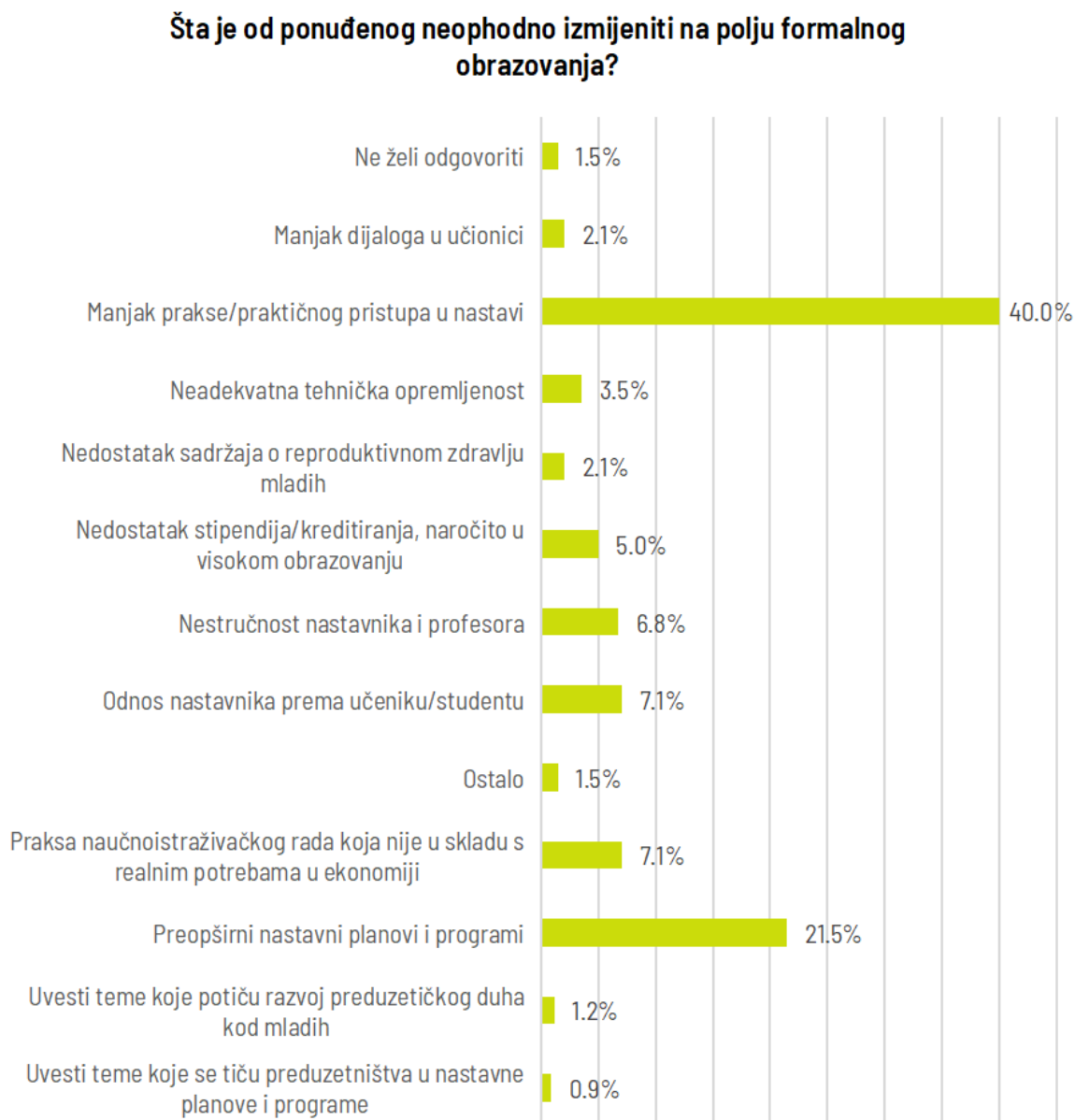
Kvalitetna nastava predstavlja ključni preduvjet za nastavak obrazovanja ili zapošljavanje u struci. Prema odgovorima iz ankete, manje od trećine mladih, njih 32,6%, nije imalo nikakvu praktičnu nastavu tokom redovnog obrazovanja. Manji broj ispitanika imao je praksu jednom (26,5%) ili nekoliko puta sedmično (23,2%).

Grafik 6. Pohađanje prakse u okviru redovnog obrazovanja / Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Da li ste i koliko često u okviru redovnog obrazovanja pohađali praktičnu nastavu?

Prilikom identifikacije problema u polju formalnog obrazovanja, 40% mladih u općini Doboj Istok istaknulo je manjak prakse i praktičnog pristupa u nastavi kao najveći problem koji treba rješavati. Analizirajući rezultate ankete, 21,5% mladih smatra da su nastavni planovi i programi preopširni, dok 7,1% ispitanika smatra da je problem u odnosu nastavnika prema učeniku/studentu. Isto toliko mladih smatra da praksa naučnoistraživačkog rada nije usklađena s realnim problemima u ekonomiji, dok 6,8% njih smatra da je problem nestručnost nastavnika i profesora. Dodatno, 5% mladih navodi nedostatak stipendija i kreditiranja, posebno u visokom obrazovanju, kao jedan od ključnih problema.

Grafik 7. Unapređenje formalnog obrazovanja / Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Kroz fokusnu grupu dobili smo uvid u mišljenje mladih općine Doboj Istok o kvalitetu obrazovanja i tome koje faktore treba poboljšati.

„Imamo jednog profesora fizike koji donosi opremu iz drugih škola i univerziteta da bismo mi mogli raditi, jer nemamo u školi opremu ni za hemiju ni za fiziku. Nešto što bismo trebali uraditi praktično mi ne možemo.“

Žensko, Doboj Istok

„Preobilan nastavni plan i program generalno, i previše se vrši pritisak na nas da se to sve mora zgurati od septembra do juna, uključujući raspuste, kad ne idemo na nastavu. I onda je pritisak na nas, ako ovaj čas ne uradimo dvije lekcije, nadoknađivat ćete u julu sedmicu dana. Previše pritiska vrše na nas da se odradi taj nastavni plan i program, a dosta se stvari može izbaciti.“

Žensko, Doboj Istok

„Mislim da se mora proraditi na odnosu profesora prema učenicima, favoriziranje učenika, neki profesori imaju baš zastarjele metode. Razumijem ja da mora postojati odnos učenika i profesora, poštovanje, ali ima diskriminacije prema učenicima, bolji, lošiji, diskriminacija po spolu.“

Žensko, Doboj Istok

„Što se tiče opremljenosti, skoro nam pao krov na zgradi gdje se vrši praksa, u zgradi bili su također prisutni miševi.“

Žensko, Doboj Istok

„Napravili su lift u Klokočnici, da mi je lakši pristup nastavi u kolicima. Nisam nastavio dalje školovanje jer majci je teško da se brine o meni.“

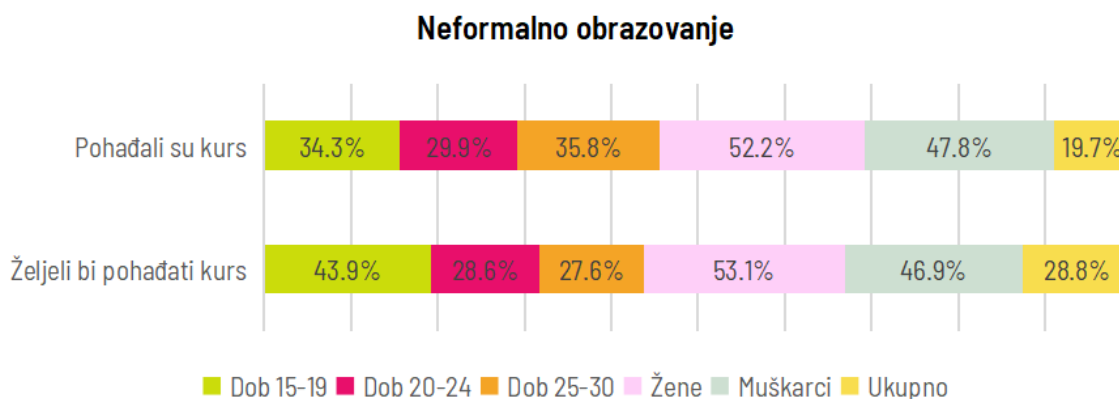
Muško, Doboj Istok

„U skorije vrijeme, ja mislim prošle godine, promijenili su nam klupe i stolice. Također dobili smo nove računare, ali to je bilo prije.“

Žensko, Doboj Istok

Neformalno obrazovanje

Neformalno obrazovanje predstavlja obrazovanje koje se stječe izvan formalnih obrazovnih institucija. Prema podacima iz općine Doboj Istok, 19,7% mladih je pohađalo neki kurs ili oblik neformalne obuke koji nije bio dio redovnog školovanja. S druge strane, veći postotak mladih, 28,82%, iskazao je želju za pohađanjem nekog kursa u budućnosti. Rezultati ankete ukazuju na to da u općini Doboj Istok postoji vrlo mali udio mladih koji se bave neformalnim obrazovanjem.

Grafik 8. Neformalno obrazovanje / Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Kada se analiziraju podaci o mladima prema starosnim grupama, najveći interes za pohađanje kurseva iskazan je kod mladih u dobi od 15 do 19 godina (43,9%), dok najveći broj onih koji su već pohađali kurseve dolazi iz dobne grupe od 25 do 30 godina (35,8%). Analizirajući odgovore prema spolu, vidimo da je veći postotak žena (52,2%) pohađao kurs ili neki oblik neformalnog obrazovanja u odnosu na muškarce (47,8%). Također, kod žena postoji veća želja za pohađanjem kurseva u budućnosti.

Na fokusnim grupama mladi su iskazali veliku želju za neformalnim obrazovanjem, ali u općini Dobož Istok nema prilika za njega.

„Radionice imaju, ali većinom se dešavaju u ‘Leptiru’.”

Žensko, Dobož Istok

„Udruženje mladih Lipe organizira radionice za svoje članove. Sve to su većinom projekti kroz koje se provlače radionice kao ekološke radionice ili rad na računarima.”

Muško, Dobož Istok

„Mi imamo problem, gdje Lukavica Rijeka je odvojeno selo Doboja Istok, i imamo djece koja su zainteresovana, ali nemaju mogućnost, sad npr. da roditelj iz Rijeke vodi dijete u Klokotnicu, gdje je mjesečna autobusna karta 50 KM, tako da djeca nemaju priliku da dođu ovamo, da izađu van sela da bi pohađali neke aktivnosti.”

Žensko, Dobož Istok

„Velika je potreba kod roditelja osvijestiti, pogotovo na našem području, volontiranje, ove

neformalne edukacije. Primjer, ja svojim još uvijek teško objašnjavam šta je to i koliko to može da doprinese kako meni tako i sestrama. Tako da dosta ljudi ima da: 'Šta će ti to?', dijete će uputiti: 'Šta će ti to?' Ja sam imala problem, ja sam iz te hajmo reći starije porodice gdje poslije srednje škole, kada sam rekla da ću da radim, onaj da preusmjerim školu, bilo pitanje: 'Ti si žensko, šta će ti to?'

Žensko, Doboj Istok

„Mi, naprimjer, iz ASUBiH-a tri godine molimo, ne ja lično, evo ovi koji su bili koordinatori, mole u opštini da dobijemo neki prostor. Oni su obećavali tri godine da ćemo mi dobiti prostor, i privremeno smo imali prostor u plavoj zgradi u Brijesnici, tu je, ja mislim, socijalno, i oslobodili su jednu prostoriju za nas. I onda, čim su oni to izdali, mi tu više nismo mogli. Bukvalno molimo ljude za prostor. (...) a i u školi nekad možemo uzeti učionicu, nekad je problem što uzimamo učionicu i tako. Dom kulture u Brijesnici Velikoj isto imamo, i nikad nije zauzet nijedan termin, ali toliko je teško dobiti ključ za taj dom, znači morate moliti ljude da bi vam dali ključ.“

Žensko, Doboj Istok

RAD, ZAPOSŁJAVANJE I PREDUZETNIŠTVO MLADIH

Statistički podaci koji prikazuju procentualno ili brojčano stanje na tržištu rada trebaju se uzeti s rezervom, jer je radni status pojedinca pod utjecajem brojnih faktora. Također, teško je precizno utvrditi radni status određenih grupa populacije, koje mogu biti nezaposlene, ali nisu registrirane na birou za zapošljavanje. Javne službe obično vode evidenciju o osobama prijavljenim na biro, što uključuje osobe u statusu nezaposlenih. Važno je napomenuti da se osobe redovno moraju prijavljivati kako bi njihov status bio ažuriran, jer u suprotnom bivaju izbrisane iz evidencije. Također, potrebno je uzeti u obzir fenomen „rada na crno“, gdje osobe mogu biti prijavljene na biro, ali obavljaju posao za koji nisu prijavljene ili plaćene u skladu sa zakonom.

Međunarodna organizacija rada (MOR/ILO) nalaže da se prilikom definiranja nezaposlenosti u obzir uzimaju tri kriterija, odnosno:

- da su osobe starije od dobne granice određene za mjerenje ekonomski aktivnog stanovništva koje su tokom mjernog perioda bile bez posla;
- da su osobe tokom navedenog perioda u svakom momentu bile na raspolaganju za posao i
- da su osobe aktivno tražile posao.

Iako ova definicija nastoji obuhvatiti širi aspekt nezaposlenosti, ona izostavlja značajan broj osoba koje su u mogućnosti raditi, ali ne traže posao jer smatraju da ga ne mogu naći. Takve osobe nisu obuhvaćene ovom definicijom nezaposlenosti. Stoga, na temelju ovog okvira, broj nezaposlenih mladih može se smatrati procjenom, a ne tačnim podatkom.

Što se tiče politike zapošljavanja, lokalne zajednice imaju ograničene nadležnosti u ovom području. Ipak, saradnja između lokalnih zajednica i viših nivoa vlasti može doprinijeti poboljšanju situacije na tržištu rada.

Prema podacima iz Budžeta Općine Doboj Istok¹⁹ za 2025. godinu, nije jasno naznačeno postoje li posebna sredstva za subvencioniranje ili pokretanje novih preduzeća, posebno onih koja osnivaju mladi. Međutim, u Budžetu je planirano izdvajanje od 330.000,00 KM za subvencioniranje privatnih preduzeća i preduzetnika (bez preciziranja ko ih pokreće), što je isti iznos kao i za 2024. godinu. Također, u Rebalansu budžeta nije prikazana realizacija za 2024. godinu. Osim toga, općina je u budžetu izdvojila sredstva u iznosu od 60.000,00 KM za subvencioniranje podrške i promocije obrta i preduzetništva, ali ta sredstva nisu raspodijeljena u 2024. godini.

Broj nezaposlenih osoba u općoj populaciji u Tuzlanskom kantonu²⁰ je na dan 31. 12. 2024. godine iznosio 60.459 i taj broj je manji u odnosu na prosječni broj nezaposlenih za prethodne tri godine (2021, 2022. i 2023. godinu).

¹⁹ Budžet općine Doboj Istok za 2025. godinu [online]. Dostupno na: <https://opcinadobojistok.ba/wp-content/uploads/2024/12/Bud%C5%BEet-op%C4%87ine-Doboj-Istok-za-2025.-godinu.pdf> [pristupljeno: 13. 2. 2025].

²⁰ Federalni zavod za statistiku [online]. Kantoni u brojkama: Tuzlanski kanton (2019–2022). Dostupno na: <http://fzs.ba/index.php/2021/06/30/kantoni-u-brojkama/> [pristupljeno: 13. 2. 2025].

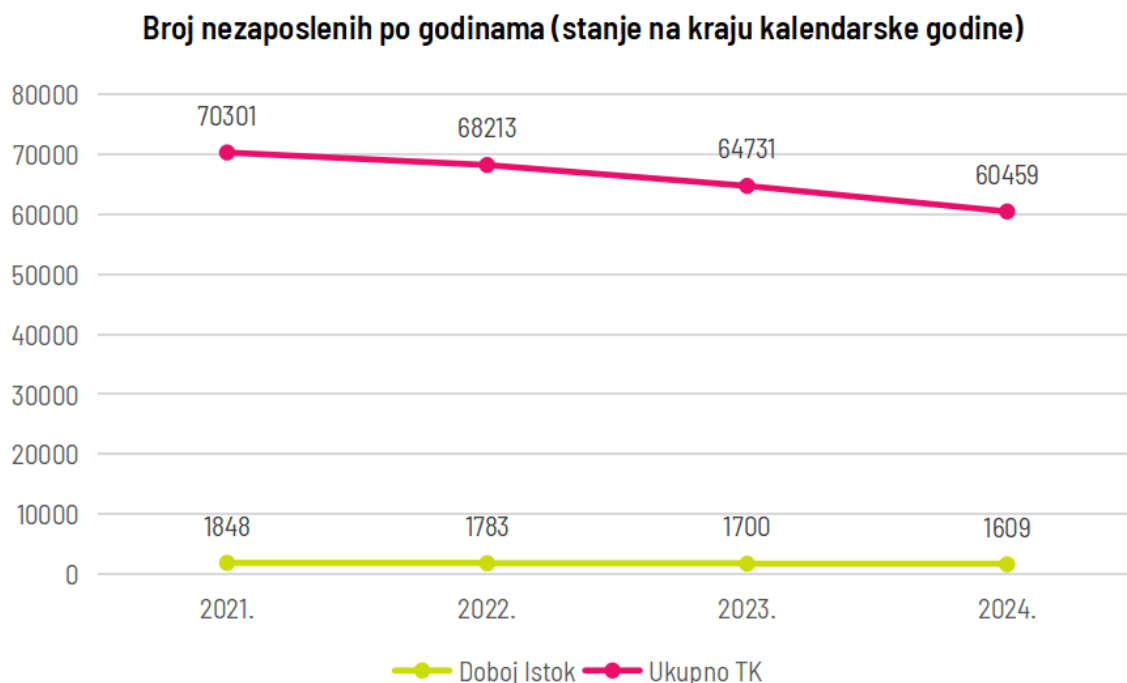
Tabela 10. Pregled stanja i fluktuacije nezaposlenih osoba u TK / Izvor: Federalni zavod za statistiku²¹

Lokalna zajednica	Decembar 2021.	Decembar 2022.	Novembar 2023.	Decembar 2024.
Banovići	3.981	3.776	3.529	3.367
Čelić	2.240	2.137	2.027	1.909
Doboj Istok	1.848	1.783	1.700	1.609
Gračanica	6.825	6.815	6.616	6.361
Gradačac	6.030	5.910	5.708	5.494
Kalesija	6.012	5.805	5.563	5.000
Kladanj	2.015	1.915	1.792	1.657
Lukavac	7.222	6.857	6.581	6.156
Sapna	1.851	1.857	1.809	1.726
Srebrenik	6.402	6.482	6.151	5.854
Teočak	1.204	1.196	1.167	1.074
Tuzla	14.820	14.140	12.945	11.738
Živinice	9.851	9.540	9.143	8.514
UKUPNO	70.301	68.213	64.731	60.459

Što se tiče općine Doboj Istok, primjetan je pad broja nezaposlenih osoba od 12,9% u periodu od 2021. godine do 2024. godine, što ovu općinu čini osmom po redu u Tuzlanskom kantonu u pogledu smanjenja nezaposlenosti, među ukupno 13 općina. Sličan trend smanjenja broja nezaposlenih prisutan je na nivou cijelog Tuzlanskog kantona, gdje pad iznosi 14%.

21 Federalni zavod za statistiku. Kantoni u brojkama: Tuzlanski kanton (2021–2024). Dostupno na: <https://fzs.ba/index.php/2021/06/30/kantoni-u-brojkama/> [pristupljeno: 13. 2. 2025].

Grafik 9. Trend pada broja nezaposlenih osoba u TK i općini Doboj Istok u periodu od 4 godine / Izvor: Federalni zavod za statistiku²²

Poređenjem broja nezaposlenih mladih i ukupno nezaposlenog stanovništva u Tuzlanskom kantonu, uočavaju se razlike u trendovima. Naime, u kategoriji ukupnog stanovništva primjetan je pad broja nezaposlenih u posljednje dvije godine, dok je 2020. godina bila specifična zbog pandemije koronavirusa. S druge strane, kod mladih u TK trend smanjenja nezaposlenih prisutan je tokom cijelog posmatranog perioda.

Od decembra 2021. do decembra 2024. godine ukupan broj mladih nezaposlenih u Tuzlanskom kantonu smanjio se za 3.766 osoba, što predstavlja pad od 22,2%. Također, zabilježen je trend smanjenja broja nezaposlenih žena, gdje je broj nezaposlenih žena opao za 2.098, odnosno 19,2%. Najveći pad broja nezaposlenih bilježi se u kategoriji mladih osoba u dobi od 20 do 24 godine, gdje je broj nezaposlenih smanjen sa 6.900 na 5.021, što predstavlja pad od 27,2% u periodu od decembra 2021. do decembra 2024. godine.

Tabela 11. Pregled broja nezaposlenih mladih osoba u TK po dobnim petogodištima / Izvor: Služba za zapošljavanje TK²³

STAROSNA DOB Decembar 2021.		Godina			
		Decembar 2022.	Novembar 2023.	Decembar 2024.	
15-19 godina	Ukupno	2.243	2.385	2.056	1.908
	Žena	1.113	1.181	1.050	985
20-24 godine	Ukupno	6.900	6.230	5.509	5.021
	Žena	4.332	3.935	3.471	3.255
25-29 godina	Ukupno	7.854	7.476	7.030	6.302
	Žena	5.455	5.258	5.033	4.562
Ukupno (mladi)	Ukupno	16.997	16.091	14.595	13.231
	Žena	10.900	10.374	9.554	8.802

Podaci o zaposlenosti i nezaposlenosti mladih prikupljeni tokom anketiranja trebaju se interpretirati s oprezom, jer je prikazani postotak (ne)zaposlenosti temeljen na vlastitoj procjeni ispitanika o njihovom radnom statusu (zaposlen, nezaposlen ili neka druga kategorija). S obzirom na dob ispitanika, specifičnih okolnosti poput rada „na crno“ te razlike u metodologijama istraživanja tržišta rada, teško je precizno utvrditi stvarno stanje zaposlenosti i nezaposlenosti mladih.

Prema odgovorima ispitanika, 39,7% mladih bilo je zaposleno na puno radno vrijeme u trenutku anketiranja. Dodatno, 0,3% je bilo zaposleno na pola radnog vremena, dok je 3,2% bilo povremeno zaposleno, uključujući freelancere. Kada se uključe pripravnici, volonteri, stažisti i samozaposleni mladi, može se zaključiti da je 51,7% mladih bilo angažirano na neki način u trenutku anketiranja. Međutim, ovaj postotak ne znači da su svi ti mladi osobe zaposlene u skladu sa zvaničnom definicijom zaposlenosti prema nadležnim institucijama.

Među osobama koje su rekle da su bile radno angažirane na neki način, uočljivi su sljedeći trendovi:

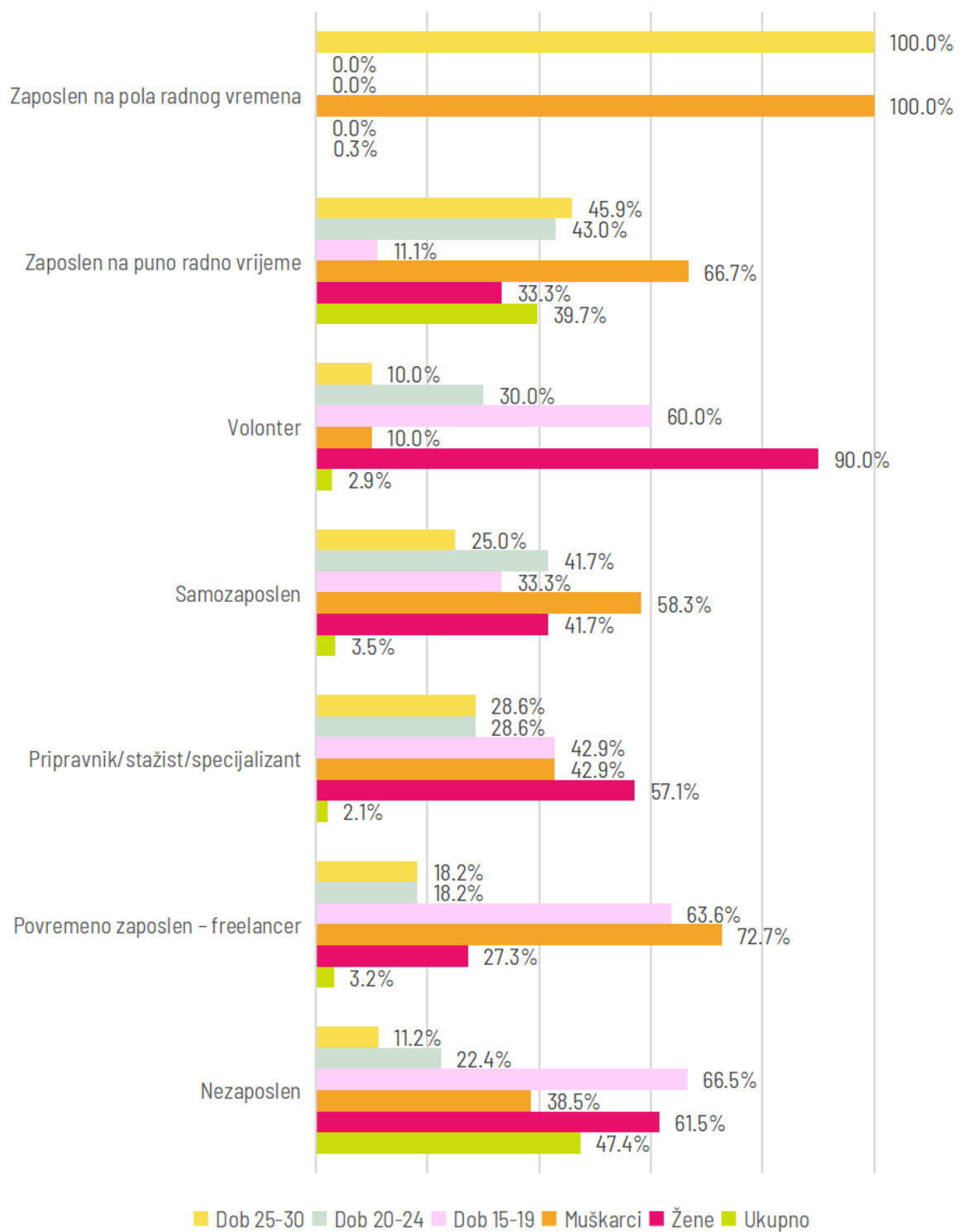
- muškarci znatno češće imaju radne angažmane u odnosu na žene;
- muškarci su znatno češće povremeno zaposleni, uključujući freelance angažman;
- muškarci su znatno češće u odnosu na žene samozaposleni;
- žene nešto češće imaju volonterske, pripravničke ugovore u odnosu na muškarce.

S druge strane, 47,4% mladih je reklo da je bilo nezaposleno u trenutku anketiranja. Žene čine najveći broj ispitanih mladih koji su nezaposleni sa 29,1%, dok 18,2% ispitanih muškaraca ne radi.

23 Služba za zapošljavanje TK. Statistički bilteni za period 2021-2024. Dostupno na: <http://szztk.ba/> [pristupljeno: 13. 2. 2025].

Grafik 10. Radni status mladih općine Doboj Istok / Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

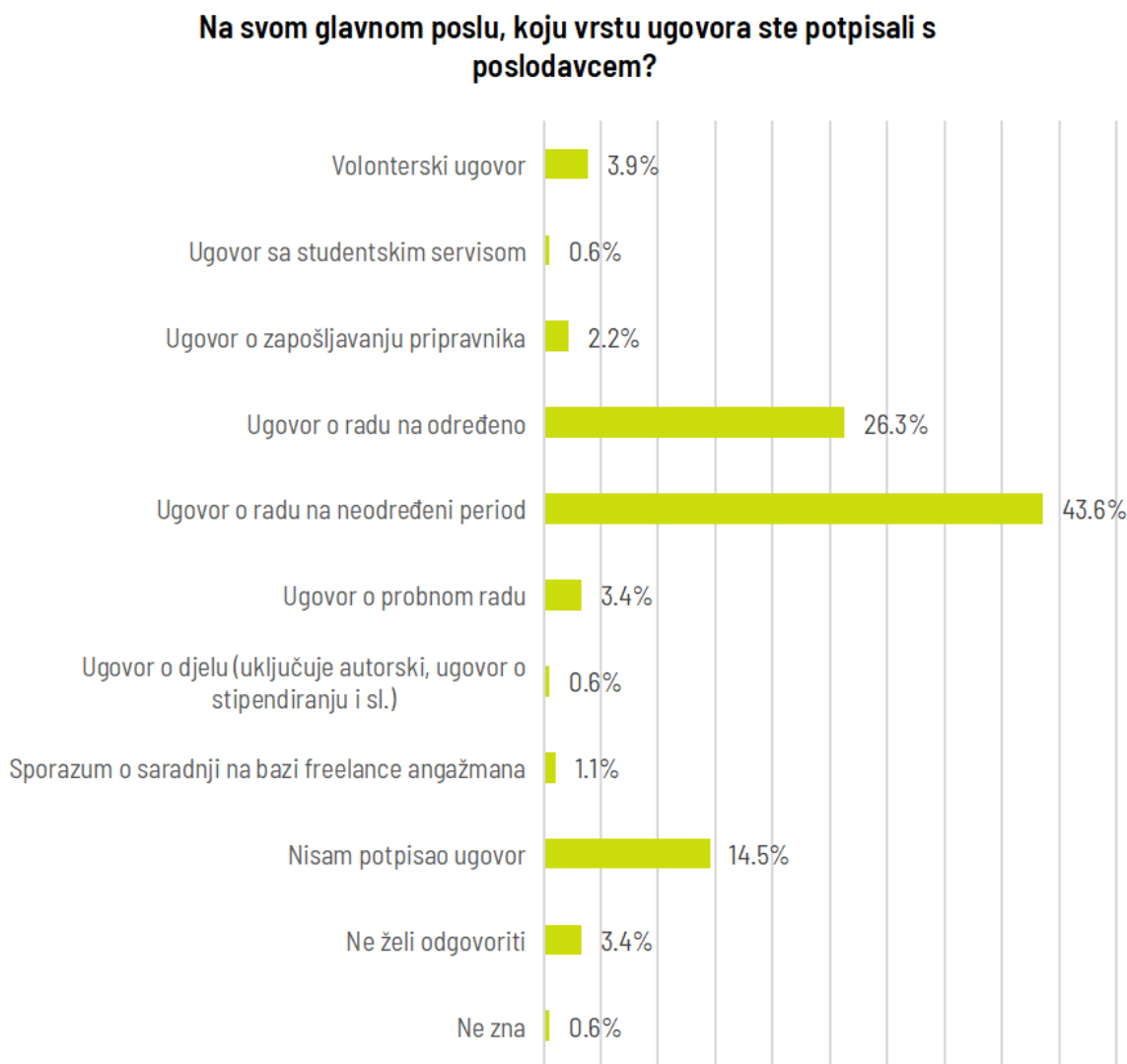
**Koja od sljedećih kategorija najbolje opisuje Vašu situaciju TOKOM PROŠLE
SEDMICE kada je u pitanju formalni radni status? Jeste li bili zaposleni na
puno radno vrijeme, pola radnog vremena, nezaposleni ili nešto drugo?**

Tržište rada

Analizom odgovora onih ispitanika koji su se izjasnili kao zaposleni, utvrđeno je da 43,6% zaposlenih mladih ima ugovor na neodređeno vrijeme. S druge strane, 26,3% mladih ima ugovor na određeno, dok 14,5% njih nije potpisalo nikakav ugovor s poslodavcem. Problem „rada na crno“ među mladima u općini Doboj Istok zahtijeva poseban pristup u njegovom rješavanju. Također, 3,4% mladih nije željelo odgovoriti na pitanje o vrsti ugovora koji imaju s poslodavcem.

Grafik 11. Vrsta ugovora kod zaposlenih mladih / Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

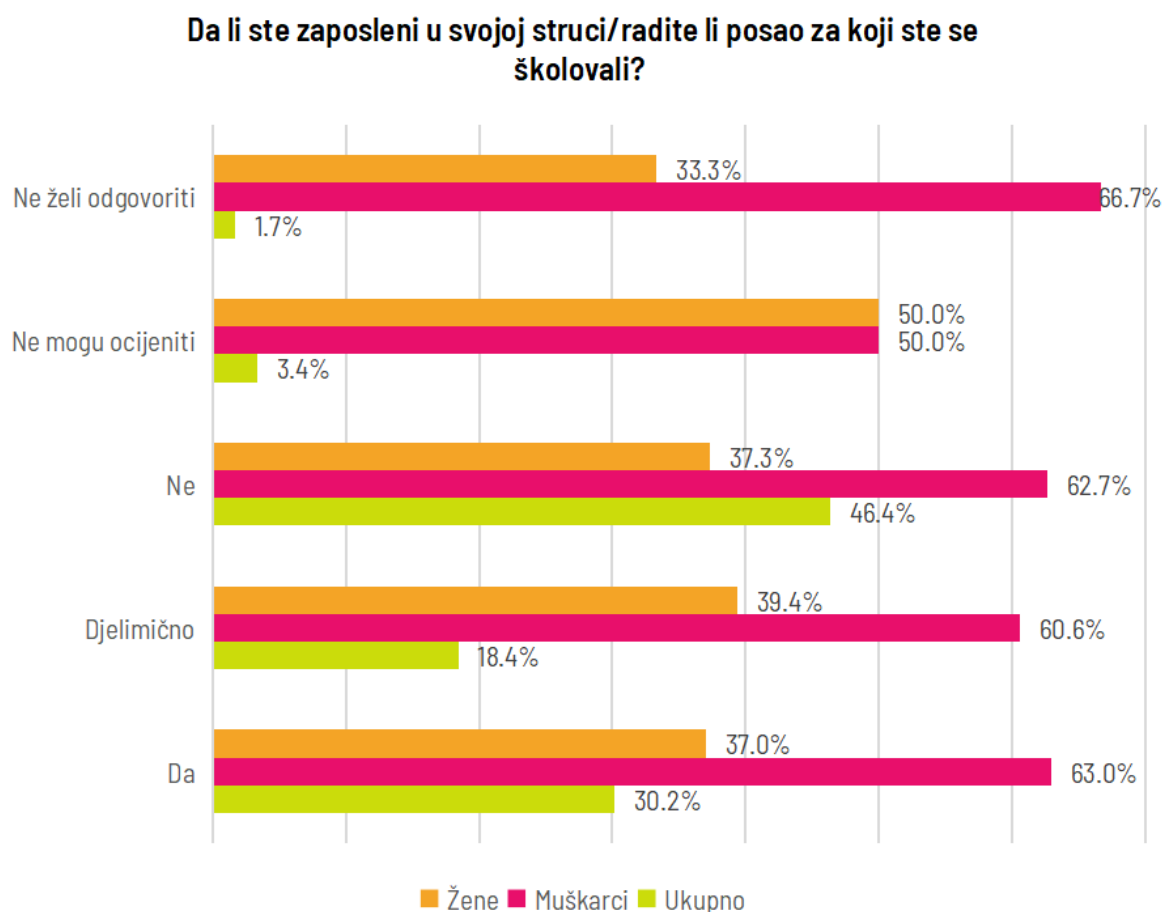
Kada je u pitanju redovnost plaća i isplate, 84,9% ispitanih se izjasnilo da plaću prima redovno, dok se 2,8% mladih izjasnilo da plaću prima neredovno sa zakašnjenjem, dok 6,1% mladih ne prima nikakvu naknadu za rad.

Na fokusnim grupama mladi su komentirali rad na crno i na pitanje da li bi radili na crno neki od odgovora su bili: „Radila sam na crno“; i „Radit ću“, što može ukazivati na to da je ovakav vid rada ipak prilično poznat mladima i prisutan u općini Doboj Istok.

Usklađenost obrazovanja i radnog mjesta

Analiza rezultata pokazuje da 30,2% svih ispitanih mladih u općini Doboj Istok obavlja posao koji je u skladu s obrazovanjem koje su stekli, dok 18,4% ispitanih smatra da njihovo zaposlenje ima djelimičnu povezanost s njihovom strukom. Najveći postotak mladih koji rade u svojoj struci su muškarci (63,3%), također muškarci čine najveći broj ispitanika koji ne rade u svojoj struci za koju su se obrazovali (62,7%). Ovi podaci upućuju na potrebu za boljim usklađivanjem obrazovnih programa s potrebama tržišta rada. Trenutno, formalni obrazovni sistem proizvodi kadrove koji nisu uvijek potrebni na tržištu, dok istovremeno ne obrazuje one koji su stalno deficitarni. Ovakav nesklad dovodi do situacije u kojoj mladi, kako bi osigurali zaposlenje, prihvataju poslove za koje nemaju odgovarajuće kvalifikacije.

Grafik 12. Odnos obrazovanja i radnog mjesta / Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Mladi na fokusnoj grupi žalili su se kako ih obrazovni sistem ne pripremi za tržište rada.

„Primjera kad smo se uhvatili škole, može i fakultet, ja sam napustila filozofski u Tuzli iz razloga što, po mom mišljenju, a i po mišljenju mnogih, sigurno mogu uzeti riječi da ne

spremaju ni fakulteti, pogotovo filozofski u Tuzli, ni za bilo kakav rad. Ja sam pohađala turski jezik i književnost, sve sam učila osim turskog jezika na tom odsjeku. Imamo jednog profesora, sa njim imamo sedmično 45 minuta, koji je iz Turske, i okej, sa njim smo radili turski, a sa asistenticama i profesorima s kojima smo trebali raditi turski, ne. Nema bosanskog jezika, nije bilo studentica te godine, pa smo mi dobili 4 predmeta sa bosanskim jezikom."

Žensko, Doboj Istok

*„Mi nismo spremni ni za raditi u Belamionixu, i to moramo naučiti...
Idemo u gimnaziju, učimo sve, a ne učimo ništa."*

Žensko, Doboj Istok

Pripravnički staž, obuka i praksa

Prema mišljenju mladih, jedan od ključnih razloga njihove nespremnosti za tržište rada leži u obrazovnim programima i planovima koji ne pružaju potrebne vještine i znanja za zaposlenje u struci. Mnogi smatraju da im nedostaje praktičnih vještina, koje su presudne za neposredno zapošljavanje nakon završetka obrazovanja.

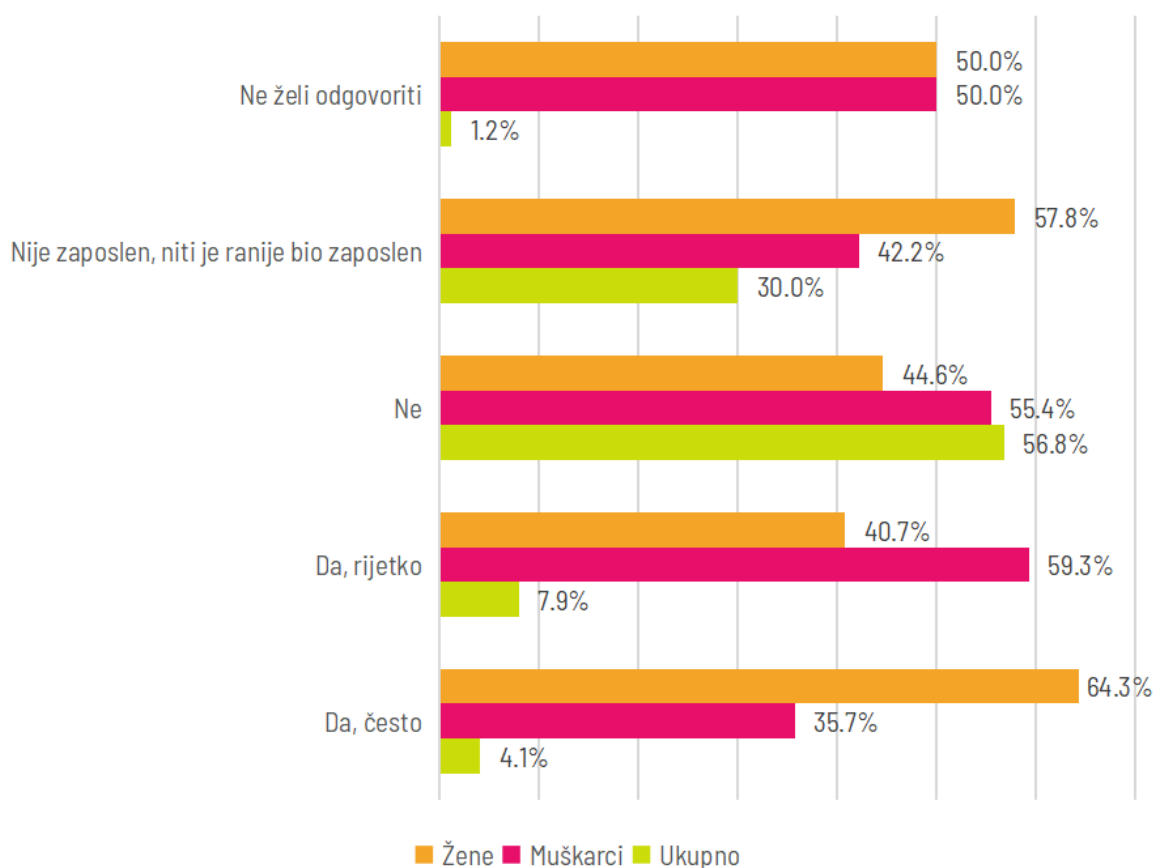
Također, mladi ističu da im nedostaje prilika za stjecanje prvog radnog iskustva, što im može olakšati kasnija zapošljavanje. Izneseni stavovi iz fokusnih grupa jasno pokazuju da je praksa ključna za kvalitetnu pripremu za tržište rada. Mladi naglašavaju razliku između teorije koju stječu u obrazovnim institucijama i stvarnog iskustva koje se stječe kroz radne prakse ili pripravničke pozicije. Smatraju da teorijsko znanje nije dovoljno za uspješno obavljanje poslova te da je praktično iskustvo, koje omogućava dublje razumijevanje i primjenu stečenih znanja, ključan faktor za njihovu profesionalnu spremnost.

Zlostavljanje na radnom mjestu

Rezultati analize pokazuju da 12,1% mladih u općini Doboj Istok tvrdi da je svjedočilo zlostavljanju na radnom mjestu (često ili rijetko), od čega su 51,2% ispitanika muškarci, a 48,8% ispitanika su žene. Međutim, 56,8% mladih tvrdi da nije svjedočilo zlostavljanju na radnom mjestu, od čega je 55,4% muškaraca, dok je žena 44,6%.

Grafik 13. Zlostavljanje na radnom mjestu / Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Jeste li kroz radno iskustvo bili svjedok nekog oblika zlostavljanja na poslu usmjerenog na Vas ili Vaše kolege? Razmislite o situacijama pretjeranih zahtjeva i pritisaka na radnike te zlostavljanja na radnom mjestu.

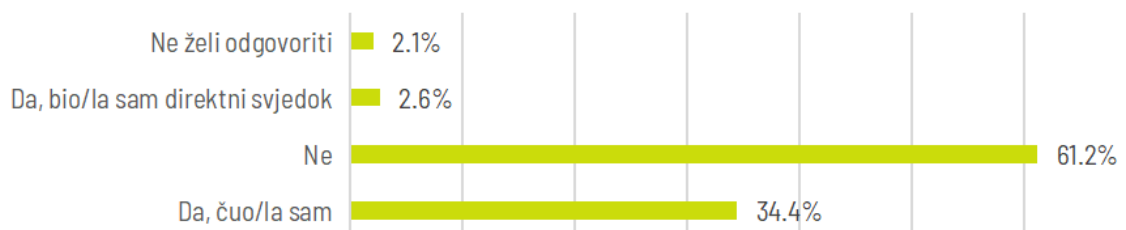
Mito i korupcija pri zapošljavanju

Rezultati analize mogu ukazivati na svjesnost mladih o fenomenu korupcije u procesu zapošljavanja u općini Doboj Istok. Naime, 2,6% ispitanih mladih bilo je direktni svjedok korupcije prilikom kupovine radnog mjesta. Dodatno, 34,4% ispitanika izjavilo je da su čuli za slučajeve u kojima su osobe platile određenu sumu novca kako bi dobile zaposlenje.

Ovi podaci ukazuju na to da korupcija u zapošljavanju može biti prisutna u ovoj regiji kako kroz direktna iskustva tako i kroz percepciju mladih. Takvi slučajevi mogu ozbiljno ugroziti jednakost šansi za zapošljavanje i zahtijevaju povećanu transparentnost i integritet u zapošljavanju kako bi se stvorile pravednije prilike za sve.

Grafik 14. Praksa podmićivanja za posao u javnoj administraciji ili privatnoj firmi / Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Jeste li bili svjedok kupovine radnog mjesta, ili ste samo čuli da je neka osoba platila određenu sumu novca kako bi dobila radno mjesto?

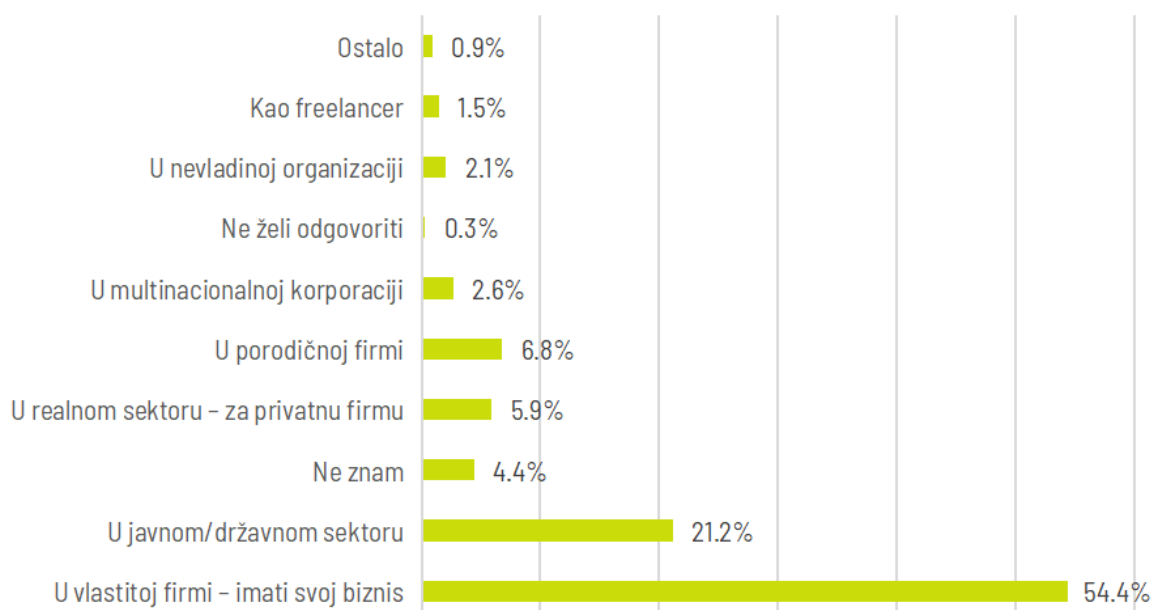
Mišljenje mladih u općini Doboj Istok ukazuje na ozbiljan problem političkog utjecaja na tržište rada. Prema njihovim stavovima, izbor posla u struci, bilo u javnom ili privatnom sektoru, sve više zavisi od političkih povezanosti, što stvara ozbiljan izazov za mlade koji žele ostvariti svoje profesionalne ambicije temeljeći se na vlastitim vještinama i kvalifikacijama.

Preduzetništvo mladih

Posao u državnoj firmi dugo vremena smatrao se idealnim radnim mjestom, ali mišljenje mladih u općini Doboj Istok pokazuje promjene u tom pogledu. Na pitanje gdje smatraju da je najbolje raditi, 54,4% ispitanih mladih odabralo je vlastiti biznis kao najbolju opciju, dok je 21,2% mladih smatralo da je državna firma i dalje najbolja opcija za zaposlenje.

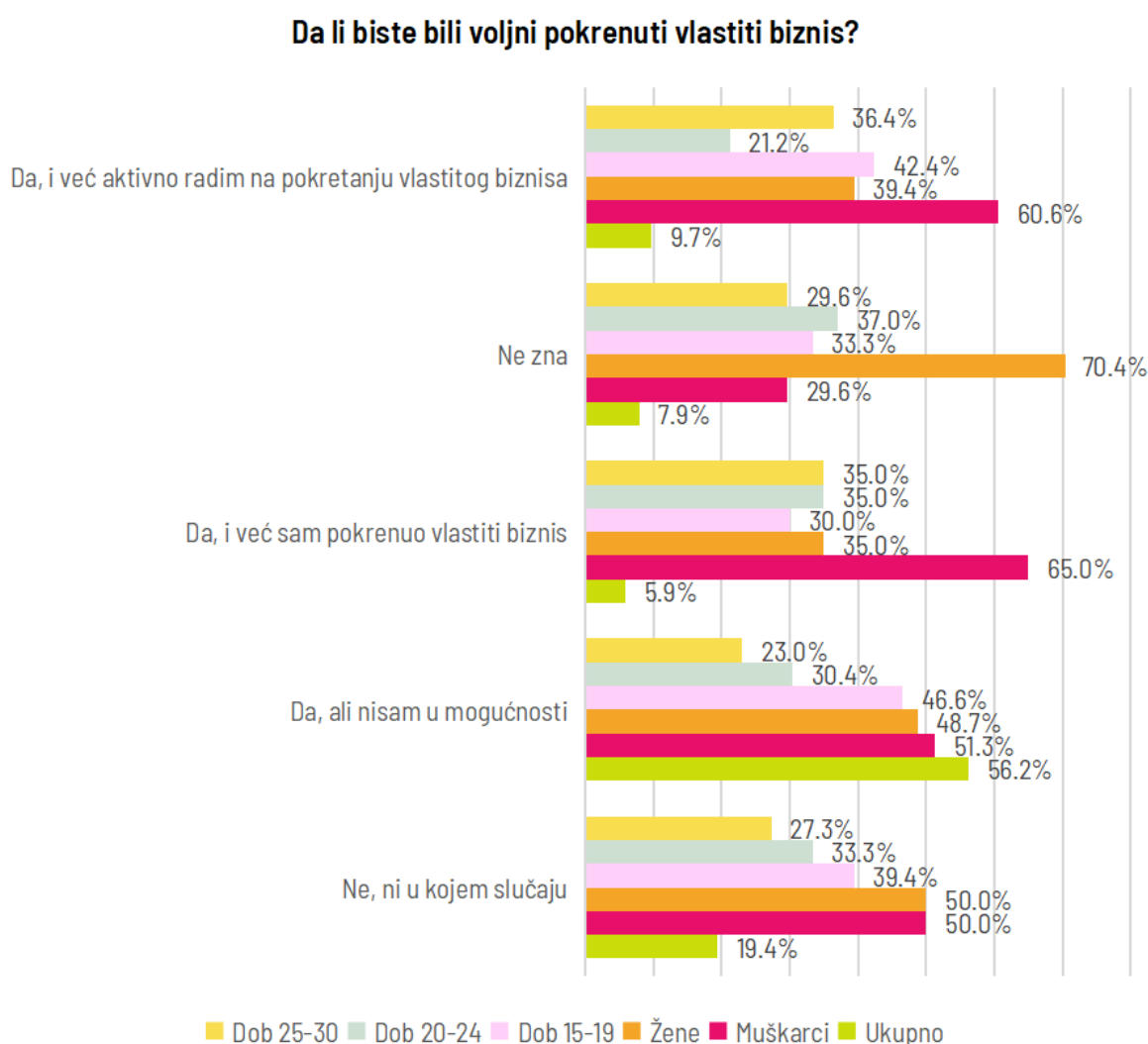
Grafik 15. Najbolje radno mjesto / Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Prema Vašem mišljenju, gdje je najbolje raditi?

Uzimajući u obzir visok udio mladih koji smatraju da je najbolje raditi u vlastitoj firmi, sljedeće pitanje odnosilo se na to imaju li mladi želju za pokretanjem vlastitog biznisa. Rezultati pokazuju da se više od polovine ispitanih, odnosno njih 56,2%, izjasnilo kako bi željeli pokrenuti vlastiti biznis, ali nisu u mogućnosti, dok 9,7% mladih aktivno radi na pokretanju vlastitog biznisa, a 5,9% ispitanih je već pokrenulo vlastiti biznis. Analiza spolnih razlika ne pokazuje drastične promjene stavova između muškaraca i žena kada je u pitanju pokretanje biznisa, 65% muškaraca i 35% žena je već pokrenulo svoj vlastiti biznis.

Grafik 16. Stav mladih o pokretanju vlastitog biznisa / Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

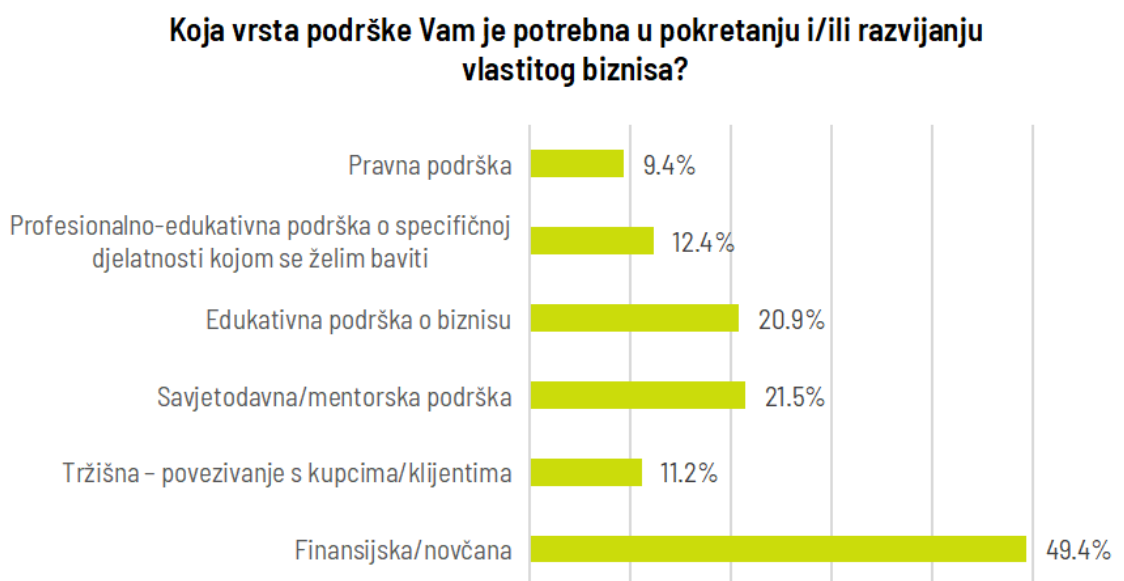

Mladi u općini Doboj Istok smatraju da je najvažnija vrsta pomoći koja im je potrebna za vlastiti biznis inicijalna finansijska podrška prilikom pokretanja biznisa. Međutim, uz to ističu i potrebu za drugim vrstama podrške koje će im omogućiti lakši ulazak u svijet biznisa. Pored finansijske pomoći, mladima je potrebna i savjetodavna te mentorska podrška tokom razvoja i osnivanja biznisa, dok je edukacija o poslovanju također važan faktor za njih.

Također, mladi su izrazili interes za dodatnim oblicima pomoći koje lokalna zajednica može pružiti, a to uključuje profesionalnu podršku u specifičnim industrijama, pomoć u povezivanju s kupcima na tržištu, kao i pravnu podršku.

Preporuka je da, u slučaju da lokalna zajednica razvija modele podrške za mlade preduzetnike, uključeni budu različiti oblici pomoći ili barem oni koji su najtraženiji, kako bi se mladima pružila bolja šansa za uspjeh u poslovanju i osigurali uvjeti za dugoročni rast i razvoj njihovih kompanija.

Grafik 17. Podrška za pokretanje vlastitog biznisa / Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Većina mladih u fokusnoj grupi izjavila je da bi željela pokrenuti svoj vlastiti biznis te da je privatni sektor u tom pogledu puno primamljiviji od javnog.

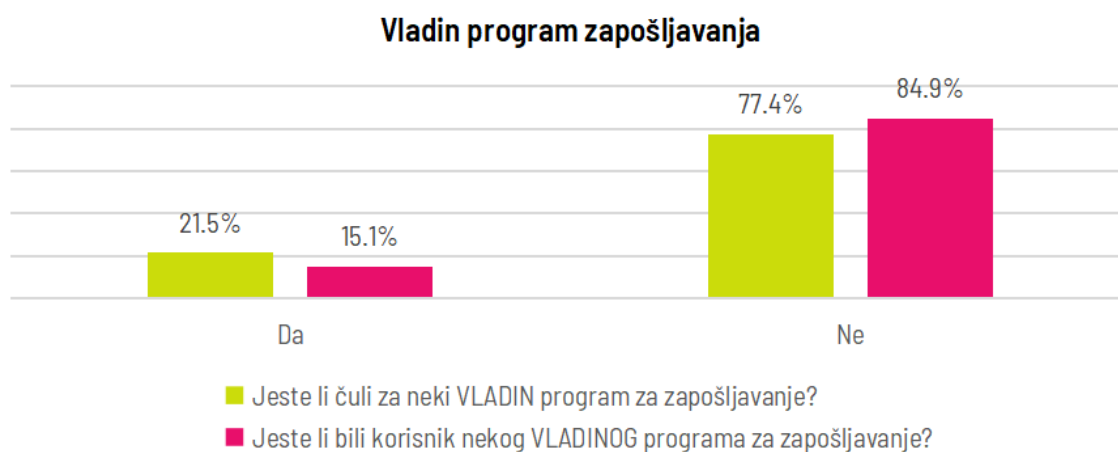
„Imam dosta ponuda iz tog javnog sektora, ali opet mene vuče svoje privatno da imam i vodim. Činjenica što bježe ljudi iz javnih sektora su plate konkretno, to je meni smrtna rana, ja sam uskoro magistar prava i sad da za 1.200 maraka radim kao sekretar i zamjenik direktora neke ustanove. Što se toga tiče, a znam da ovamo za duplo manje vremena utrošenog mogu zaraditi trostruko više, ako za sebe radim. Tako da je to, mislim, jasna kalkulacija, jasna računica i evo, što se kaže, odbijam redom te neke ponude i slično. Isto što kolega kaže, najviše zbog novca, previše posla, previše pritiska za male pare.“

Muško, Doboj Istok

Vladini programi zapošljavanja

Rezultati analize ukazuju na potrebu za uspostavljanjem i boljom promocijom vladinih programa za zapošljavanje. Naime, čak 77,4% mladih u općini Doboj Istok izjavilo je da nije bilo upoznato s postojećim vladinim programima zapošljavanja, bez obzira na nivo vlasti koji ih je plasirao. Od osoba koje su upoznate s vladinim programom, 15,1% ih je koristilo neki od vladinih programa zapošljavanja. Od korisnika programa, 72,7% su muškarci, dok je 27,3% žena imalo koristi od tih programa. S druge strane, 63% muškaraca izjavilo je da su čuli za vladine programe zapošljavanja, dok je taj postotak među ženama bio niži (37%).

Grafik 18. Poznavanje vladinih programa za zapošljavanje / Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

SOCIJALNA BRIGA

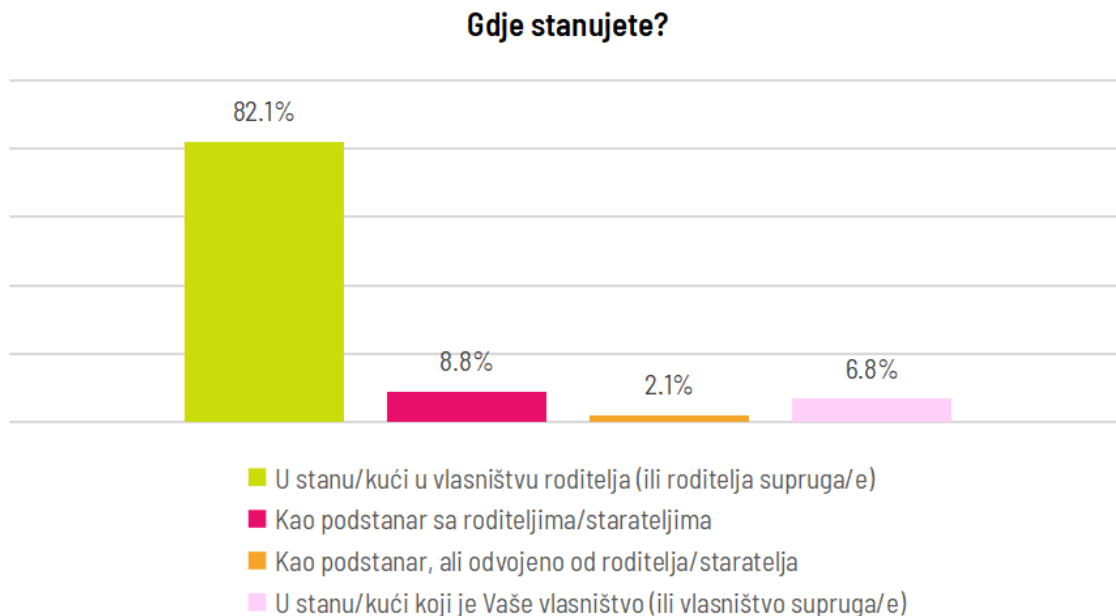
Stambena politika

Stambeno pitanje predstavlja ključan faktor kvaliteta života, posebno kada mladi pokušavaju ostvariti svoju samostalnost. Prema rezultatima ankete iz općine Doboj Istok, 82,1% mladih živi u stanu ili kući koja je u vlasništvu njihovih roditelja (ili roditelja supruge/e), dok 8,8% njih žive kao podstanari zajedno s roditeljima. Zbir ovih podataka pokazuje da 90,9% mladih u općini Doboj Istok i dalje živi u zajedničkom domaćinstvu s roditeljima.

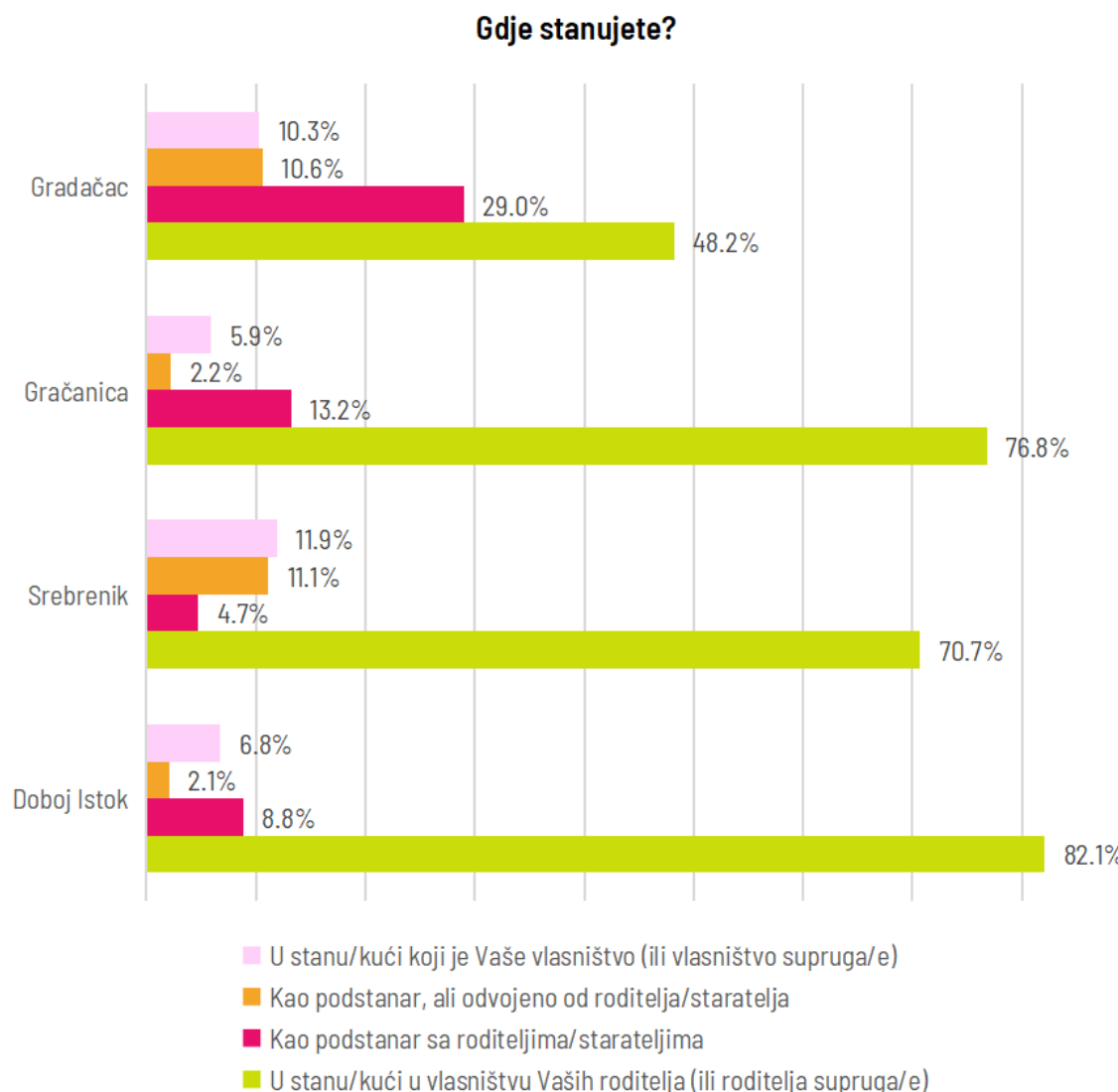
Samo 8,9% mladih u ovom području živi odvojeno od svojih roditelja, bilo u vlastitoj imovini ili kao podstanari. Od toga, 6,8% mladih posjeduje vlastiti stan ili kuću (ili imovina njihovog supružnika), dok ih 2,1% živi kao podstanari, ali odvojeno od roditelja.

Demografske razlike primjećuju se u tome što su mladi između 25 i 30 godina češće odvojeni od roditelja, dok mladi ispitanici, posebno oni u dobi od 15 do 19 godina, češće žive s roditeljima.

Grafik 19. Način stanovanja / Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Ako uporedimo odgovore mladih iz općine Doboj Istok s odgovorima njihovih vršnjaka iz drugih sredina Tuzlanskog kantona, možemo primijetiti da u općini Doboj Istok, u odnosu na druge lokalne zajednice, veći broj mladih živi s roditeljima. U Gradačcu 77,2% mladih živi s roditeljima, u Srebreniku 75,4%, dok je u Gračanici približan broj mladih koji žive s roditeljima 90%.

Grafik 20. Način stanovanja – komparacija s drugim lokalnim zajednicama / Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Među anketiranim mladima, 0,3% ispitanika izjavilo je da ima određeni vid ili stepen invaliditeta. Ova kategorija obuhvata samo jednog muškarca u dobi od 25 do 30 godina. S obzirom na vrlo mali broj odgovora, nije moguće izvoditi konkretne zaključke o sistemskim faktorima ili razlikama koje bi mogle utjecati na ove podatke, niti o eventualnim postojećim sistemskim razlikama među mladima.

Mladi na fokusnoj grupi komentirali su socijalnu politiku, te su dodali da ne postoje programi za pomoć mladima za kupovinu prve nekretnine, dodali su da postoje socijalni stanovi od općine, ali nisu upoznati s detaljima. Pored toga su komentirali bilo koji vid općinske pomoći.

„Jedan od problema jeste kako zapravo naša opština gleda na dijeljenje pomoći, bilo koja da dođe, po kojim kriterijima gleda da bi se podijelila ta pomoć? Jer imate dosta puta, u mene slučaj, zavisi kakva je pomoć, mi smo porodica od šest članova i otac nekad, često

dobije. Ako mu nešto nije potrebno, ne znam, grijanje ove zime ili nešto, on odbije i par puta pitati na koji način vi gledate koje je potrebno. Da li vi zapravo sagledate ko ima tu, ove zime da sebi obezbijedi grijanje, ko nema ili samo gledate po nekoj listi? Jer ako gledate po listi, otac je kao: 'Da sebi više ne kupujem drva ako ćete svake godine nuditi.'

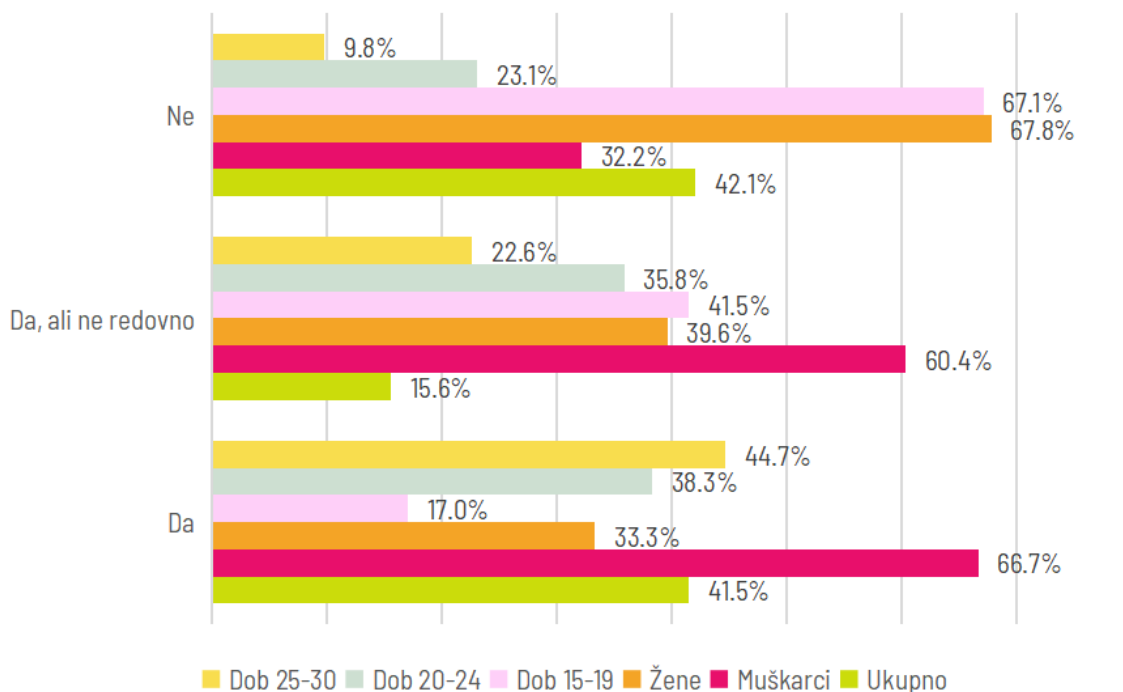
Žensko, Doboj Istok

Primanja

Ukupno 41,5% mladih doprinosi kućnom budžetu redovno, dok 15,6% njih doprinosi neredovno. S druge strane, 42,1% mladih ne doprinosi kućnom budžetu uopće. Statistički gledano, muškarci češće doprinose kućnom budžetu od žena, jer 66,7% muškaraca doprinosi kućnom budžetu, dok je taj postotak među ženama 33,3%. Također, s porastom starosne dobi raste i udio mladih koji redovno doprinose kućnom budžetu, pa tako 44,7% mladih u dobi od 25 do 30 godina redovno doprinosi kućnim finansijama.

Grafik 21. Doprinos kućnom budžetu / Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Jeste li Vi član domaćinstva koji doprinosi kućnom budžetu?

Kada je riječ o ličnim primanjima, 24,1% mladih iz općine Doboj Istok izvijestilo je da nema nikakve lične prihode. Mladih koji nisu željeli odgovoriti na ovo pitanje ima 9,4%. Od onih mladih osoba koje su odgovorile da imaju određeni mjesečni lični prihod, 25% ih ima primanja do 800 KM, 17,6% mladih ima primanja u rasponu od 801 do 1.400 KM, 12,9% mladih ima primanja u rasponu od 1.401 do 2.000 KM, dok 10,9% mladih ima primanja preko 2.000 KM.

Podatke o primanjima treba uzeti s rezervom jer mogu biti u domenu socijalno poželjnih odgovora.

Prosječna neto plaća za općinu Doboj Istok, prema Zavodu za statistiku Federacije BiH za 2023. godinu, iznosila je 839 KM, dok je za isti period prosječna neto plaća u Tuzlanskom kantonu bila 1.161 KM.²⁴

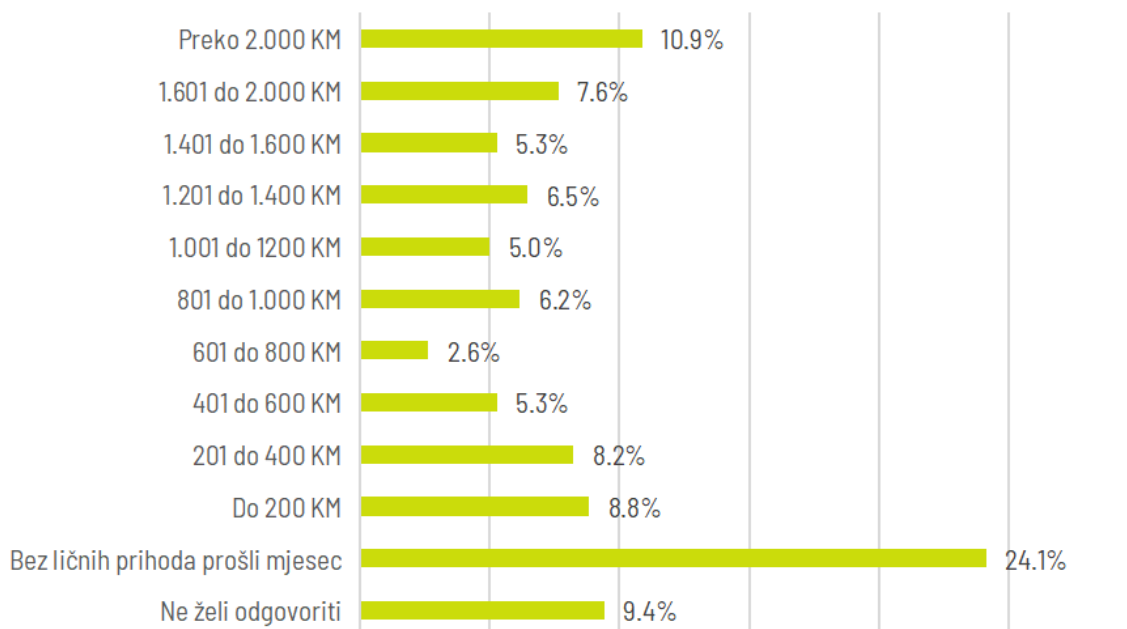
Navedena prosječna plaća, ali i nalazi iz fokusne grupe, predstavljaju dodatni razlog za rezerviran stav spram ličnih izjava o primanjima pojedinaca prikazanih na grafiku 22.

Kada su u pitanju ukupni prihodi domaćinstava u kojima žive mladi (uključujući i njihove vlastite prihode), 13,2% mladih nije znalo odgovoriti na ovo pitanje, dok 8,5% nije željelo odgovoriti. Ukupno, 21,7% mladih odbilo je pružiti precizne odgovore, što znači da treba s oprezom interpretirati podatke o visini prihoda u njihovim domaćinstvima. Ovi odgovori mogu poslužiti kao orijentacijski podaci, no treba imati u vidu da su intervali pouzdanosti i margine greške povećani zbog većeg broja mladih koji nisu dali odgovor na ovo pitanje.

Kada se analiziraju rasponi prihoda u domaćinstvima, najveći broj mladih (35,3%) navodi da ukupni prihodi njihovih domaćinstava prelaze 3.000 KM. Svaka sedma mlada osoba (14,7%) izjavila je da prihodi domaćinstava iznose između 1.201 i 2.100 KM, dok ih 22,9% smatra da njihovi prihodi variraju između 2.101 i 3.000 KM. Također, 5,3% mladih živi u domaćinstvu čiji prihodi ne prelaze 1.200 KM

Grafik 22. Ukupni lični prihodi tokom prošlog mjeseca²⁵ / Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Sa kartice ispod odaberite iznos koji odgovara vašim ukupnim ličnim prihodima tokom prošlog mjeseca, iz svih izvora.

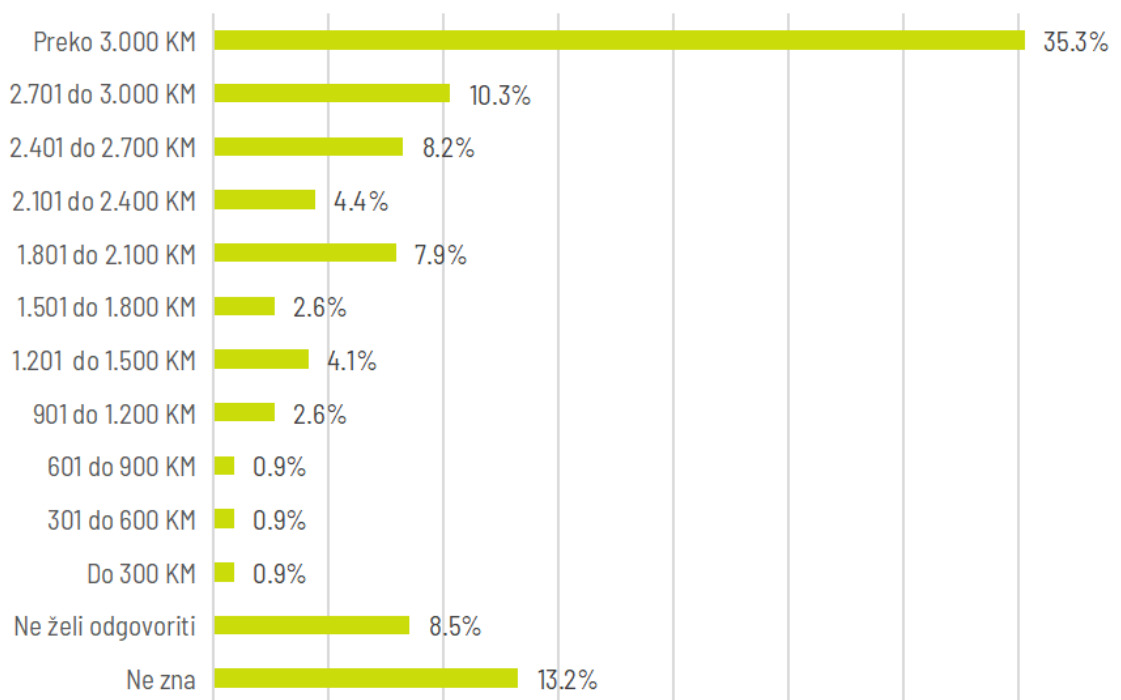

²⁴ Federalni zavod za statistiku, Prosječne neto plaće [online]. Dostupno na: <https://fzs.ba/> [pristupljeno: 10. 3. 2025].

²⁵ Zbog visoke stope odbijanja mladih da odgovore na ovo pitanje, navedeni postoci su informativne i orijentacijske prirode, te ne možemo tvrditi da predstavljaju podatke za koje vrijede margina greške i interval pouzdanosti definirani ovim istraživanjem.

Grafik 23. Ukupni prihodi domaćinstva tokom prošlog mjeseca²⁶ / Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Sa kartice ispod odaberite iznos koji odgovara ukupnim prihodima svih članova vašeg domaćinstva tokom prošlog mjeseca, uključujući i Vas lično.

Sindikalna potrošačka korpa koju je Savez samostalnih sindikata Bosne i Hercegovine izračunao za mjesec januar 2025. godine iznosi 3.149,80 KM.²⁷ Prosječna neto plaća isplaćena u Federaciji BiH za decembar 2024. godine iznosila je 1.428 KM (posljednji podatak koji je objavio Federalni zavod za statistiku).²⁸ Minimalna plaća od januara 2025. g., prema Odluci Vlade FBiH, iznosi 1000,00 KM. Pokrivenost sindikalne potrošačke korpe prosječnom plaćom je 44,48%. Pokrivenost sindikalne potrošačke korpe minimalnom plaćom je 31,75%.²⁹

Pokrivenost sindikalne potrošačke korpe prosječnom i minimalnom plaćom sugerira izazove u vezi s ekonomskim standardom mladih u općini Doboj Istok.

Kada je u pitanju fiskalna disciplina mladih, treba istaknuti da 66,8% mladih tvrdi da na kraju mjeseca ipak može uštedjeti neki iznos sredstava, bez obzira na to imaju li redovna primanja ili ne.

U fokusnoj grupi učesnici iz općine Doboj Istok ističu otežan pristup bankarskim kreditima i niske plaće blizu minimalca.

²⁶ Zbog visoke stope odbijanja mladih da odgovore na ovo pitanje, navedeni postoci su informativne i orijentacijske prirode te ne možemo tvrditi da predstavljaju podatke za koje vrijede margina greške i interval pouzdanosti definirani ovim istraživanjem.

²⁷ Savez samostalnih sindikata Bosne i Hercegovine [online]. Sindikalna potrošačka korpa za februar 2025. Dostupno na: <https://www.sssbih.com/sindikalna-zpotrosacka-korpa-u-januaru-kostala-3-14980-km/> [pristupljeno: 17. 2. 2025].

²⁸ Federalni zavod za statistiku, Prosječne neto plaće [online]. Dostupno na: <https://fzs.ba/> [pristupljeno: 10. 3. 2025].

²⁹ Savez samostalnih sindikata Bosne i Hercegovine [online]. Sindikalna potrošačka korpa za januar 2025. Dostupno na: <https://www.sssbih.com/sindikalna-potrosacka-korpa-u-januaru-kostala-3-14980-km/> [pristupljeno: 17. 2. 2025].

„Mislim da plate nisu mnogo iznad ovog novog minimalca u Federaciji, tako da uopšte dobiti kredite je jako teško.“

Muško, Doboj Istok

„Više da će se neko prije odlučiti za mikrokreditnu organizaciju, jer je lakša procedura dobivanje kredita, iako su veće kamate. Za banke baš i nešto ne znam, ako neko pokreće biznis pa hoće da kupi možda neki alat, nešto, možda će se više u tome opredijeliti, pokušati, ili ako će vani ići, ne vani u smislu Doboj, Gračanica, Tuzla, Sarajevo, da kupe stan.“

Muško, Doboj Istok

„Kad je povećanje plata, baš se desi taj slučaj, dobit ćete vi, ali ćete vi vratiti. Što je meni najgore, to prođe kroz banke, to prođe kroz sistem i ne možete vi reći državi da nije dato kad država ima da je sve to prošlo kroz sistem, a zapravo vi njemu [poslodavcu] to morate vratiti.“

Žensko, Doboj Istok

ZDRAVSTVENA ZAŠTITA

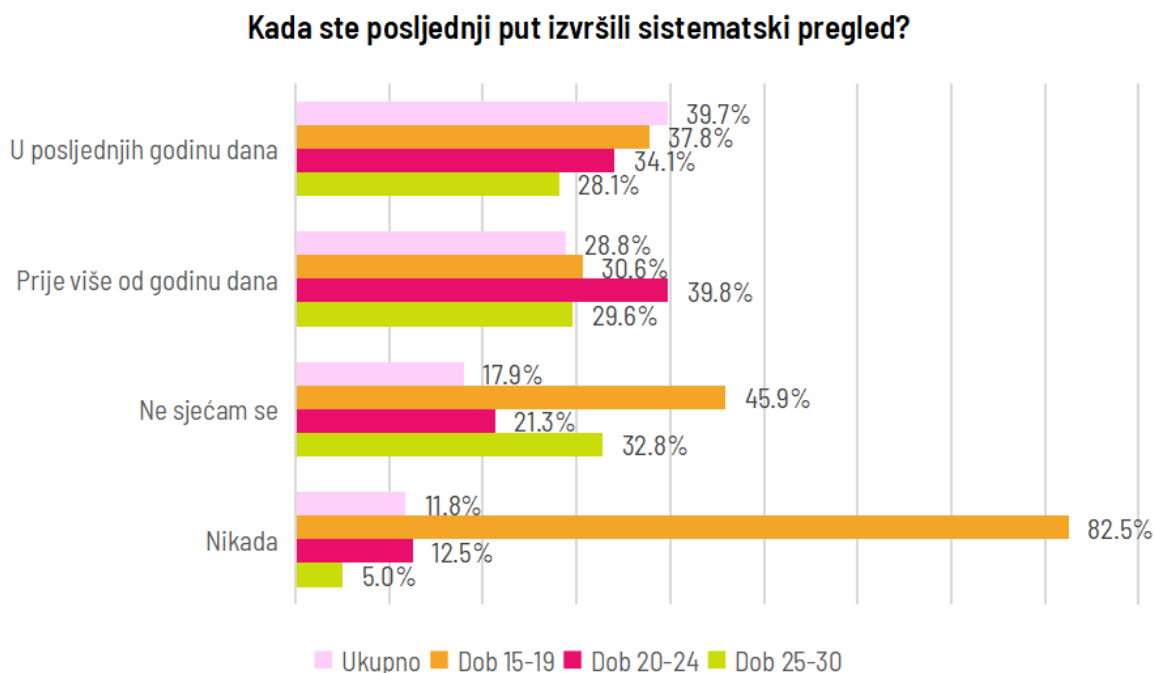
Sistematski pregled

Sistematski pregledi predstavljaju ključnu preventivnu mjeru u brizi za vlastito zdravlje, međutim tradicionalno mladi često zanemaruju ovu praksu, ne posvećujući dovoljno pažnje redovnim zdravstvenim provjerama s ciljem prevencije ozbiljnih bolesti.

Kada je riječ o mladima iz općine Doboj Istok, zabilježeno je da 11,8% njih nikada nije izvršilo sistematski pregled. Najveći postotak onih koji nisu obavili ovaj pregled pripada najmlađoj dobnoj grupi (15 do 19 godina), gdje 82,5% mladih nije obavilo sistematski pregled. Također, među ženama je viši postotak onih koje nisu obavile pregled (77,5%), dok je kod muškaraca taj postotak znatno manji (22,5%).

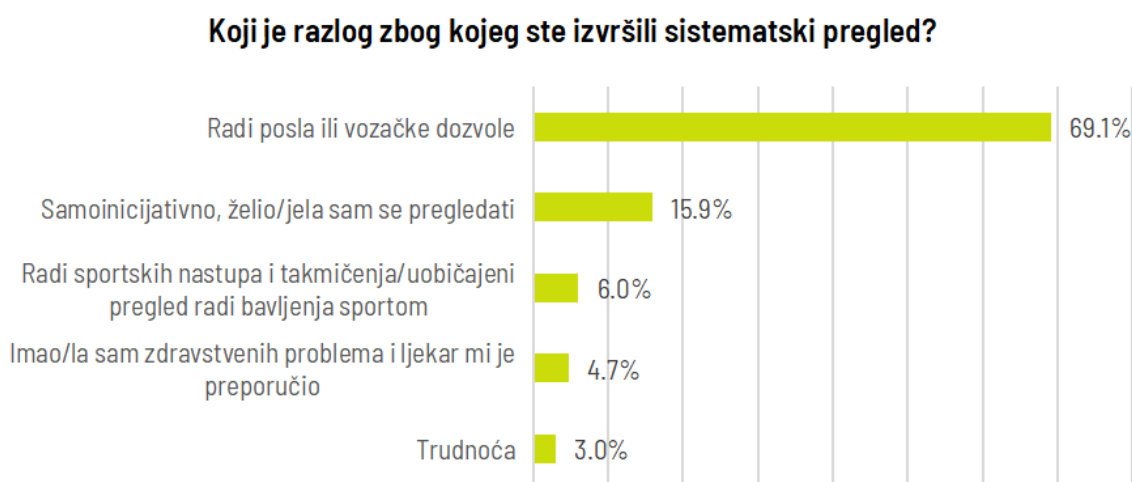
Dodatno, 17,9% mladih izjavilo je da se ne sjeća kada su izvršili sistematski pregled. Ako zbrojimo podatke o onima koji nikada nisu izvršili sistematski pregled i onima koji se toga ne sjećaju, dolazimo do zaključka da gotovo trećina mladih (29,7%) ne provodi preventivnu brigu o svom zdravlju. Također, 28,8% mladih tvrdi da su sistematski pregled obavili prije više od godinu dana. S druge strane, 39,7% mladih iz općine Doboj Istok obavilo je sistematski pregled u posljednjih godinu dana. Nema značajnih spolnih razlika među mladima koji redovno obavljaju sistematske preglede, ali je primijećeno da je najveći postotak među mladima u dobi od 15 do 19 godina (15%), što može biti povezano s činjenicom da su u tom periodu često polagali vozačke ispite, što također zahtijeva obavljanje sistematskog pregleda. Podaci, posebno oni koji se odnose na udio mladih koji nisu nikada izvršili sistematski pregled ili se ne sjećaju kada su to učinili, ukazuju na urgentnu potrebu za podizanjem svijesti među mladima o važnosti preventivne brige o zdravlju. Provođenje edukativnih kampanja i razvoj prilagođenih pristupa mogli bi značajno doprinijeti većoj učestalosti redovnih zdravstvenih provjera među mladima u ovoj zajednici.

Grafik 24. Sistematski pregled / Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Mladi koji su izvršili sistematske preglede najčešće su to učinili iz praktičnih razloga, poput dobivanja vozačke dozvole ili traženja posla, što čini 69,1% ispitanika. Važno je napomenuti da je 15,9% mladih obavilo sistematski pregled iz vlastite inicijative, što pokazuje određeni nivo svijesti o važnosti zdravlja, iako se postavlja pitanje kako dodatno potaknuti unutrašnju motivaciju za redovno obavljanje medicinskih pregleda. Također, 6% mladih je obavilo sistematski radi sportskih nastupa i takmičenja, dok je 4,7% mladih obavilo sistematski pregled na preporuku ljekara, uslijed postojećih zdravstvenih problema.

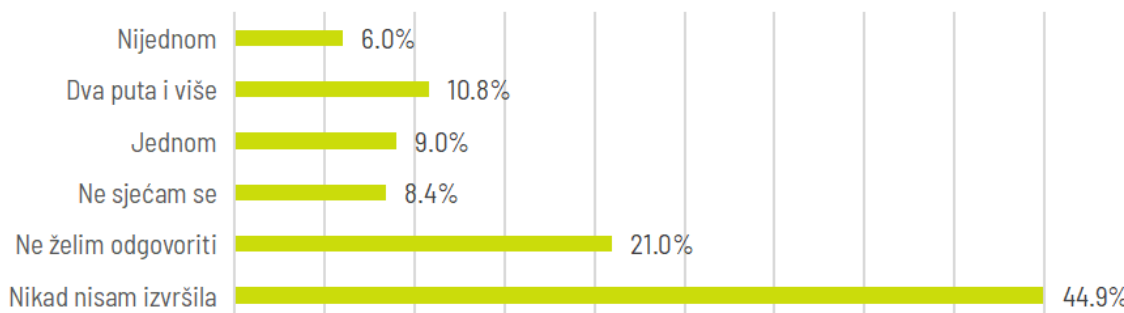
Grafik 25. Razlozi provedbe sistematskog pregleda / Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

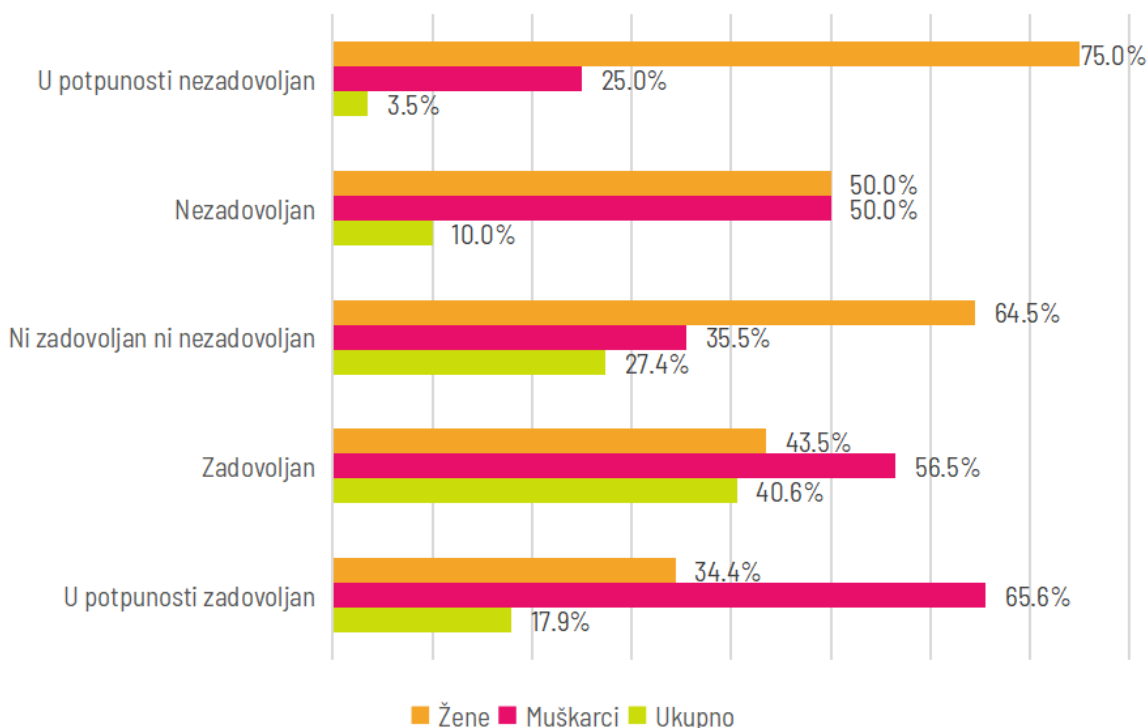
Ginekološki pregled

Nešto manje od polovine mladih žena (44,9%) nikada nije obavilo ginekološki pregled. Visok postotak mladih žena koje nisu izvršile ginekološki pregled, uključujući i one koje to nisu učinile ni u prethodnoj godini (6%), ukazuje na zabrinjavajući trend u pogledu brige o vlastitom zdravlju. Pozitivno je to što 19,8% žena redovno odlazi na ginekološki pregled, barem jednom godišnje, što pokazuje postojanje svijesti među određenim brojem mladih žena o važnosti zdravstvene prevencije.

Također, iako su žene same popunjavale upitnike, tema ginekoloških pregleda ostaje osjetljiva, što se vidi u visokom postotku (21%) žena koje su izbjegle odgovoriti na ovo pitanje. Ovi podaci ukazuju na potrebu za specifičnim pristupima u obrazovanju i komunikaciji, s ciljem smanjenja stigme i poticanja otvorenog dijaloga o ženskom reproduktivnom zdravlju.

Grafik 26. Ginekološki pregled / Izvor: Institut za razvoj mladih KULT**Koliko puta ste izvršili ginekološki pregled u posljednjih godinu dana?****Zdravstvene usluge**

Mladima iz općine Doboj Istok općenito je prihvatljiva usluga lokalnog doma zdravlja, jer 58,5% njih izražava zadovoljstvo, dok 13,5% njih nije zadovoljno uslugama koje se tu pružaju. U međuvremenu, 27,4% mladih nije ni zadovoljno ni nezadovoljno uslugama koje pruža njihov dom zdravlja. Ispitani muškarci češće iskazuju zadovoljstvo uslugama u odnosu na žene, dok razlike u nezadovoljstvu nisu značajno izražene. Ovi podaci upućuju na rodno specifične razlike u percepciji kvaliteta zdravstvenih usluga.

Grafik 27. Zadovoljstvo uslugama koje pruža dom zdravlja / Izvor: Institut za razvoj mladih KULT**U kojoj mjeri ste zadovoljni uslugama koje pruža dom zdravlja u Vašoj općini/gradu?**

Inače, u domenu primarne zdravstvene zaštite u općini Doboj Istok djeluje Javna zdravstvena ustanova Dom zdravlja Doboj Istok³⁰ s 9 službi i s 5 ambulanti porodične medicine, u svakoj mjesnoj zajednici u općini. Po listi Ministarstva zdravstva TK u mjesecu oktobru 2024. (zadnji dostupni podaci), na području općine Doboj Istok postoje tri privatne ordinacije (stomatološke) i nijedna privatna poliklinika ili lječilište.³¹ Međutim, mladi na fokusnoj grupi rekli su da postoji privatna poliklinika u Velikoj Brijesnici.

Iako zdravstvene ustanove često nude besplatne usluge namijenjene isključivo mladima, svijest o njihovoj dostupnosti među mladima je izuzetno niska. Čak 85,6% mladih nije upoznato s takvim uslugama, što ukazuje na potrebu za intenzivnijom promocijom i informiranjem o zdravstvenim resursima koji su im na raspolaganju. Samo 3,2% mladih zna za ove usluge i koristi ih, dok 10% ima saznanja o njihovom postojanju, ali ih nije iskoristilo. Ovi podaci sugeriraju da, iako su mladi informirani o ovim uslugama, postoji prostor za poboljšanje njihove upotrebe. Zanimljivo je da nisu uočene demografske razlike među mladima u pogledu informiranosti o besplatnim zdravstvenim uslugama. Ova ujednačenost ukazuje na potrebu za inkluzivnim pristupom u promoviranju tih usluga, kako bi svi mladi imali jednake mogućnosti za korištenje specifičnih zdravstvenih resursa.

Mladi u fokusnoj grupi kritizirali su usluge zdravstvene ustanove u općini Doboj Istok.

„Niste dobrodošli, kad god im dođete, niste dobrodošli, bili bolesni ili zdravi.“

Žensko, Doboj Istok

„Samo što su, generalno, svi kod nas u domu zdravlja dosta drski i ne možete ni s kim pričati fino. Razumijem da imaju dosta posla, ali jesu li oni birali taj posao?“

Žensko, Doboj Istok

„Ja sam više na alternativnoj medicini, tako da, baš iz tih razloga, kad odete na hitnu i daju vam infuziju, nije mi se jednom desilo, i kad daju infuziju, dođe doktor i kaže: 'Što tu infuziju, da li treba infuzija?' I vi ste sad, zapitam se nekad da li oni uopšte znaju šta mi treba.“

Žensko, Doboj Istok

„Kad odem ovako privatno, ljudi se fino ponašaju, kad odeš ovima, ko da si im sve pobio.“

Muško, Doboj Istok

30 Javna zdravstvena ustanova Dom zdravlja Doboj (<https://dzdobojistok.ba/>).

31 Spisak privatnih ordinacija na području Tuzlanskog kantona [online]. Dostupno na: <https://mztg.ba/registar-zdravstvenih-ustanova-privatnih-ordinacija-apoteka-i-spec-trgovina-na-malo> [pristupljeno: 17. 2. 2025].

„Sad bih trebao vaditi triput, na tri mjesta krv, u Doboju Istok, Gračanici i u Tuzli, i onda te tjeraju da privatno odeš, da odjednom sve riješiš.”

Muško, Doboju Istok

„Prvo kući, pa kad krene loše, onda doktoru.”

Muško, Doboju Istok

„Dosta puta na hitnoj i u ambulanti telefon zvoni, ne žele da se jave, i onda moraš zvati hiljadu puta.”

Žensko, Doboju Istok

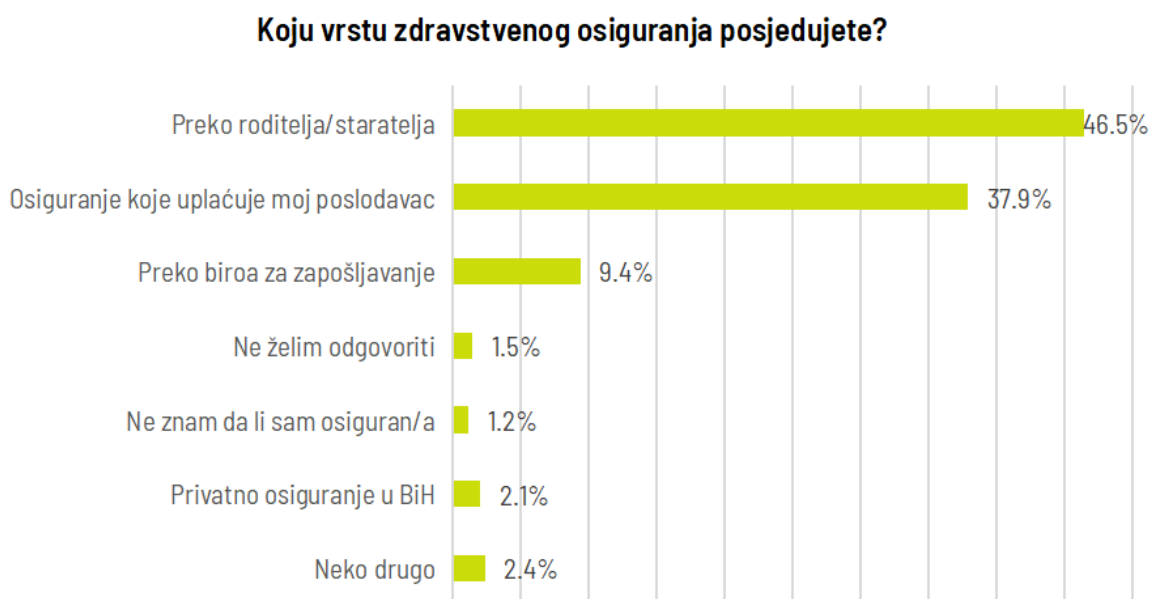
„Pijemo čajeve, pa onda idemo doktoru.”

Žensko, Doboju Istok

Zdravstveno osiguranje

Zdravstveno osiguranje među mladima pretežno se ostvaruje kroz dva glavna oblika, pri čemu većina mladih (46,5%) ostvaruje osiguranje preko roditelja ili staratelja. Značajan broj mladih (37,9%) također je osiguran preko svojih poslodavaca, što ukazuje na važnost legalnosti radnih odnosa u osiguravanju zdravstvene zaštite.

Grafik 28. Vrsta zdravstvenog osiguranja / Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

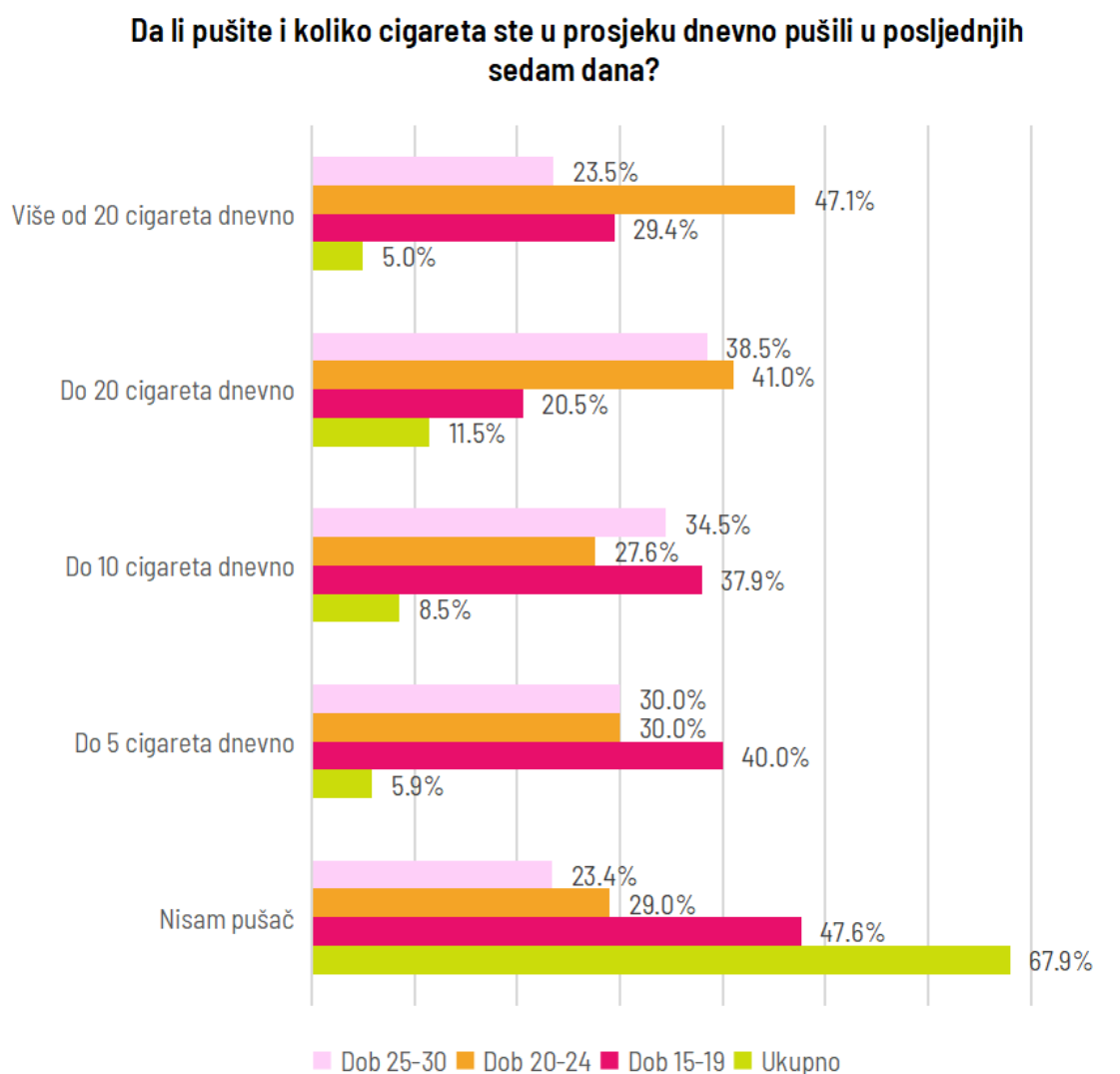
Konзумiranje duhana, alkohola, nargile i narkotika

Prema rezultatima analize, gotovo jedna trećina mladih iz općine Doboj Istok (30,9%) konzumira duhan i cigarete, dok 67,9% njih tvrdi da ne koristi duhan ili druge duhanske proizvode.

Od pušača koji puše 20 cigareta dnevno, najviše je pušača u dobnoj grupi od 20 do 24 godine (41%), dok je 38,5% pušača koji puše 20 cigareta dnevno u dobnoj skupini od 25 do 30 godina (38,5). Od pušača koji puše više od 20 cigareta dnevno, najviše su mladi u dobi od 20 do 24 godine (47,1%), dok 29,4% mladih od 15 do 19 godina konzumira više od 20 cigareta dnevno. S druge strane, najniži postotak konzumacije duhanskih proizvoda bilježe mladi u dobi od 15 do 19 godina, gdje 47,6% njih navodi da ne koristi duhan ili duhanske proizvode. Što se tiče spolnih razlika, žene (55%) češće tvrde da ne konzumiraju duhanske proizvode u odnosu na muškarce (45%).

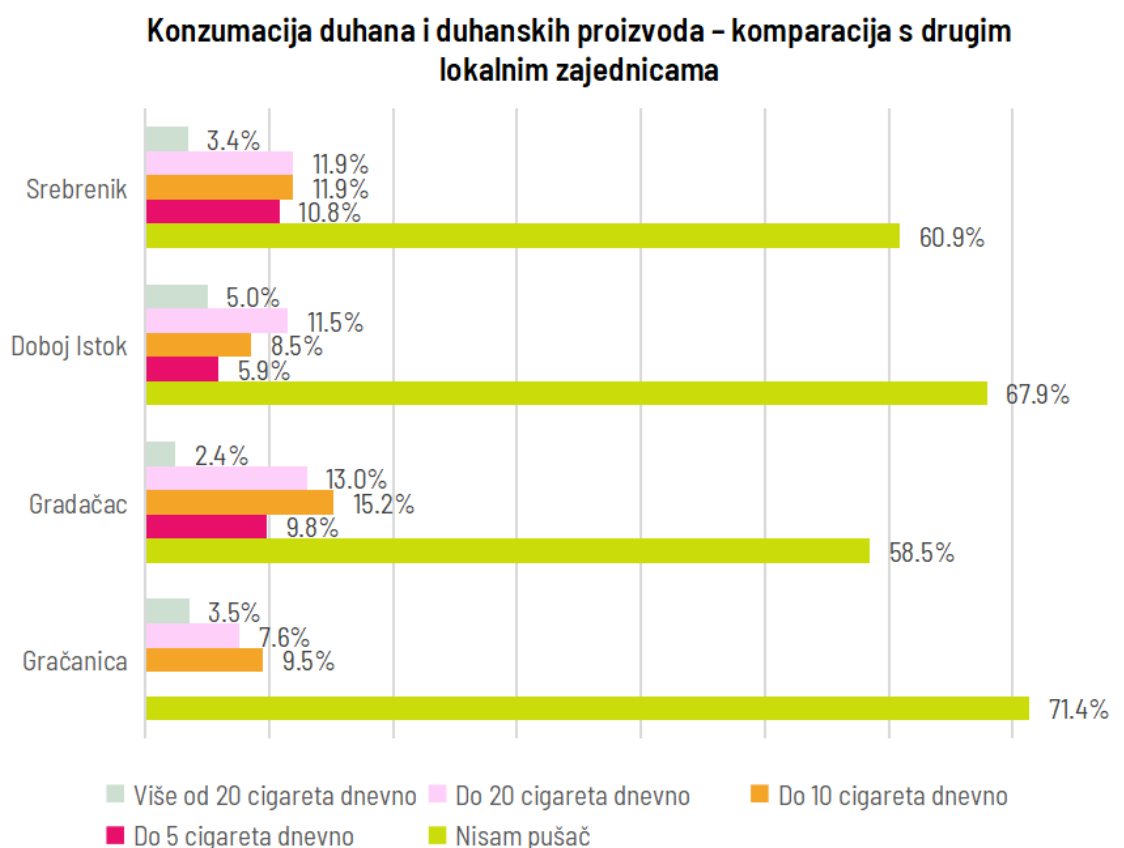
Kada je riječ o konzumiranju nargile, 90% mladih izjavljuje da nikada ne koristi ovaj proizvod, dok 96,8% njih ne konzumira SNUS.

Grafik 29. Konzumiranje duhana i duhanskih proizvoda / Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Ako podatke iz općine Doboj Istok uporedimo s onima iz drugih lokalnih zajednica u Tuzlanskom kantonu, primijetiti ćemo da je najveći broj nepušača u Gračanici (71,4%),³² najveći broj mladih koji puše do 5 cigareta dnevno je u Srebreniku (10,8 %),³³ u Gradačcu se nalazi najveći postotak mladih koji puše do 10 cigareta dnevno (15,2%),³⁴ dok je u općini Doboj Istok najveći postotak mladih koji puše preko 20 cigareta dnevno.

Grafik 30. Konzumacija duhana i duhanskih proizvoda – komparacija s drugim lokalnim zajednicama / Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Alkohol je među mladima češće konzumiran nego duhanski proizvodi, što se također može primijetiti u općini Doboj Istok. Naime, 60,9% mladih ne konzumira alkohol, dok 33,5% mladih priznaje da je konzumiralo alkohol jednom ili više puta u posljednjih mjesec dana.

Najčešći konzumenti alkohola su mladi u dobi od 20 ili više godina. Konkretno, 39,5% mladih u dobi od 20 do 24 godine konzumiralo je alkohol u prethodnom mjesecu, dok 26,3% mladih u dobi od 25 do 30 godina priznaje konzumaciju alkohola u istom periodu. Također, 34,2% mladih u dobi od 15 do 19 godina konzumiralo je alkohol u posljednjih mjesec dana.

³² Analiza rezultata istraživanja potreba i problema mladih grada Gračanice, Institut za razvoj mladih KULT, Sarajevo, 2021.

³³ Analiza rezultata istraživanja potreba i problema mladih grada Srebrenika, Institut za razvoj mladih KULT, Sarajevo, 2023.

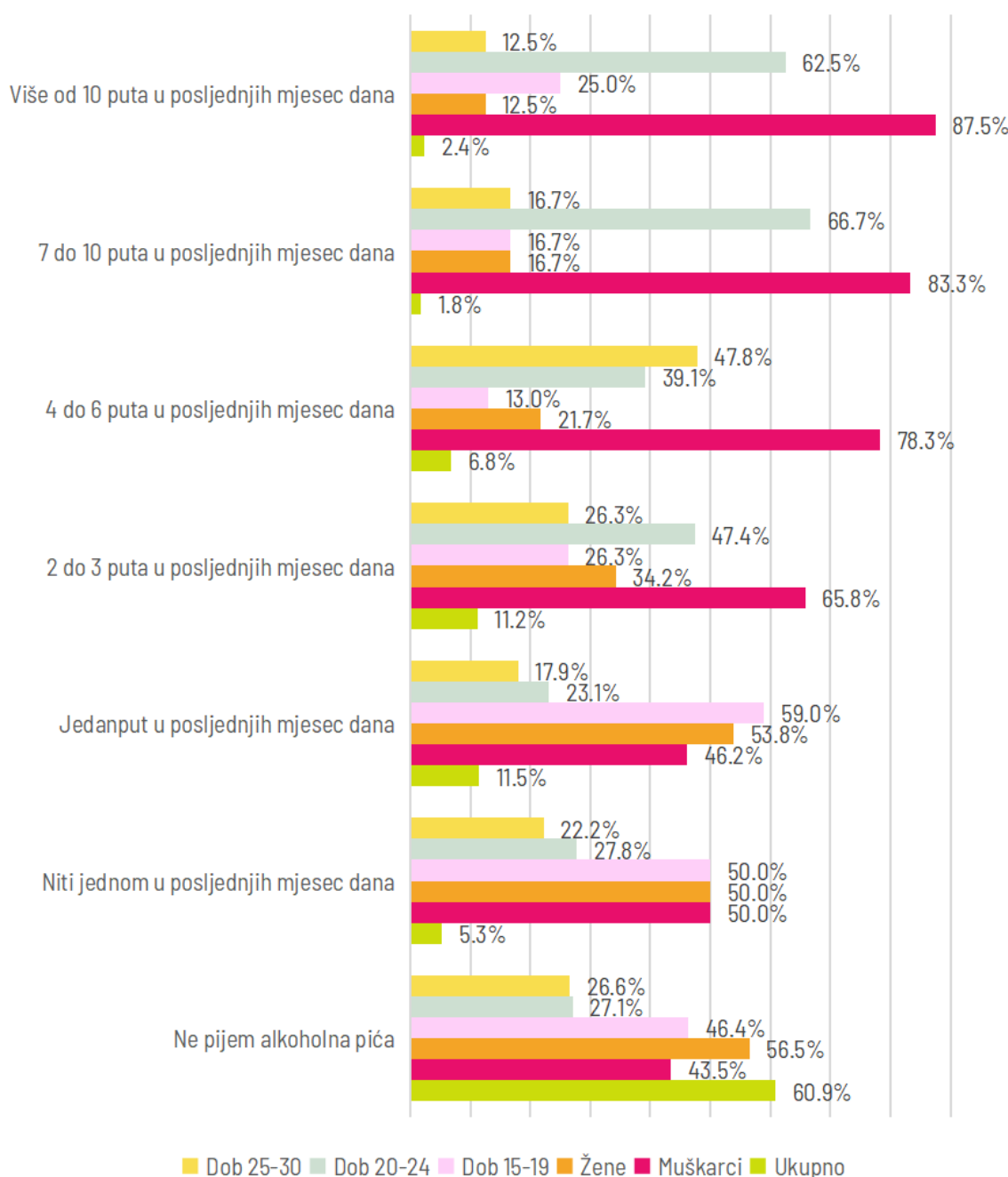
³⁴ Analiza rezultata istraživanja potreba i problema mladih grada Gradačac, Institut za razvoj mladih KULT, Sarajevo, 2024.

Postoji i razlika među spolovima kada je u pitanju konzumacija alkohola. Naime, muškarci češće konzumiraju alkohol na mjesečnoj bazi, a 64% muškaraca priznaje da su konzumirali alkohol jedanput ili više puta u mjesecu, dok je kod žena taj postotak 36%.

Kada je riječ o apstinenciji, žene su češće nekonzumenti alkohola u odnosu na muškarce, s 56% žena koje ne konzumiraju alkohol, dok je među muškarcima taj postotak 26,5%.

Grafik 31. Mladi i konzumiranje alkohola / Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Da li konzumirate alkoholna pića i koliko često ste ih konzumirali u posljednjih mjesec dana?

U pogledu opojnih droga, 97,6% mladih tvrdi da ih ne konzumira. Samo 0,6% mladih izjavljuje da je konzumiralo opojne droge jednom ili više puta u posljednjih mjesec dana. S obzirom na vrlo mali postotak onih koji su konzumirali opojne droge, nije moguće uočiti značajne spolne ili druge razlike. Mladi iz fokusne grupe ističu da su droge popularne, lako dostupne i raširene u njihovim sredinama.

Korištenje SNUS-a i nikotinskih vrećica, po rezultatima ankete, nije rašireno među mladima općine Doboj Istok, jer čak 96,8% njih tvrdi da nije koristilo ove proizvode. Ipak, 2,9% mladih je izjavilo da su koristili SNUS u prethodnom mjesecu. Mladi su u fokusnoj grupi istaknuli i druge specifičnosti u vezi s konzumacijom psihoaktivnih supstanci.

Fokusna grupa je pružila drugačije rezultate od ankete u pogledu korištenja droga, alkohola, nikotina i ostalih štetnih supstanci. Mladi su naglasili da od svih štetnih supstanci, oni najveći problem vide u drogi, čije je korištenje prilično rašireno te postaje ogroman problem u lokalnoj zajednici, kako zdravstveni tako i sigurnosni. Mladi su također govorili kako se lako može doći do istoimenih supstanci. Mladi su dodali da tokom obrazovanja nisu imali nikakve radionice koje imaju za cilj podizanje svijesti mladih o štetnim supstancama i prevenciji njihovog korištenja.

„Imate slučaj prije par godina, tad smo još uvijek šutjeli. Ja sam izgubila dva prijatelja, nažalost, baš iz tih razloga. Ustvari, trojicu, gdje smo mi šutjeli, gdje je policija sve otvoreno znala i gdje imate sto posto policije koja je sa njima u ekipi i ne možete im ništa.“

Žensko, Doboj Istok

„Kod nas u Brijesnici u Belamionixu, uglavnom oni imaju kamere i ne smiju, pa oni traže ličnu, kod njih ne možete kupiti /duhan i alkohol/ i na pumpi Nestro.“

Žensko, Doboj Istok

„Uglavnom će vam svugdje prodati, moja mala sestra kad ode mami kupiti cigare, prodat će joj.“

Žensko, Doboj Istok

„Više ne možete znati je li se neko drogira ili ne.“

Žensko, Doboj Istok

„Droga jeste najveći problem.“

Žensko, Doboj Istok

Kada je riječ o igrama na sreću (kao što su sportske kladionice, lutrije i srećke), 90,9% mladih izjavljuje da nikada ne igra igre na sreću. Dodatno, 3,2% mladih igra igre na sreću rjeđe od jednom mjesečno, dok 5,3% mladih igra više puta mjesečno ili svaki dan.

Osobito su muškarci skloniji ovakvim ponašanjima u odnosu na žene. Također, igranje igara na sreću je češće među mlađom dobnom grupom (15-19 godina) nego u starijim grupama, ali se primjećuje da i mladi u dobi od 25 do 30 godina nisu izuzeti od štetnog utjecaja igara na sreću.

Mladi u fokusnoj grupi su izjavili da većina mladih ne posjećuje kladionice već igre na sreću igraju online. Ovaj podatak predstavlja dodatni izazov jer je u online ambijentu stepen kontrole znatno niži i kreiranje profila je podložno manipulacijama.

„Moj koji znam, naš uzrast, ne posjećuju kladionice jer, ako uđu u kladionice, apsolutno neće im ništa dati jer su maloljetni, traže ličnu da im pokažu.“

Muško, Doboj Istok

„Neki koriste preko aplikacija, preko telefona uđu i kockaju. Traže ti ličnu, uzmu ukradu od dede i nane ličnu, kucaju i igraju.“

Muško, Doboj Istok

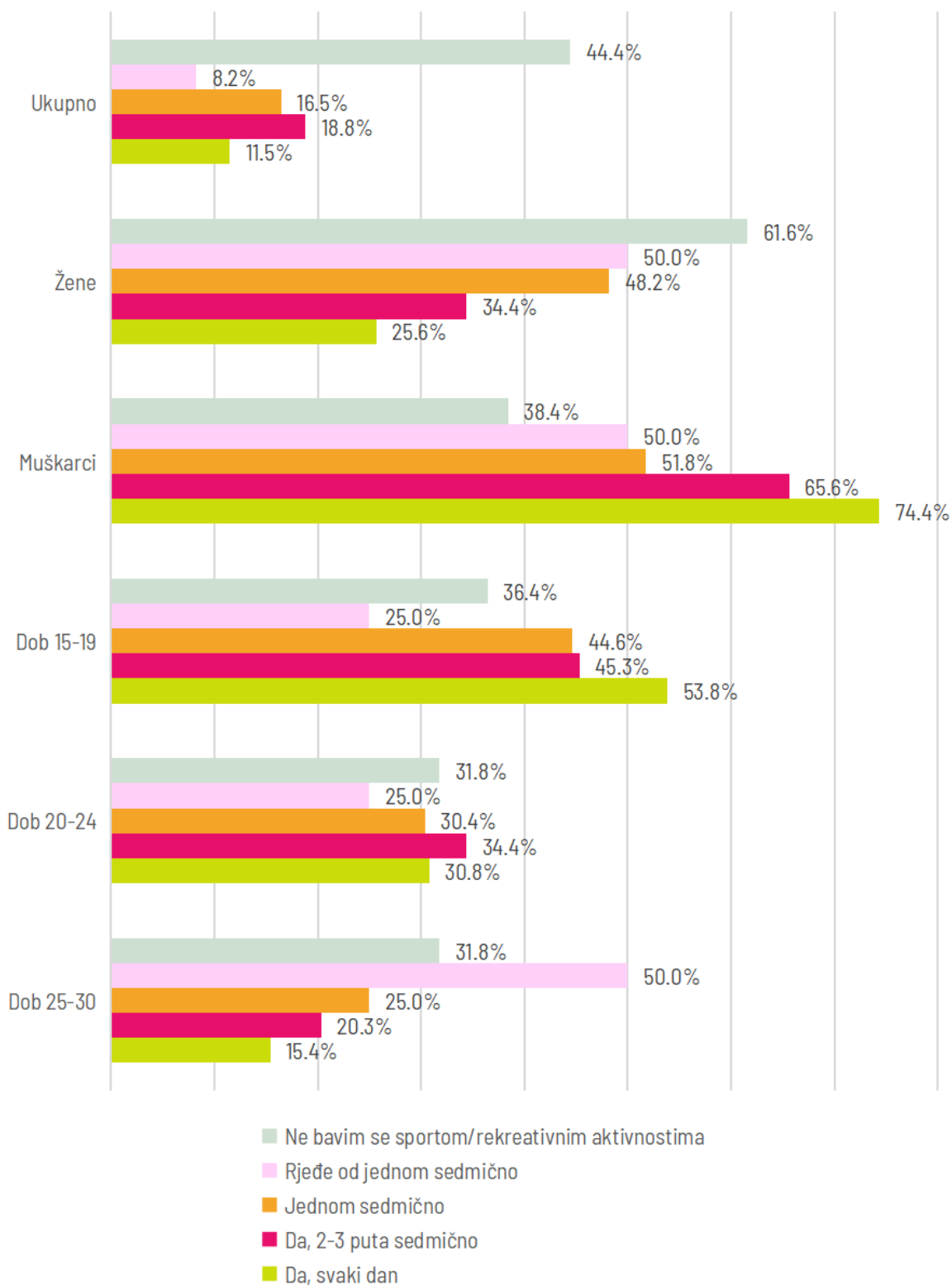
Bavljenje sportom

Podaci o sportskoj aktivnosti mladih ukazuju na općenito nizak nivo redovnog bavljenja sportom. Samo 11,5% mladih se bavi sportom svakodnevno, dok 44,4% mladih ni na koji način ne prakticira sportske ili rekreativne aktivnosti. Ovi rezultati sugeriraju potrebu za poduzimanjem inicijativa koje bi potaknule povećanje učešća u sportskim aktivnostima među mladima u općini Doboj Istok.

Nadalje, muškarci se u znatno većem postotku bave sportom u odnosu na žene. Čak 29,4% svih mladih muškaraca bavi se sportom ili rekreativnim aktivnostima barem jednom sedmično, dok je taj postotak kod mladih žena znatno niži, te iznosi 17,4%. Ova rodna razlika u sportskoj aktivnosti može poslužiti kao polazište za razvoj prilagođenih programa i poticanje ženskog učešća u sportskim aktivnostima.

Kada govorimo o onima koji se ne bave sportom, 17,1% muškaraca nije sportski aktivno te 27,4% žena, što je prilično zabrinjavajući podatak.

Mladi u dobi od 15 do 19 godina najviše se bave sportom ili rekreativnim aktivnostima dva do tri puta sedmično (8,5%), dok se sportom manje bave mladi u starijim dobnim grupama. Najpopularniji sportovi među mladima su ekipni sportovi (nogomet, košarka, odbojka i sl.), fitnes aktivnosti (pilates, joga, aerobik), treniranje u teretanama (bodybuilding, kondicijske vježbe) te aktivnosti poput planinarenja, biciklizma i borilačkih sportova.

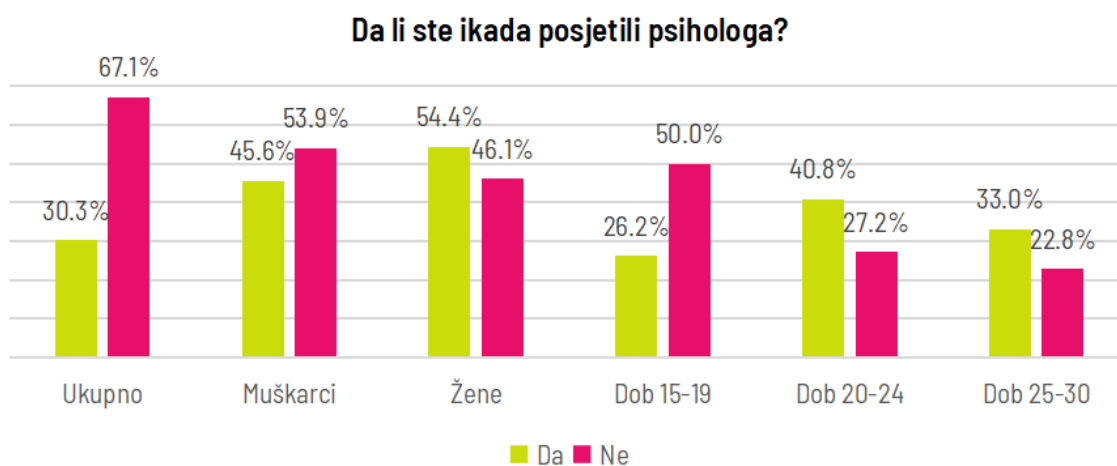
Grafik 32. Bavljenje sportom mladih / Izvor: Institut za razvoj mladih KULT**Da li se bavite sportom i/ili rekreativnim aktivnostima i koliko često?**

Mentalno zdravlje

Analizom odgovora došli smo do spoznaje da je 30,3% mladih posjetilo psihologa u određenom periodu svog života, dok je 67,1% mladih iskazalo da nije nikada posjetilo psihologa.

Rezultati pokazuju da je postotak muškaraca koji su posjetili psihologa 45,6%, dok je među ženama taj postotak nešto malo veći i iznosi 54,4%. Kada se analizira prema dobnim skupinama, mladi u dobi od 15 do 19 godine najrjeđe posjećuju psihologa (26,2%), dok ostale dobne grupe češće posjećuju psihologa.

Grafik 33. Mentalno zdravlje mladih / Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Potrebno je raditi na podizanju svijesti o važnosti mentalnog zdravlja među mladima kako bi se smanjila stigma koja ih okružuje. U društvu je važno razviti razumijevanje da briga o mentalnom zdravlju nije manje važna od fizičkog zdravlja. Također, obrazovni sistem treba razmisliti o uvođenju redovnih posjeta psihologu kao dio obrazovnog procesa, čime bi se omogućilo smanjenje broja mladih koji nisu upoznati s prednostima korištenja usluga mentalnog zdravlja, posebno među mladima u dobi od 15 do 19 godina, koji bi mogli imati pristup školskim psiholozima, ali to često ne koriste.

Iako većina mladih koji nikada nisu posjetili psihologa navodi da to nije bilo potrebno (90,8%), zabrinjavajuće je i to što neki tvrde da im usluge nisu bile dostupne (2,2%). 2,2% ispitanika se osjećalo neugodno potražiti pomoć, dok 2,2% mladih nije znalo kome se obratiti.

Ovi podaci ukazuju na potrebu za boljim informiranjem mladih o dostupnim psihološkim uslugama, osobito onima koje pružaju centri za mentalno zdravlje.

Poboljšanje pristupa informacijama o zdravstvenim resursima kroz edukaciju u školama i promociju dostupnih usluga može pomoći u smanjenju prepreka koje mladi doživljavaju prilikom traženja pomoći. Ovo bi moglo biti ključ u podizanju svijesti o važnosti mentalnog zdravlja i poticanju mladih da se obrate za podršku kada im je potrebna.

Grafik 34. Razlozi neposjećivanja psihologa / Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Mladi u fokusnoj grupi izjavili su da se treba pozabaviti bitnošću mentalnog zdravlja, manjkom medicinske podrške u tom vidu, kao i samom stigmom što prati mentalno zdravlje i liječenje.

„Mi smo baš danas komentarisali sa profesoricom kako bi bilo fino, kako bi bilo dobro da u školi imamo tu opciju. Ne znam, možemo mi otići popričati sa pedagogicom i sve to okej, ali da imamo psihologa da priča sa djecom jednom mjesečno u školi. Jer ja mislim da je puno kod nas problem, djeca su dosta bezobrazna i onda kad bi nešto htio da kaže i uradi, ne smije jer šta će oni reći, šta će oni misliti, hoće li mi šta uraditi.“

Žensko, Doboj Istok

„Nemamo psihologa, samo pedagogicu, ako neko treba ići na razgovor, ide sa njom.

Dosta tako, ne znam, kod djevojčica je postalo nesigurnost u samu sebe, samopouzdanje, anksioznost, tako isto kod sve djece.“

Žensko, Doboj Istok

„Da mi treba psiholog, iskreno bilo bi me i malo stid otići da neko zna da moram ići, išla bih u Doboj ili Gračanicu.“

Žensko, Doboj Istok

„Ja mislim kad bi mladi tražili od roditelja da posjete psihologa, prvo roditelji bi rekli: Šta tebi fali u životu, šta nije uredu? Imaš sve, šta će ti psiholog?“

Žensko, Doboj Istok

KULTURA I UMJETNOST

Prema posljednjim dostupnim podacima Federalnog zavoda za statistiku,³⁵ u općini Doboj Istok ne postoji niti jedno pozorište, ni kino, ni lokalna radiostanica, ni lokalna TV stanica. Također, prema podacima Federalnog zavoda za statistiku³⁶ u oblasti kulture i umjetnosti za 2023. godinu, Doboj Istok nema ni centar za kulturu, ni muzej, ni galeriju, niti jedan festival nije organiziran na području općine tokom 2023. (posljednji dostupni podaci), dok postoji samo jedno kulturno-umjetničko društvo (KUD). U Tuzlanskom kantonu u 2023. godini je bio organiziran 21 festival i to u 7 općina, registrirano je 35 kulturno-umjetničkih društava u 10 općina, 6 TV lokalnih stanica u 3 općine i u gradu Tuzli. Također, u ovom kantonu se nalazi 13 lokalnih radiostanica u 10 općina, 4 kina u 4 općine, 11 centara za kulturu u 7 općina, jedno pozorište i jedan muzej koji je smješten u gradu Tuzli.

Međutim, u trogodišnjem planu rada općine Doboj Istok za period 2025–2027. godine stoji da postoji dom kulture u Klokotnici, u kojem je planirana izgradnja multimedijalne sale. Također je planirana izgradnja multimedijalne sale u MZ Klokotnica, kao i izgradnja općinske biblioteke.³⁷ Plan općine je povećati broj društvenih i kulturnih manifestacija sa 19 na 24 do kraja 2027. godine te uspostaviti saradnju s dijasporom radi saradnje, planiranja i izrade projekata od općeg društvenog interesa, privrede, sporta i kulture.

U sklopu budžeta općine Doboj Istok za 2024. godinu planirana su izdvajanja za kulturne i sportske manifestacije u iznosu od 37.000 KM, a u istoj godini u ove svrhe potrošeno je 38.250 KM.³⁸ Pored toga, općina je dodijelila 2.500 KM Kulturno-umjetničkom društvu „2. juni“, a isti iznos izdvojen je i za Omladinski kulturni centar „Lipe“. Udruženje žena Doboj Istok, koje se također bavi kulturnim aktivnostima, dobilo je 2.000 KM. U sklopu budžeta općine Doboj Istok za 2025. godinu planirana su izdvajanja za kulturne i sportske manifestacije u iznosu od 40.000 KM.³⁹

Mali udio mladih (9,7%) u općini Doboj Istok smatra da ima priliku često posjećivati događaje iz oblasti kulture i umjetnosti (predstave, koncerte, izložbe i slično), dok ih 40,3% smatra da ima priliku često posjećivati sportske događaje. Veći postotak je onih koji navode da rijetko imaju priliku posjetiti kulturne događaje (41,8%) i sportske događaje (43,8%), dok 42,4% mladih nema priliku da posjećuje događaje iz oblasti kulture i umjetnosti, a 11,8% ih nema priliku posjećivati sportske događaje.

35 Federalni zavod za statistiku [online]. Kantoni u brojkama: Tuzlanski kanton (2024). Dostupno na: <https://fzs.ba/wp-content/uploads/2024/06/tuzlanski-kanton.pdf> [pristupljeno: 18. 8. 2025].

36 Federalni zavod za statistiku [online]. Kultura i umjetnost 2023. Dostupno na: <https://fzs.ba/index.php/bosanski-bilteni/kultura-i-umjetnost/>.

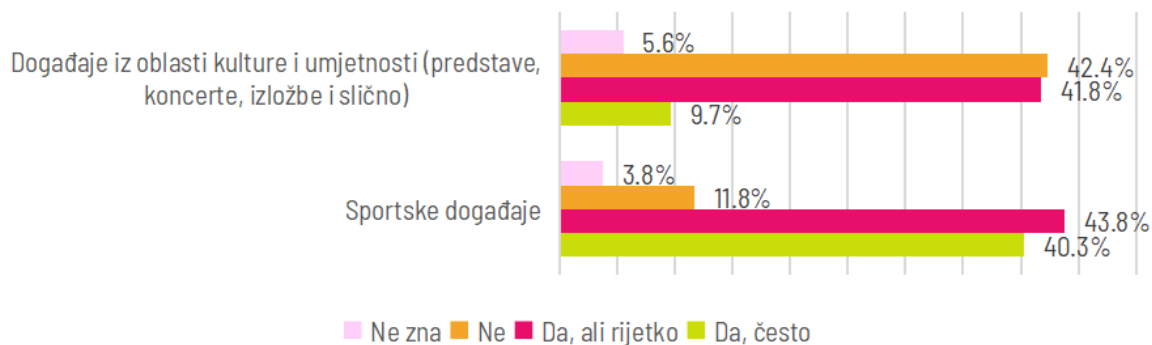
37 Trogodišnji plan rada općine Doboj-Istok za period 2025–2027 [online]. Dostupno na: <https://opcinadobojistok.ba/wp-content/uploads/2024/12/TROGODI%C5%A0NI-PLAN-RADA-2025-2027.pdf>.

38 Rebalans bužeta općine Doboj Istok za 2024. godinu [online]. Dostupno na: <https://opcinadobojistok.ba/wp-content/uploads/2024/12/Rebalans-Bud%C5%BEta-op%C4%87ine-Doboj-Istok-za-2024-godinu.pdf> [pristupljeno: 18. 2. 2025].

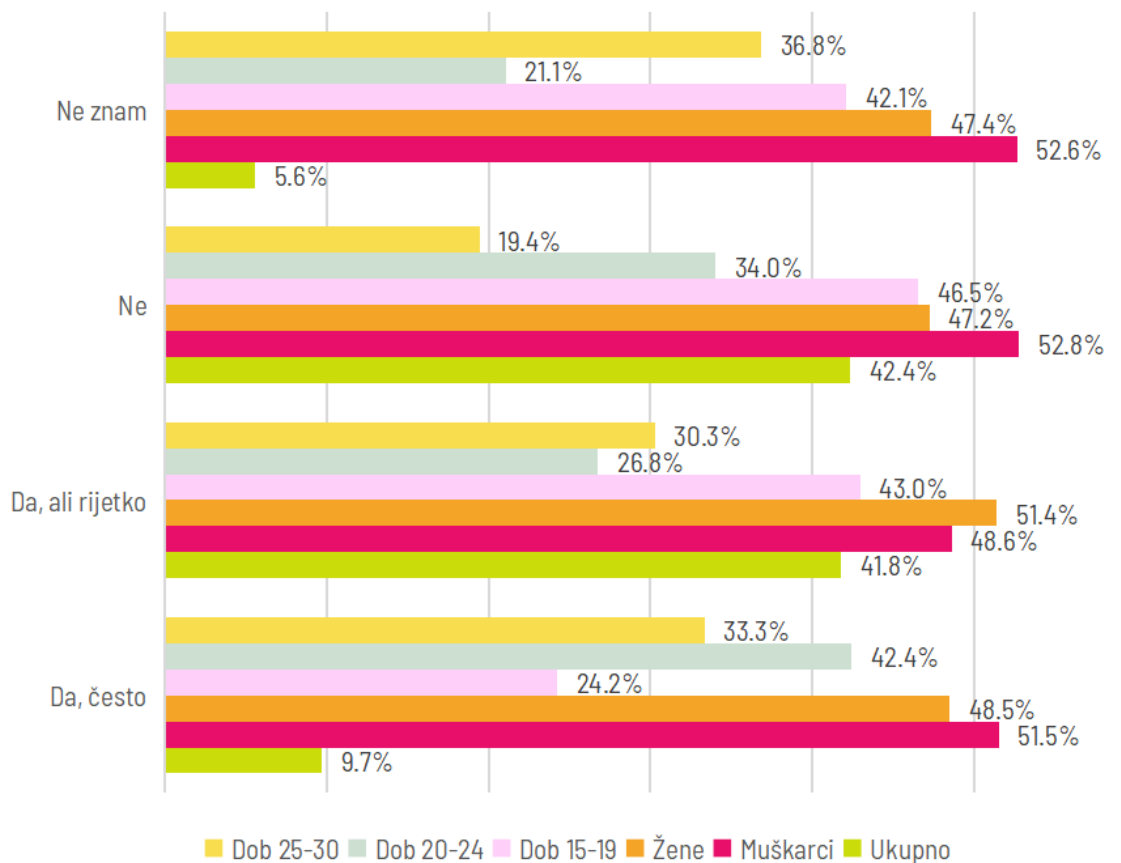
39 Budžet općine Doboj Istok za 2025. godinu [online]. Dostupno na: <https://opcinadobojistok.ba/wp-content/uploads/2024/12/Bud%C5%BEta-op%C4%87ine-Doboj-Istok-za-2025-godinu.pdf> [pristupljeno: 18. 2. 2025].

Grafik 35. Percepcija prilika za posjećivanjem kulturnih i umjetničkih sadržaja/sportskih događaja /

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

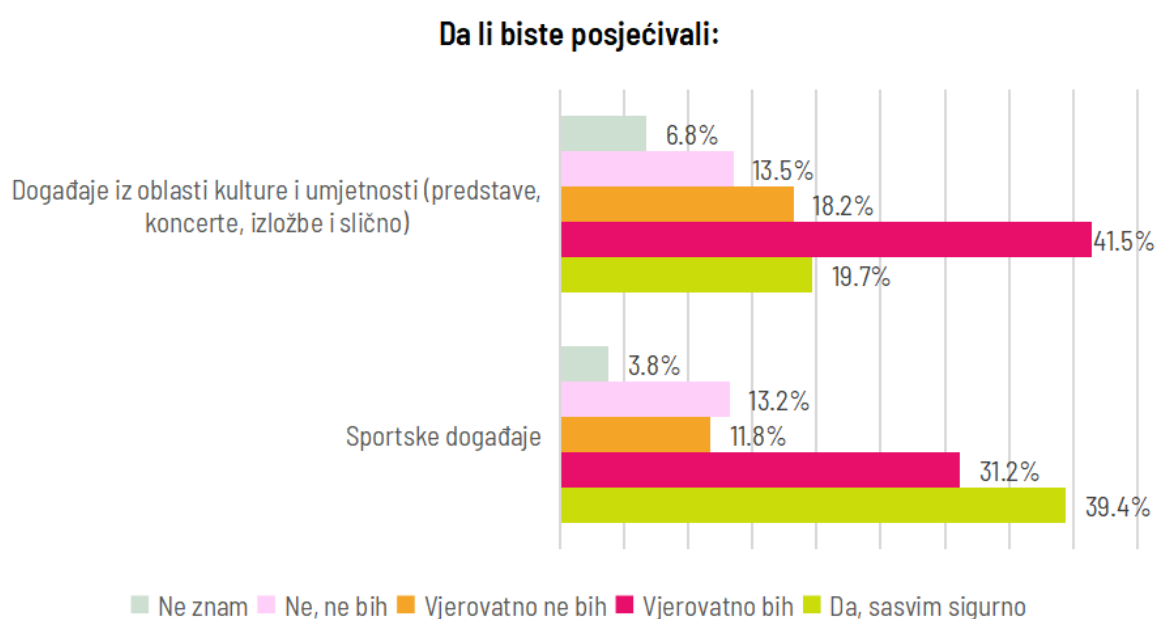
Da li imate priliku posjećivati:**Grafik 36. Zainteresiranost za kulturu i umjetnost /** Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Da li imate priliku posjećivati događaje iz oblasti kulture i umjetnosti (predstave, koncerte, izložbe i slično)? Molimo odgovorite da li imate priliku posjećivati ovakve događaje bez obzira na to da li ih zaista posjećujete ili ne.

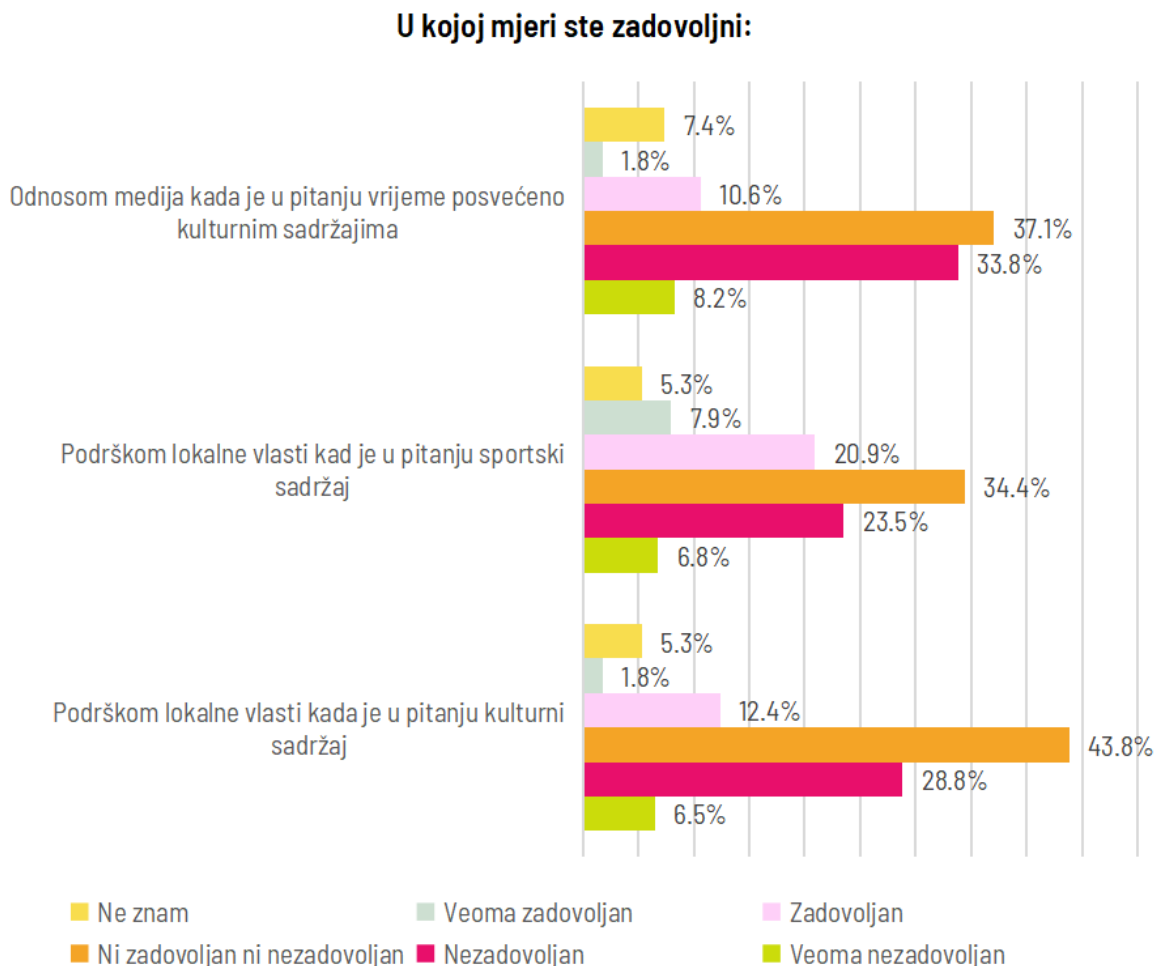

U općini Doboj Istok 39,4% mladih smatra da bi sigurno posjećivali događaje iz oblasti kulture i umjetnosti (predstave, koncerte, izložbe i slično) da za to imaju prilike, dok ih 40,3% smatra da bi sigurno posjećivali sportske događaje. Veći postotak je onih koji navode da bi vjerovatno posjetili kulturne događaje (41,5%) i sportske događaje (31,2%), dok 18,2% mladih vjerovatno ne bi posjećivalo događaje iz oblasti kulture i umjetnosti, a 11,8% ih vjerovatno ne bi posjećivalo sportske događaje. U općini Doboj Istok 13,5% mladih smatra da ne bi posjećivalo događaje iz oblasti kulture i umjetnosti, dok 13,2% mladih ne bi posjećivalo sportske događaje.

Grafik 37. Spremnost na posjećivanje sportskih, kulturnih i umjetničkih sadržaja / Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Upoređujući nivo zadovoljstva mladih u vezi s pristupom medija i lokalnih vlasti prema sportskim i kulturnim sadržajima, uočava se dominacija neutralnih odgovora, gdje većina mladih ne izražava ni zadovoljstvo ni nezadovoljstvo. Nivo zadovoljstva podrškom lokalnih vlasti prema sportskim i kulturnim sadržajima je gotovo ista. Međutim, značajan broj mladih u općini Doboj Istok izražava nezadovoljstvo u vezi s odnosom medija prema kulturnim sadržajima (33,8%), dok 23,5% mladih nije zadovoljno podrškom lokalnih vlasti u vezi sa sportskim sadržajima, a 28,8% njih izražava nezadovoljstvo u pogledu podrške lokalnih vlasti kulturnim sadržajima. Ovi rezultati ukazuju na potrebu za većim angažmanom lokalnih vlasti u pružanju podrške kulturnim i sportskim inicijativama, kako bi se poboljšalo zadovoljstvo mladih i stvorila dinamičnija i poticajnija kulturna i sportska scena.

Grafik 38. Zadovoljstvo podrškom kulturnim i sportskim sadržajima / Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

U Budžetu općine Doboj Istok za 2025. godinu općina je odvojila 126.000 KM za sportske klubove i sportske saveze. Teško je tačno precizirati spisak sportskih klubova na području ove općine. Po spisku Ministarstva za kulturu, sport i mlade Tuzlanskog kantona, u općini Doboj Istok prijavljeno je šest sportskih klubova,⁴⁰ dok je općina po Budžetu u 2024. godini izdvojila sredstva za 11 sportskih klubova i za jednu školu sporta. Na stranici općine je i lista sportske infrastrukture (posljednje informacije su iz 2018. godine), gdje općina raspolaže sa jednom sportskom dvoranom, jednom školskom dvoranom, dva stadiona i četiri sportska poligona.

Mladi u fokusnoj grupi pružili su detaljniji uvid o sportskim i kulturnim dešavanjima u općini Doboj Istok te istakli želju za većim brojem ovakvih dešavanja te potrebu za prostorom koji bi mladi mogli nesmetano koristiti za kulturne aktivnosti.

40 Spisak sportskih organizacija na području Tuzlanskog kantona [online]. Dostupno na: <https://mksmtk.gov.ba/sportske-organizacije-na-podrucju-tk> [pristupljeno: 18. 2. 2025].

*„Imamo par, dva-tri puta godišnje, smotre folklora, i to je to,
i neki humanitarni koncert ako se organizuje.”*

Žensko, Doboj Istok

*„Predstave, filmove nemamo. ‘Lipe’ su organizovale movie night,
sa par naših KUD-ova, bilo je jednom.”*

Žensko, Doboj Istok

*„Organizuju se humanitarni turniri i koncerti i skupljaju se pare, stalno
kad nekom treba apel, onda se skupljaju pare, baš se puno skuplja para.”*

Žensko, Doboj Istok

*„Mi smo htjeli prošle godine sa ASUBiH-om, imali smo ideju za open air cinema jednu noć,
ali nit smo imali uslove, nit smo imali sredstva, ništa nismo imali, ništa od toga nije bilo.”*

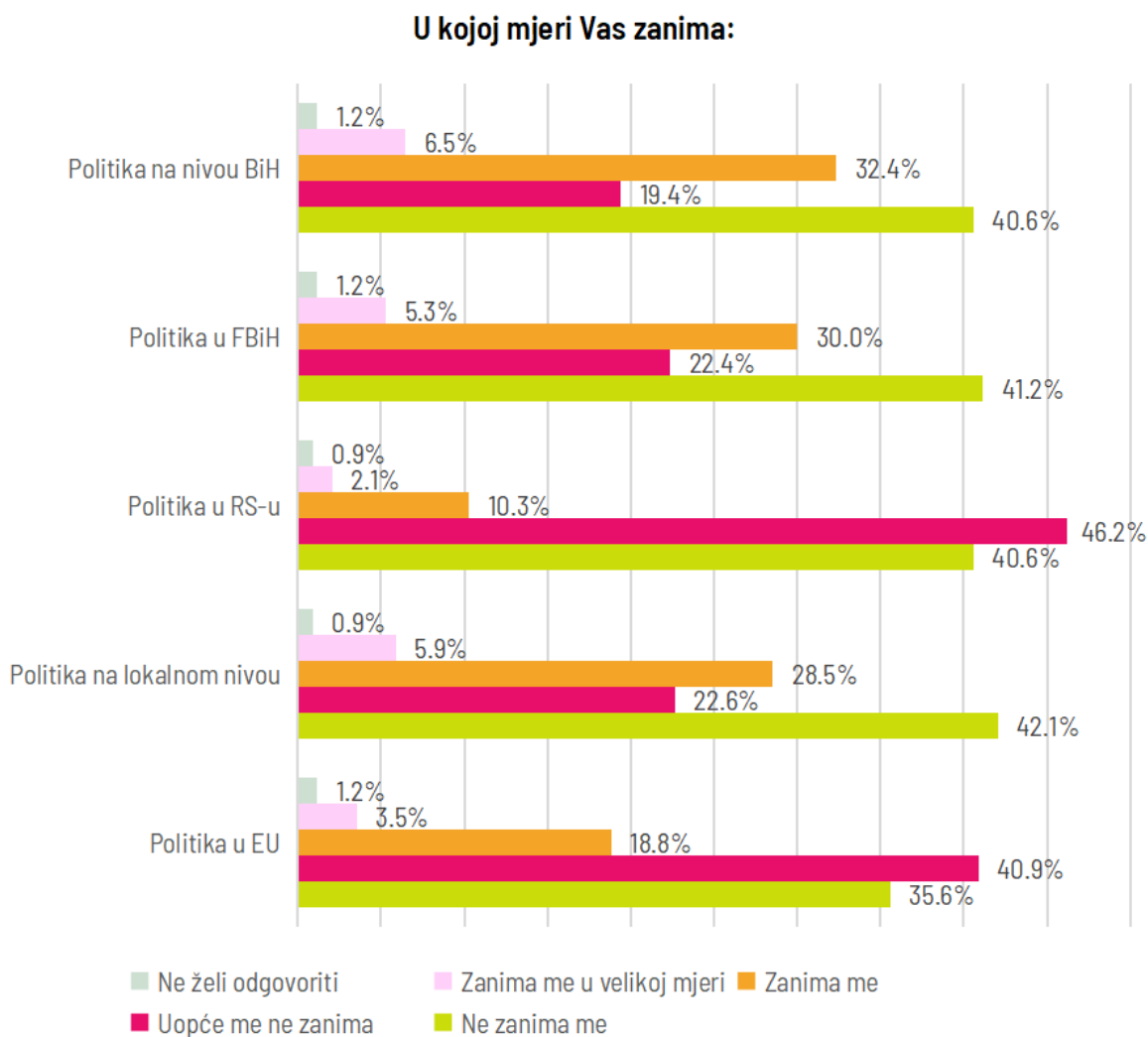
Žensko, Doboj Istok

AKTIVIZAM MLADIH (UČEŠĆE, AKTIVIZAM I VOLONTIRANJE)

Zanimanje za politiku

Pristup mladih osoba u općini Doboj Istok prema politici varira zavisno od nivoa vlasti o kojem se radi. Najveći interes mladi su pokazali za politiku na federalnom i državnom nivou, pri čemu je trećina (34,4%) mladih iskazala određeni interes za lokalnu politiku. Interes za politiku na nivou Federacije BiH iskazalo je 35,3% mladih, dok je 38,8% mladih pokazalo interes za politička dešavanja na državnom nivou. S druge strane, mladi su najmanje zainteresirani za politiku Republike Srpske i Evropske unije. Također, značajan broj mladih nije pokazao interes za politiku na bilo kojem nivou.

Grafik 39. Zanimanje za politiku / Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

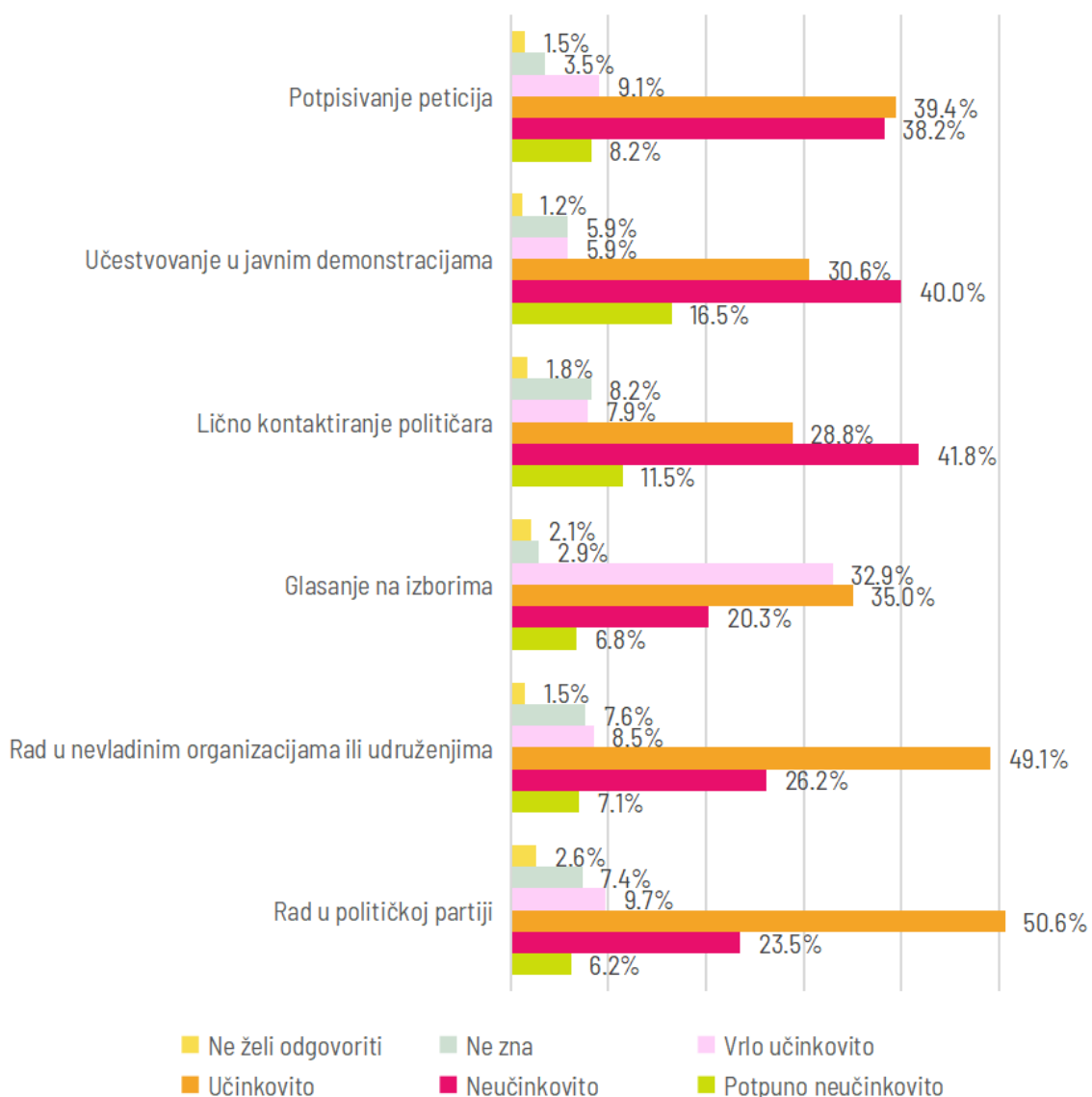

Utjecaj mladih na promjene

Mladi u općini Doboj Istok različito gledaju na načine postizanja društvenih promjena. Najveći broj mladih (32,9%) smatra da je glasanje na izborima vrlo učinkovit način za postizanje društvenih promjena, dok 35% njih smatra da je glasanje dovoljno učinkovit alat za promjene. Slijedi mišljenje mladih koji vjeruju da aktivnost u političkoj stranci može imati značajan utjecaj na društvene promjene. Za preko polovinu mladih (50,6%) angažman u političkim partijama predstavlja učinkovit način za postizanje promjena, dok ih 30,6% smatra da su javne demonstracije efikasan put za društvene promjene.

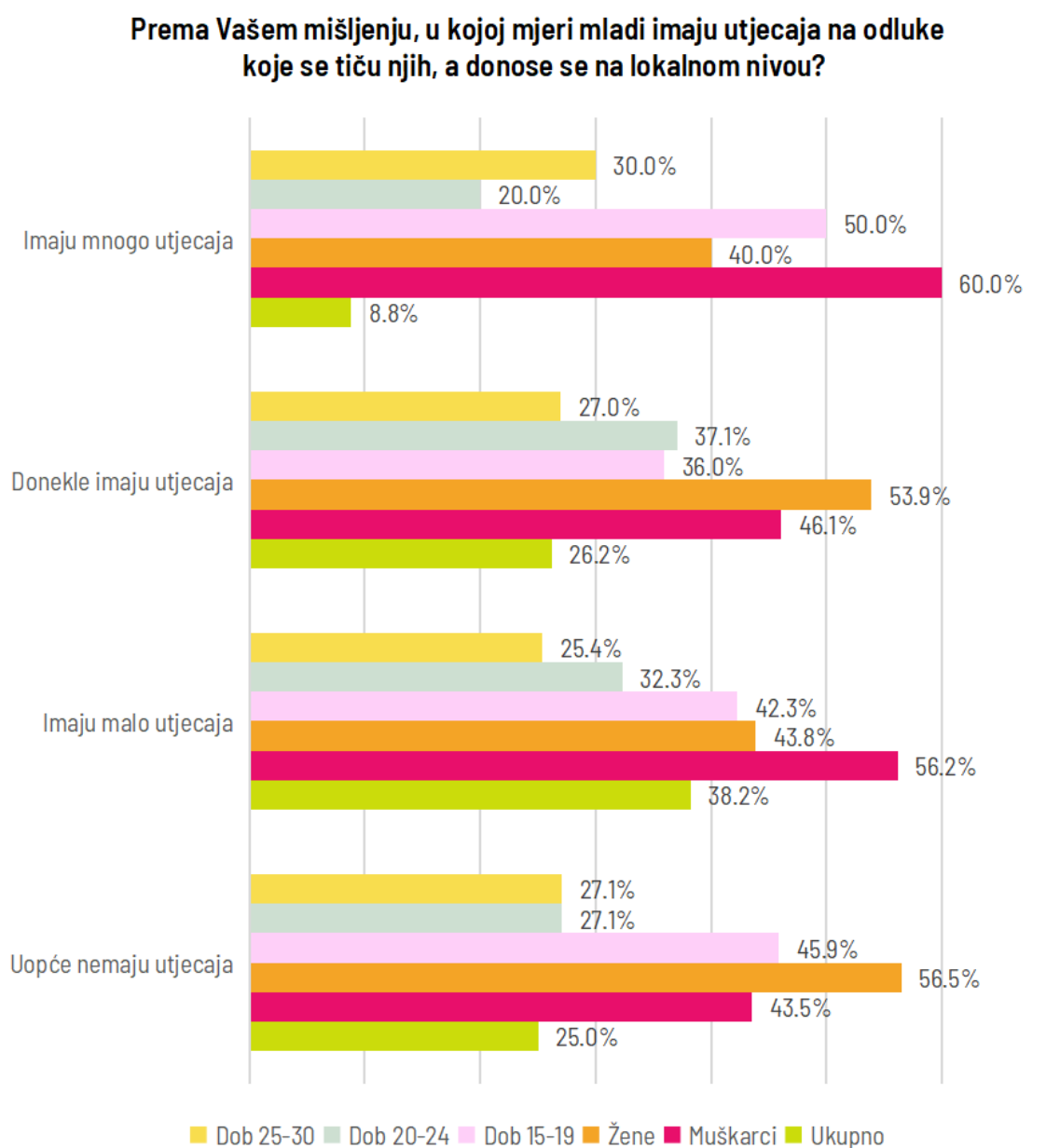
Grafik 40. Učinkovitost načina promjena u društvu / Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Postoji više načina na koje pojedinac može utjecati na promjene u društvu. Molim Vas da ocijenite koliko je, prema Vašem mišljenju, učinkovit svaki od njih:

Više od trećine mladih u općini Doboj Istok (38,2%) smatra da imaju mali utjecaj na donošenje odluka na lokalnom nivou, dok ih 26,2% smatra da imaju umjereni utjecaj, a 8,8% misli da imaju veliki utjecaj. Također, 25% mladih vjeruje da nemaju nikakav utjecaj na odluke koje se donose na lokalnom nivou. Kada je riječ o ovom pitanju, veći broj žena (14,1%) smatra da mladi nemaju nikakav utjecaj u odnosu na muškarce (10,9%). S druge strane, muškarci (21,5%) češće nego žene (16,8%) smatraju da mladi imaju mali utjecaj. Ostala mišljenja između spolova nisu se značajno razlikovala. Što se tiče dobni razlika, najviše mladih u dobi od 15 do 19 godina (11,5%) smatra da mladi nemaju nikakav utjecaj na odluke na lokalnom nivou, dok iz iste dobne grupe najveći broj mladih (16,2%) misli da imaju mali utjecaj. U ostalim grupama razlike u mišljenjima prema dobi nisu bile značajne.

Grafik 41. Utjecaj mladih na donošenje odluka na lokalnom nivou / Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Mladi u fokusnoj grupi nisu pokazali zainteresiranost za politiku i često su imali negativan stav prema politici.

„Previše je njih takvih kakvi su da bi jedna osoba mogla. Možda bi grupa ljudi mogla da uđe, da promijeni nešto, pokušati, mogla, a što se tiče toga da mi napravimo neke izmjene, teško. Moj otac, koji je navikao tolike godine da živi kako živi, ja kad kažem da bi moglo biti drugačije, to je malo nemoguće za njega.”

Žensko, Doboj Istok

„Mene su, naprimjer, roditelji učili da mi politika ne treba u životu, da izbjegavam to.”

Muško, Doboj Istok

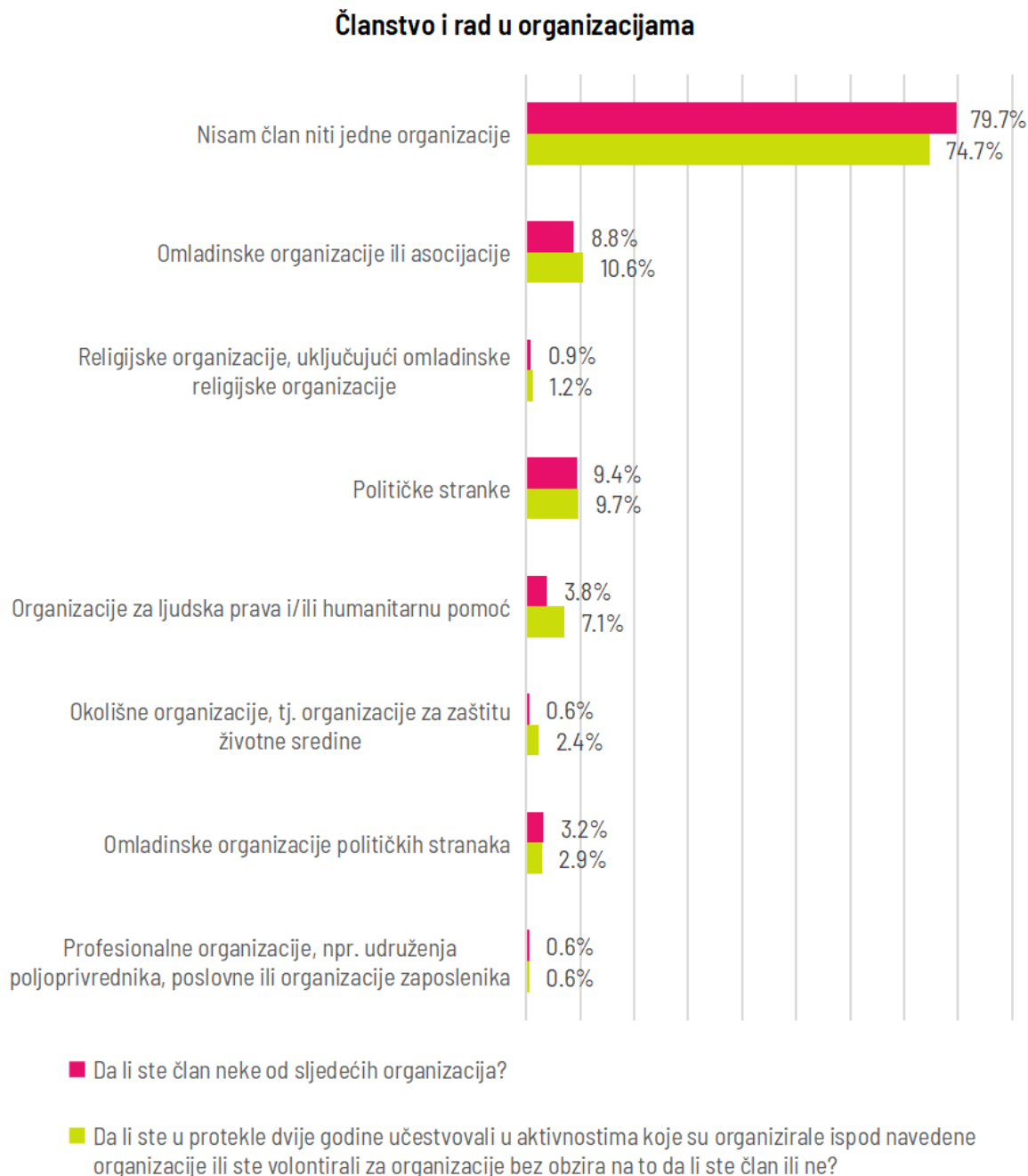
„Kad se kaže politika, prvo što ljudi pomisle je štela, mito, korupcija, sve najgore.”

Žensko, Doboj Istok

Članstvo mladih u organizacijama

Jedan od indikatora društvene angažiranosti mladih je njihovo djelovanje unutar nevladinih organizacija (udruženja i fondacija). Aktivnost mladih u općini Doboj Istok kroz organizacije i članstvo u njima ispitana je kroz dva pristupa. Prvi je bio utvrditi postotak mladih koji su članovi neke organizacije, dok je drugi pristup uključivao pitanje o njihovom učešću u radu organizacija, bez obzira na članstvo.

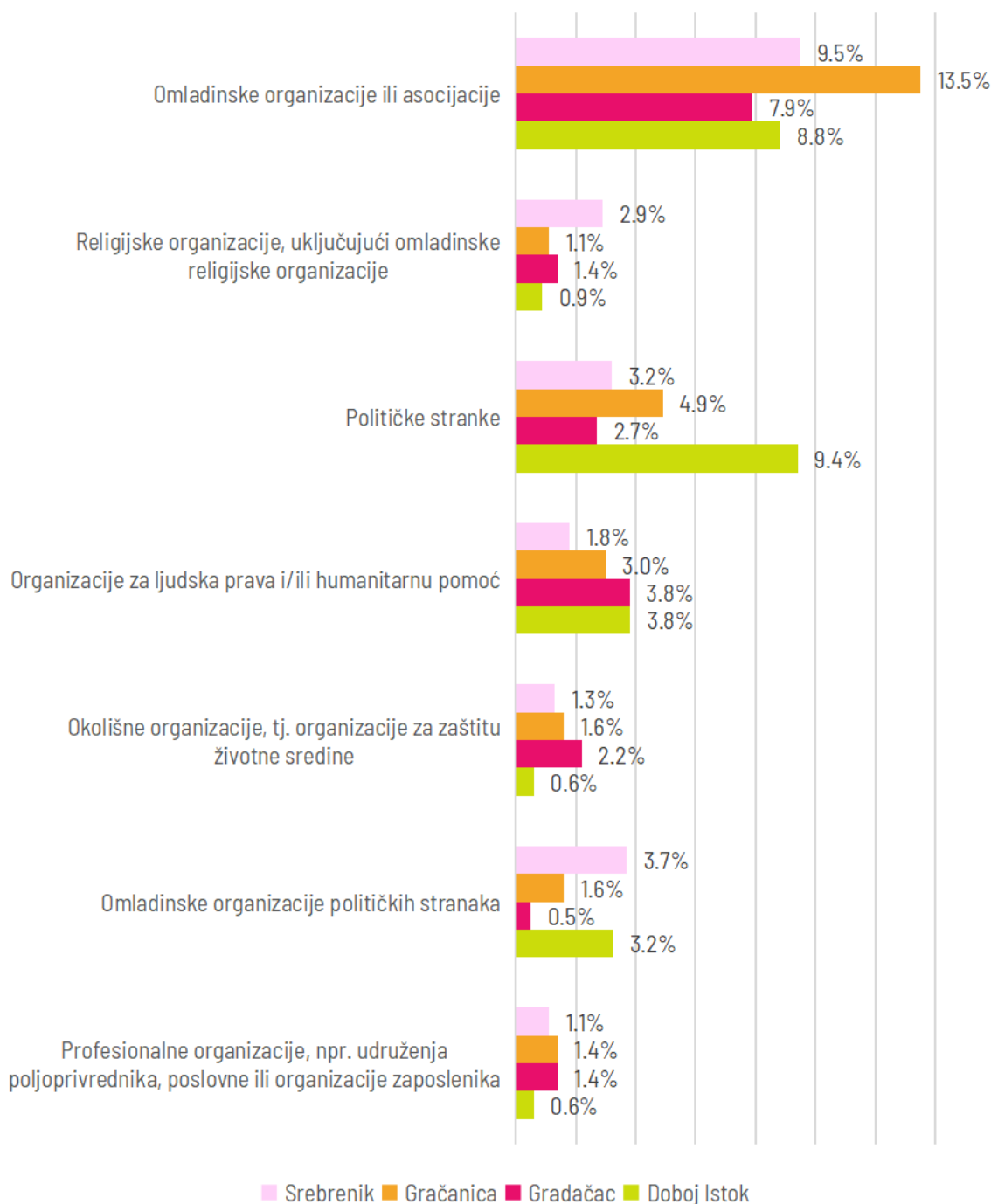
Rezultati pokazuju da su 8,8% ispitanih mladih članovi omladinskih organizacija ili asocijacija, dok je 10,6% njih učestvovalo u aktivnostima ovih organizacija. Sljedeće u redu su političke stranke, gdje 9,4% mladih čine članovi, a 9,7% njih učestvuje u aktivnostima političkih organizacija. Iza njih slijede organizacije za ljudska prava i/ili humanitarnu pomoć, u koje je uključeno 3,8% mladih, dok ih 7,1% učestvuje u aktivnostima ovih organizacija. Međutim, velik broj mladih u općini Doboj Istok nije član nijedne organizacije; njih 79,7% nije član nijedne organizacije, a 74,7% ispitanih nije učestvovalo u aktivnostima bilo koje organizacije.

Grafik 42. Članstvo i rad u organizacijama / Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Kada se uspoređuju mladi iz općine Doboj Istok s mladima iz sličnih lokalnih zajednica, primjećuje se da su mladi iz navedene općine češće članovi političkih stranaka nego mladi iz Gradačca (gdje je postotak članova političkih stranaka 2,7%), Gračanici (4,9%), Konjicu (4,9%) i Srebreniku (3,2%). S druge strane, kada se analizira broj mladih koji su članovi religijskih organizacija, okolišnih organizacija i profesionalnih organizacija, postotak mladih iz općine Doboj Istok je manji u odnosu na broj mladih iz drugih uspoređenih lokalnih zajednica.

Grafik 43. Članstvo mladih u nevladinim organizacijama – komparacija s drugim sličnim lokalnim zajednicama /

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Da li ste član neke od sljedećih organizacija?

MOBILNOST MLADIH

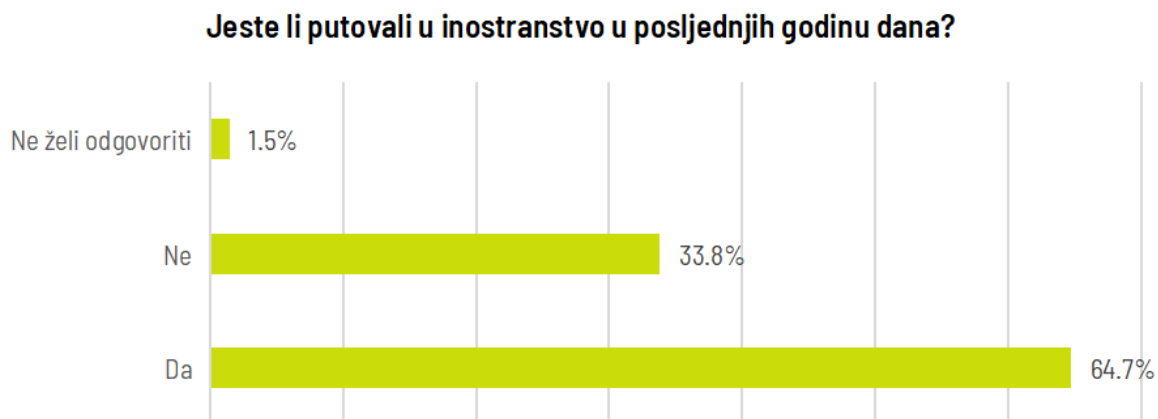
Putovanja i mladi

Podaci pokazuju visok stepen mobilnosti među mladima u općini Doboj Istok, s obzirom na to da je gotovo 94,4% njih posjetilo neki drugi grad unutar Bosne i Hercegovine u posljednje dvije godine. Ovaj podatak može ukazivati na želju mladih da prošire svoja iskustva, steknu nova znanja ili se uključe u različite aktivnosti u drugim gradovima zemlje.

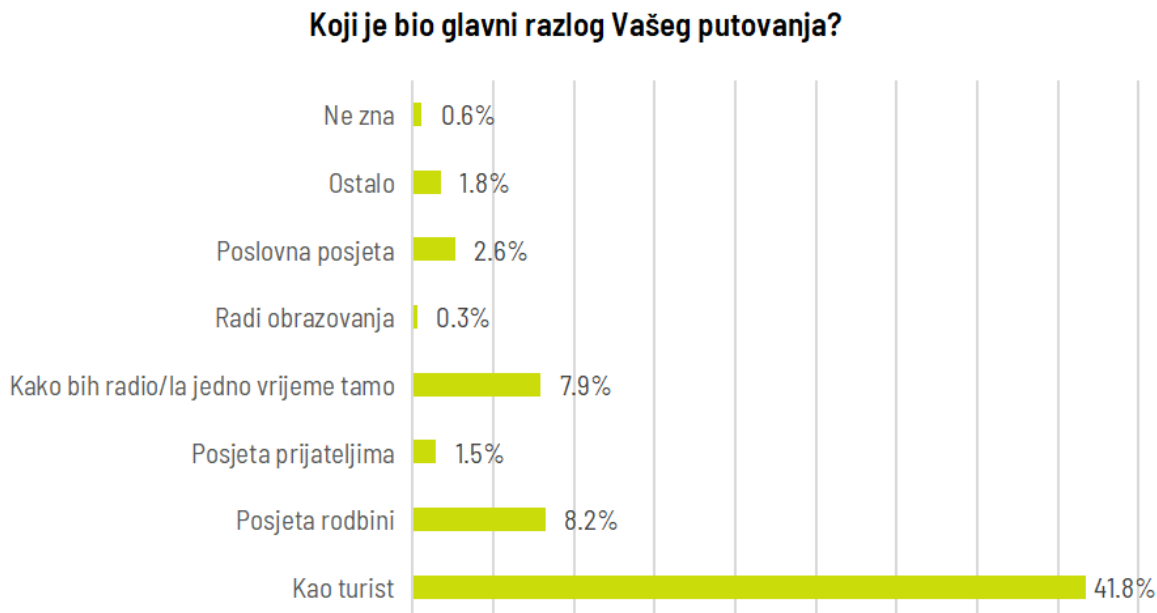
Također, više od polovine mladih (64,7%) putovalo je u inostranstvo tokom istog perioda, što odražava izraženu potrebu za međunarodnim iskustvima i upoznavanjem drugih kultura. Nema značajnih razlika među spolovima u pogledu putovanja, ali najviše onih koji su putovali u inostranstvo spada u dobnu grupu od 15 do 19 godina (27,6%).

Kada su u pitanju destinacije, zemlje zapadne Evrope, naročito Njemačka i Austrija, najčešće su odredišta putovanja, dok su također prisutne zemlje poput Turske, Italije, Mađarske i drugih zemalja iz regionalnog okruženja (Srbija, Hrvatska, Slovenija, Crna Gora), što pokazuje širok interes mladih iz općine Doboj Istok za različite destinacije.

Grafik 44. Mladi i putovanja izvan BiH / Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Pored odredišta i država u koje putuju, mladi su također upitani o razlozima svojih putovanja. Kao glavni razlog putovanja u inostranstvo mladi najčešće navode turizam (41,8% mladih koji su putovali izvan zemlje putovali su kao turisti). Također, posjeta rodbini se izdvaja kao značajan razlog putovanja (8,2%). Nisu uočene značajne demografske razlike među različitim grupama mladih, osim što su mladi u dobi od 15 do 19 godina najčešće putovali kao turisti (20,9%).

Grafik 45. Razlozi putovanja mladih općine Doboj Istok / Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

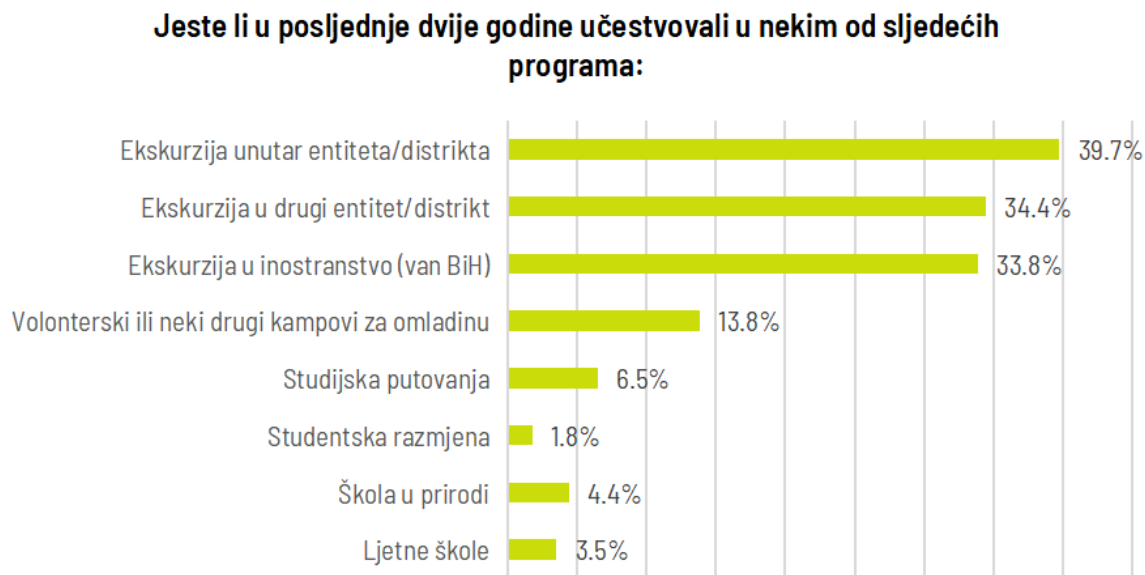
Podaci o aktivnostima i iskustvima mladih iz općine Doboj Istok otkrivaju njihove preferencije u vezi sa slobodnim vremenom i angažmanom. Ekskurzije kako unutar zemlje tako i van nje čine važan dio njihovih iskustava. Ekskurzije unutar entiteta najpopularnije su, jer je 39,7% mladih učestvovalo u ekskurzijama unutar svog entiteta, dok je 34,4% mladih učestvovalo u ekskurzijama u drugi entitet ili distrikt u posljednje dvije godine.

Ekskurzije van Bosne i Hercegovine također su prilično popularne, jer je 33,8% mladih putovalo izvan zemlje. Ovo ukazuje na želju za istraživanjem drugih regija i upoznavanjem različitih kultura i tradicija.

Volontiranje i omladinski kampovi manje su zastupljeni, jer je samo 13,8% mladih učestvovalo u tim aktivnostima. Ovaj podatak sugerira da postoji interes za angažman u zajednici i razvoj vještina kroz volonterski rad.

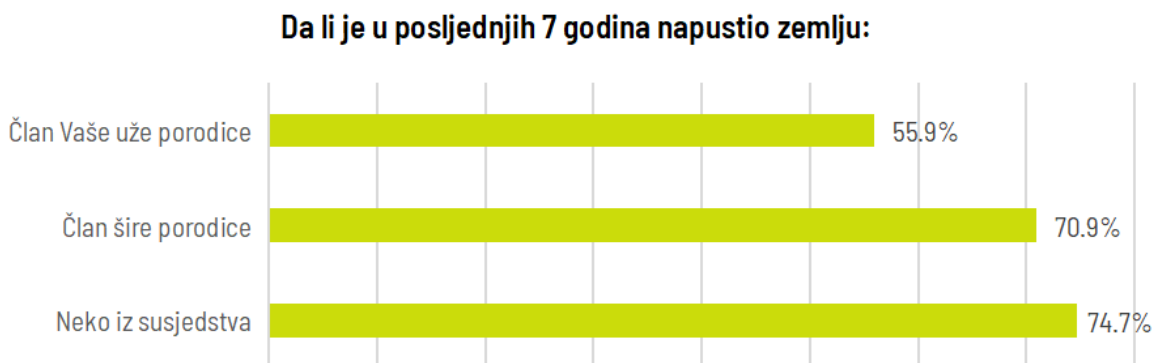
Programi studentskih razmjena su još manje zastupljeni, jer je 6,5% ispitanih mladih učestvovalo u tim programima, dok je 4,4% mladih učestvovalo u školama u prirodi, a 3,5% u ljetnim školama. Ovi podaci ukazuju na potrebu za većim promoviranjem tih programa kako bi se povećalo njihovo uključivanje među mladima.

Sve u svemu, ovi podaci osvjetljavaju raznovrsnost interesa i aktivnosti mladih iz općine Doboj Istok, ističući važnost pružanja različitih prilika za njihov razvoj i angažman u zajednici.

Grafik 46. Programi razmjene u kojima učestvuju mladi općine Doboj Istok / Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Napuštanje države

Odlazak stanovništva iz Bosne i Hercegovine, posebno među mladima, predstavlja značajan izazov za društvo. Prema prikupljenim podacima, 55,9% mladih općine Doboj Istok izvijestilo je da je neko iz njihove uže porodice napustio zemlju u posljednjih sedam godina, dok je 70,9% mladih izvijestilo da su se na ovaj korak odlučili članovi šire porodice. Osim toga, 74,4% mladih navelo je da je neko iz njihovog susjedstva također emigrirao u istom periodu.

Grafik 47. Fenomen odlaska građana i mladih iz BiH / Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Mladi iz općine Doboj Istok pokazuju veću sklonost ostanku u Bosni i Hercegovini nego napuštanju zemlje, a to je rezultat različitih faktora koji oblikuju njihove buduće odluke. Prema dostupnim podacima, ukupno 43,6% mladih

iskazuje interes za život izvan zemlje, od čega njih 22,4% snažno teži tom koraku. S druge strane, 21,2% mladih pokazuje otvorenost za mogućnost odlaska, ali bez izraženog interesa, dok 32,6% njih nema želju niti interes za napuštanje zemlje. Oko 21,8% mladih nije potpuno zatvoreno za ideju privremenog ili trajnog odlaska iz BiH, iako nisu generalno zainteresirani za to.

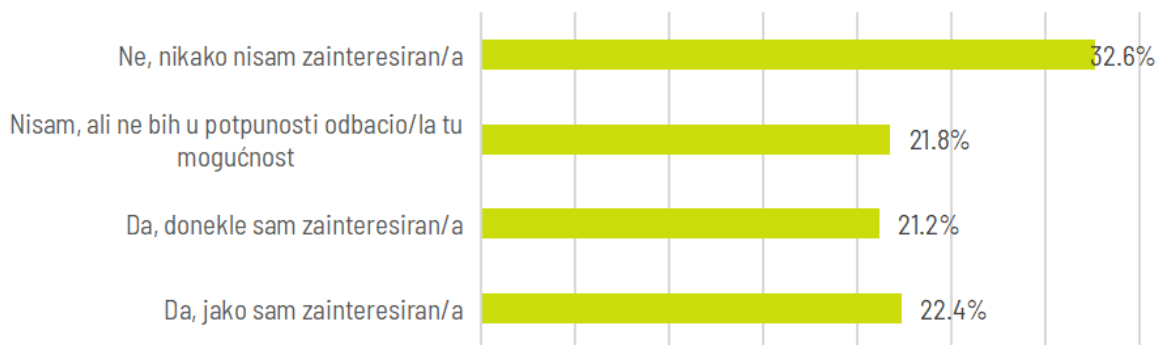
Kada se analiziraju rezultati prema dobi, mladi u dobi od 15 do 19 godina najviše iskazuju želju za napuštanjem zemlje, dok nema značajnih razlika u percepciji između spolova.

U poređenju s ostalim općinama Tuzlanskog kantona, podaci pokazuju različite nivoe zainteresiranosti mladih za privremeni ili trajni odlazak u inostranstvo. U gradu Gradačcu 16,8% mladih je donekle zainteresirano, dok je 12,2% njih izrazilo visok stepen zainteresiranosti za odlazak. U općini Srebrenik 21,4% mladih je jako zainteresirano, dok je 28,2% njih donekle izrazilo zainteresiranost za odlazak van zemlje. Slično tome, u općini Gračanica 26,2% mladih je donekle zainteresirano, dok 26,8% pokazuje visok stepen zainteresiranosti za privremeni ili trajni odlazak iz zemlje.

Ovi podaci ukazuju na potrebu za dubljim istraživanjem razloga i faktora koji oblikuju odluke mladih o ostanku ili odlasku iz zemlje. Takvi uvidi mogu biti korisni za oblikovanje politika i inicijativa usmjerenih na zadržavanje mladih talenata i stvaranje povoljnog okruženja za njihov razvoj u Bosni i Hercegovini.

Grafik 48. Interes mladih za odlaskom iz BiH / Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Da li ste generalno zainteresirani za privremeni ili trajni odlazak u inostranstvo iz bilo kojeg razloga?

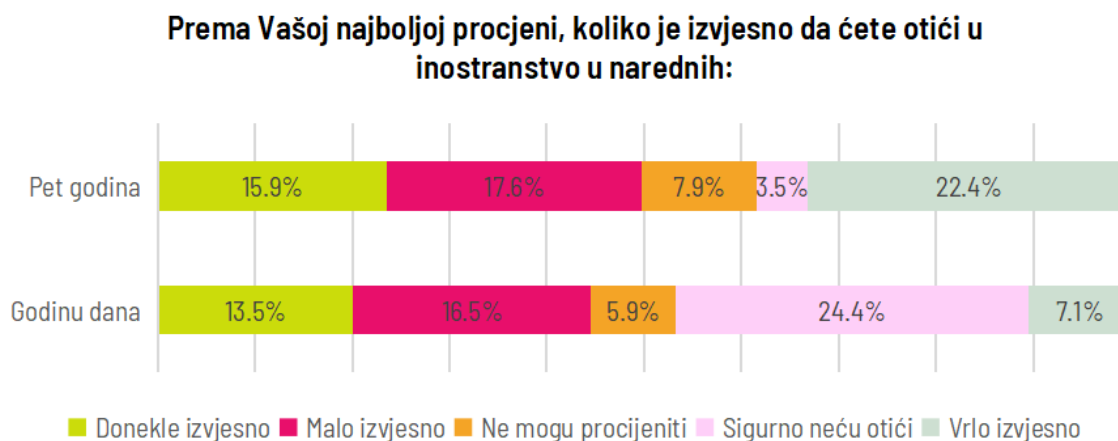
Analizom perspektiva mladih iz općine Doboj Istok o budućim planovima napuštanja Bosne i Hercegovine, može se primijetiti izraženiji trend dugoročnog odlaska. U narednoj godini samo 7,1% mladih ima čvrstu namjeru napustiti BiH, dok se ovaj postotak povećava na 22,4% kada se razmatra petogodišnji period.

U općini Doboj Istok 20,6% mladih smatra da je moguće da će napustiti BiH u sljedećoj godini, dok se ovaj postotak povećava na 38,6% ako se gleda petogodišnji period. Zanimljivo je da se 24,4% mladih jasno protivi odlasku iz BiH u narednoj godini, dok 3,5% njih osjeća sigurnost u ostanak u zemlji u narednih pet godina.

Dodatno, 10% mladih već poduzima konkretne korake za odlazak u inostranstvo (kao što su učenje jezika, traženje

posla ili studija, apliciranje za vizu), dok 11,2% mladih planira poduzeti konkretne korake za odlazak u narednih godinu dana, ali ih dosad nije realiziralo. Više od četvrtine mladih (30,3%) iz općine Doboj Istok nema konkretnih planova za napuštanje zemlje.

Grafik 49. Izvjesnost odlaska mladih iz BiH u narednom periodu / Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Analizom razloga zbog kojih mladi iz općine Doboj Istok razmišljaju o odlasku u inostranstvo, uočava se nekoliko ključnih faktora.

Prvi i najvažniji razlog, s 52,9% odgovora, odnosi se na bolje uvjete rada i veće mogućnosti zaposlenja u inostranstvu. Ovaj faktor sugerira da ekonomske prilike imaju značajan utjecaj na odluku mladih da napuste Doboj Istok. Nedostatak stabilnih radnih mjesta i profesionalnih perspektiva u zemlji motivira mlade da potraže bolje prilike izvan granica BiH.

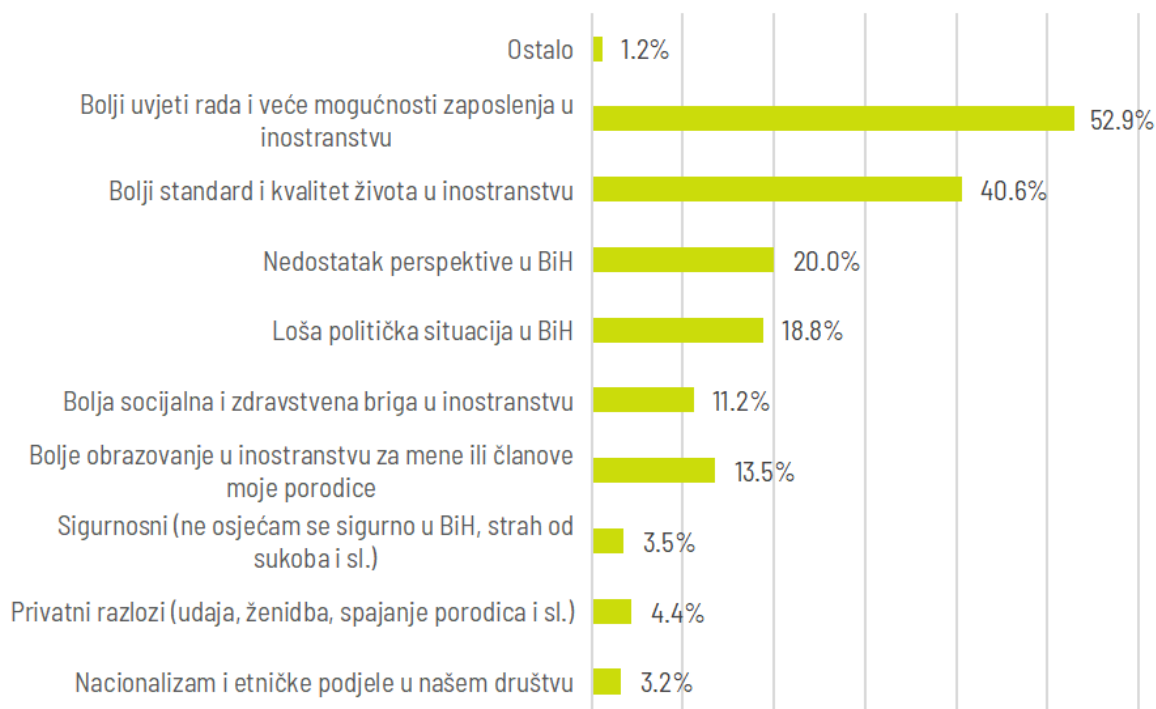
Drugi ključni faktor s 40,6% odgovora je želja za boljim standardom i kvalitetom života. Mladi teže boljim uvjetima života, uključujući pristup kvalitetnijim zdravstvenim uslugama, obrazovanju, stanovanju i drugim aspektima koji mogu biti nedostupni u Bosni i Hercegovini.

Treći značajan razlog (20%) jeste osjećaj nedostatka perspektive unutar BiH. Ovaj faktor ukazuje na nesigurnost i osjećaj stagnacije među mladima, koji ne vide jasne mogućnosti za napredak i razvoj unutar zemlje, što ih motivira na razmišljanje o odlasku u inostranstvo.

Ovi podaci jasno pokazuju da mladi iz općine Doboj Istok razmatraju odlazak zbog kombinacije ekonomskih, socijalnih i karijernih razloga, a ključni faktori koji oblikuju njihove odluke uključuju nedostatak perspektive u zemlji, bolji standard života i veće mogućnosti zaposlenja u inozemstvu.

Grafik 50. Razlozi eventualnog odlaska u inostranstvo / Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Molimo Vas da označite najviše tri razloga zbog kojih razmišljate o odlasku u inostranstvo.

Tokom fokusne grupe mladi su izjavili da su migracije pogodile općinu Doboj Istok, kao i druge dijelove Bosne i Hercegovine. Također, većina mladih u fokusnoj grupi imala je želju i plan da napusti Bosnu i Hercegovinu.

„Ja mislim da nema kuće da neko nije otišao.“

Muško, Doboj Istok

„Trend je prisutan, ali stoji, jer dosta omladine sad pokušava nešto. U mene rođak je pokušavao, ne znam, u bilo kojoj firmi da se snađe ili nešto svoje, nije mu uspjelo i na kraju ide vani. Mislim da omladina tu pokušava, ili dosta što je, imamo priliku online posla. Imamo dosta ljudi koji rade online, naprimjer programiranje ili nešto slično, pa su onda tu.“

Žensko, Doboj Istok

„Ne samo finansijski razlozi, nego zato što definitivno vidim koliko više prilika, ona živi trenutno u selu u Njemačkoj, koliko ona ima više prilika tu nego ovdje.“

Žensko, Doboj Istok

SLOBODNO VRIJEME

Kada je riječ o društvenim aktivnostima, većina mladih u općini Doboj Istok preferira druženje s prijateljima uživo, pri čemu 60,6% mladih provodi barem pet sati dnevno u takvom druženju. Ipak, još veći postotak mladih (70,9%) provodi isto toliko vremena u online interakcijama, što ukazuje na to da mladi najviše koriste tehnologiju za povezivanje, ali i dalje pridaju veliku važnost ličnim susretima.

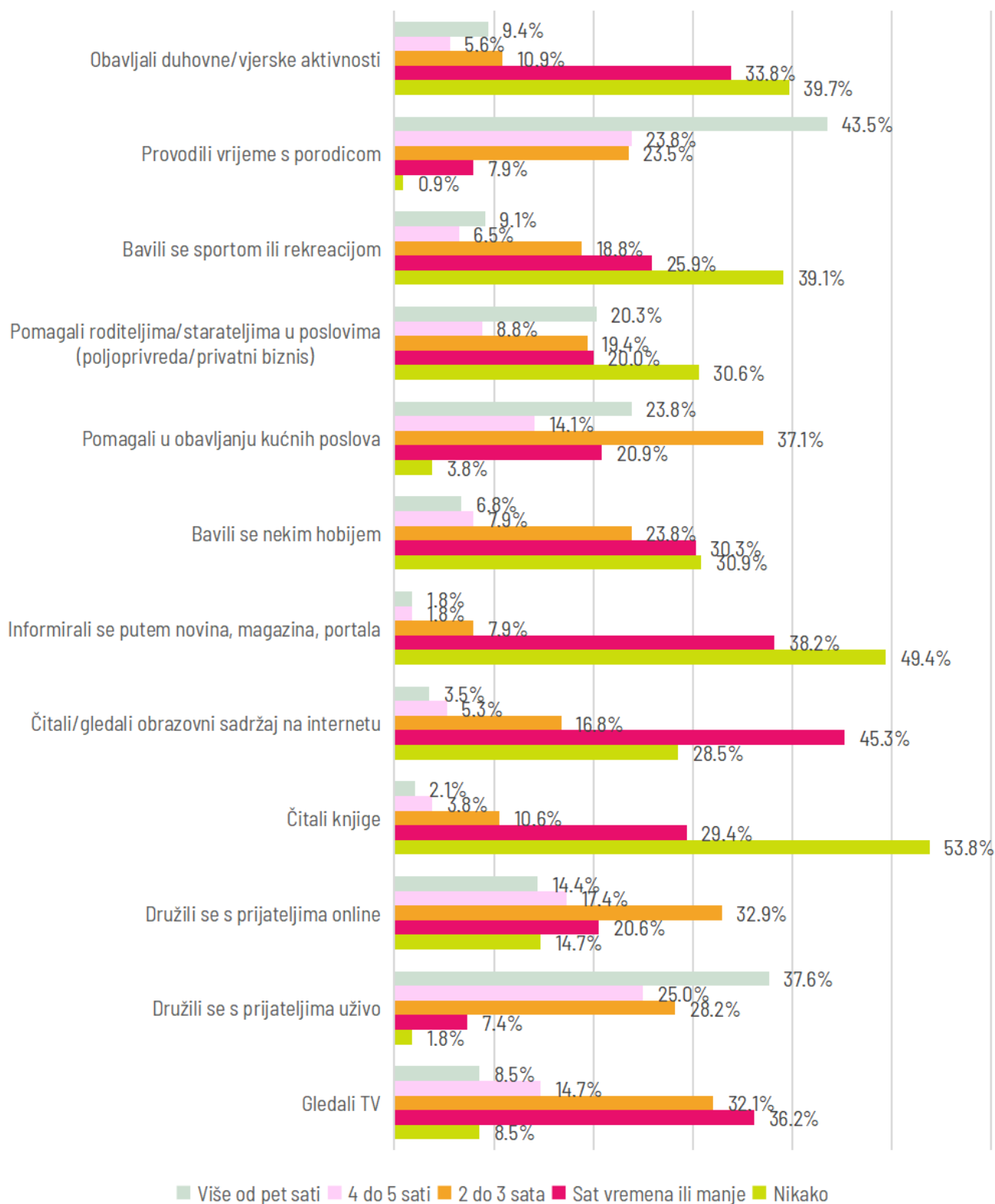
Također, više od polovine mladih (55,3%) provodi značajan dio svog vremena s porodicom, što ukazuje na važnost porodičnih odnosa. S obzirom na to da šest od deset mladih redovno provodi najmanje pet sati dnevno s porodicom, može se primijetiti da je porodica ključni aspekt njihovih svakodnevnih aktivnosti.

Kada je riječ o kućanskim poslovima, 72,1% mladih doprinosi baveći se njima do pet sati dnevno, dok 48,2% mladih provodi značajan dio vremena pomažući roditeljima ili drugim članovima porodice u poljoprivredi ili privatnim biznisima.

Međutim, kad je riječ o hobbijima i vanškolskim aktivnostima, primjetno je da značajan broj mladih (39,1%) ne prakticira sport ili neku drugu vrstu rekreacije na sedmičnoj bazi, dok 30,9% mladih nema hobi. Osim toga, čak 53,8% mladih nije čitalo knjige, a više od trećine (49,4%) nije koristilo novine, magazine ili portale za informiranje u protekloj sedmici.

Ovi podaci sugeriraju da mladi u općini Doboj Istok pridaju veliku pažnju socijalnim interakcijama, posebno u okviru prijateljskih i porodičnih veza, što ukazuje na njihovu povezanost s lokalnom zajednicom. Visok postotak mladih koji pomažu u kućanskim poslovima također odražava njihovu odgovornost i angažman u porodičnim aktivnostima.

Nedostatak sportskih i hobi aktivnosti kod mladih predstavlja priliku za lokalne vlasti i organizacije da razviju i promoviraju raznovrsne sportske i kulturne programe, kao i prostore za ispunjenje slobodnog vremena mladih. Također, postoji potreba za inicijativama koje potiču čitanje knjiga i praćenje vijesti, kako bi se osigurali intelektualni razvoj mladih i njihova aktivnost u društvu.

Grafik 51. Slobodno vrijeme / Izvor: Institut za razvoj mladih KULT**Prisjetite se posljednjih sedam dana. Koliko sati dnevno ste u prosjeku:**

Informiranje

Analiza medijskih navika mladih u općini Doboj Istok pokazuje da elektronski mediji, naročito internetski portali, dominiraju kao primarni izvor informacija. Čak 58,2% mladih prati internetske portale, dok televizija ostaje popularna među 37,1% mladih koji redovno prate sadržaje putem televizora. Štampani mediji poput novina i časopisa imaju manju zastupljenost, s 10% mladih koji svakodnevno prate ove medije.

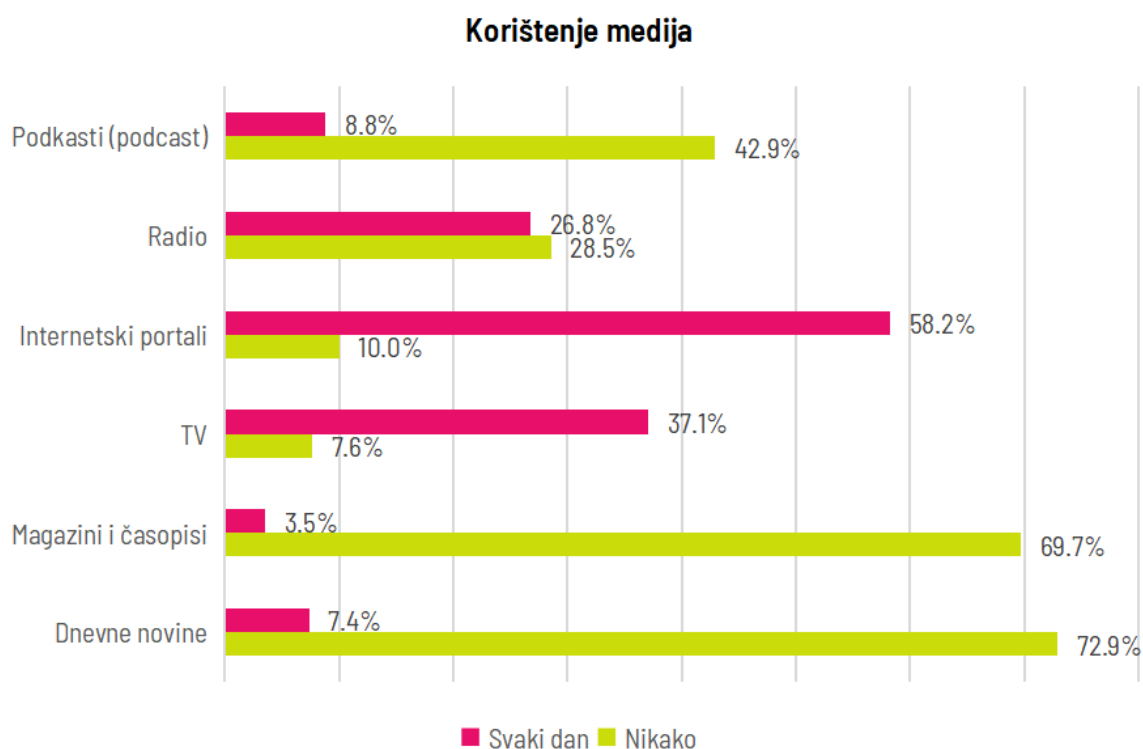
Zanimljivo je da većina mladih (72,9%) uopće ne prati dnevne novine, dok 69,7% njih ne prati magazine i časopise, što sugerira da su tradicionalni štampani mediji izgubili privlačnost među mladima. Elektronski mediji su stoga postali njihov glavni izvor informacija.

Ovi podaci su ključni za lokalne vlasti koje žele efikasno komunicirati s mladima, jer je najvjerovatnije da će informacije plasirane putem internetskih portala biti primijećene i prihvaćene. S druge strane, informacije distribuirane kroz štampane medije imat će manji doseg među mladima.

Ipak, važno je napomenuti da radio zadržava svoju relevantnost, s 26,8% mladih koji ga svakodnevno slušaju. Ovo je važno za razvoj komunikacijskih strategija lokalnih vlasti, jer lokalni radio često služi kao kanal za širenje informacija.

Podkasti, kao noviji medij, također pokazuju potencijal za rast među mladima, jer ih 8,8% njih svakodnevno prati. Ovaj trend može biti koristan za lokalne vlasti koje žele doći do mlađe publike i iskoristiti nove medijske platforme za informiranje.

Grafik 52. Korištenje medija / Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

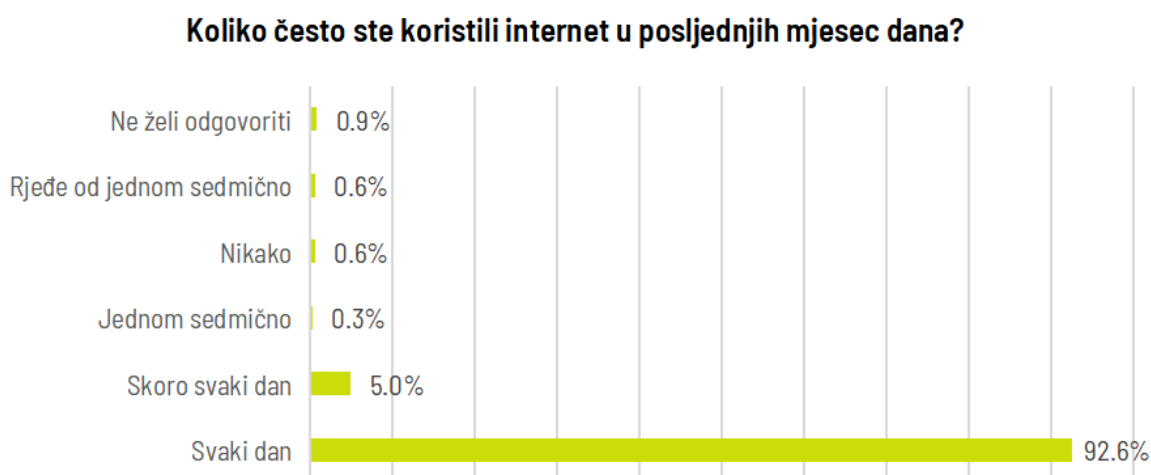
Analiza svakodnevne upotrebe medija među mladima u općini Doboj Istok otkriva značajne razlike u navikama konzumiranja medija kako prema spolu tako i prema dobnim skupinama. Žene, naprimjer, češće koriste dnevne novine (5%) u odnosu na muškarce (2,4%). Također, mladi od 25 do 30 godina najčešće koriste novine (4,4%). Sličan trend prisutan je i kod konzumiranja magazina, gdje žene više koriste ove medije (2,9%) nego muškarci (1,8%), a mladi između 25 i 30 godina također dominiraju u konzumaciji magazina.

Kada je riječ o radiju, muškarci prednjače, s 16,5% ispitanika koji ga svaki dan slušaju, dok 10,3% ispitanica svakodnevno koristi radio. Među mladima od 25 do 30 godina čak je 12,9% onih koji slušaju radio. S druge strane, kod televizije nisu uočene značajne spolne razlike, ali mladi u dobi od 15 do 19 godina (15,6%) najviše gledaju TV u odnosu na druge dobne grupe.

Internetske portale redovno koristi 58,2% ispitanika, od čega 52,1% muškaraca i 47,9% žena. Zanimljivo je da za korištenje internetskih portala nisu uočene značajne razlike prema dobi. Kada su u pitanju podkasti, žene ponovo prednjače, s 5% ispitanica koje slušaju podkaste, dok 3,8% muškaraca koristi ovu vrstu medija. Najveći broj korisnika podkasta dolazi iz grupe mladih od 15 do 19 godina (5%).

Pored toga, analiza upotrebe interneta pokazuje izuzetno visok nivo digitalne pismenosti među mladima u općini Doboj Istok. Čak 92,6% mladih koristi internet svakodnevno, dok gotovo svi ispitanici (97,6%) provode vrijeme online, što ukazuje na duboku integraciju mladih u digitalno okruženje i njihovu stalnu prisutnost na internetu.

Grafik 53. Pristup internetu među mladima / Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Većina mladih u općini Doboj Istok (94,4%) koristi pametne (mobilne) telefone kao primarno sredstvo za pristup internetu. Ovaj podatak ukazuje na dominantnu ulogu mobilnih uređaja u svakodnevnom životu mladih i ističe važnost mobilnih tehnologija za pristup online sadržajima. Ovi podaci ukazuju na potrebu za komunikacijskim strategijama koje su mobilno optimizirane i prilagođene mladima koji koriste telefone kao glavni uređaj za pristup internetu.

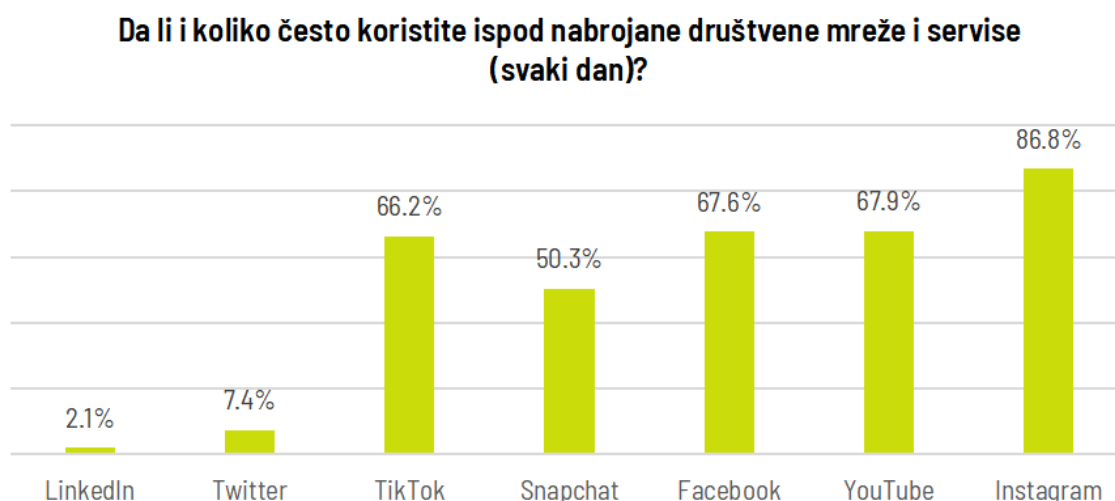
Kada je riječ o društvenim mrežama, najpopularnija među mladima općine Doboj Istok je Instagram, koji svakodnevno koristi 86,8% ispitanika. Instagram privlači naročito mlađu populaciju, s naglaskom na vizuelni sadržaj. Sljedeće

po popularnosti su YouTube (67,9%), Facebook (67,6%) i TikTok (66,2%), dok Snapchat (50,3%) bilježi nešto manji postotak svakodnevnih korisnika. Mreže poput Twittera (7,4%) i LinkedIna (2,1%) koriste se u znatno manjoj mjeri.

Spolne i dobne razlike u korištenju društvenih mreža također su uočljive. Žene u općini Doboj Istok češće koriste Instagram (50,8%) u odnosu na muškarce (49,2%), a najviše korisnika Instagrama dolazi iz dobne grupe od 15 do 19 godina (45,1%), dok je postotak najniži među mladima u dobi od 25 do 30 godina (22,4%). S obzirom na Facebook, mladi muškarci (56,1%) nešto češće koriste ovu mrežu nego žene (43,9%). Također, mladi u dobi od 15 do 19 godina najviše koriste YouTube (45%), Snapchat (57,9%) i TikTok (53,8%), dok su ovi postoci značajno manji u dobi od 25 do 30 godina (YouTube 25,1%, Snapchat 8,2%, TikTok 14,2%).

Ovi podaci pružaju važne uvide u digitalne navike mladih u općini Doboj Istok i mogu pomoći u oblikovanju ciljanih komunikacijskih strategija koje odgovaraju preferencijama i navikama ove populacije na društvenim mrežama i mobilnim platformama.

Grafik 54. Društvene mreže koje mladi najčešće koriste / Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Pregled nalaza o informiranju mladih iz općine Doboj Istok jasno ukazuje na ključne smjernice za efektivnu distribuciju informacija prema ovoj populaciji. Najvažniji zaključak je da se informacije, kako bi dosegle mlade, trebaju plasirati putem online medija, a posebno internetskih portala i društvenih mreža. Među društvenim mrežama, Instagram, Facebook i YouTube su najpopularniji kanali za svakodnevnu konzumaciju medija među mladima, što čini ove platforme idealnim za distribuciju informacija.

Dodatno, s obzirom na to da 94,4% mladih koristi pametne telefone za pristup internetu, ključno je da se svi medijski sadržaji prilagode za jednostavno i efikasno gledanje na mobilnim uređajima. Ovaj pristup garantira da će sadržaji biti lakše dostupni i privlačniji, čime se povećava šansa za bolju angažiranost i širenje informacija među mladima.

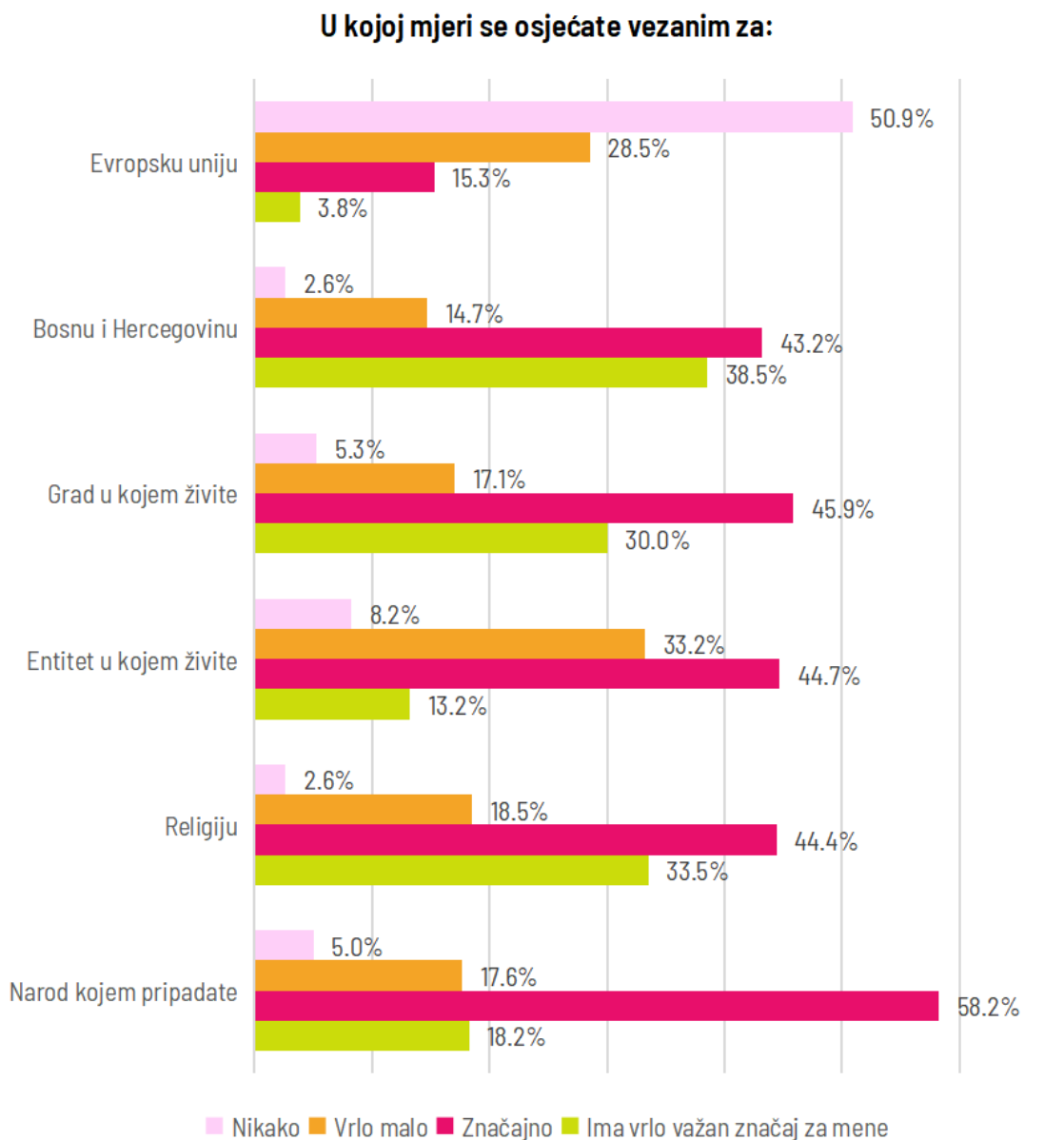
Za buduće komunikacijske strategije bitno je da se sve objave, bilo da se radi o tekstu, videima ili slikama, optimiziraju za mobilne uređaje kako bi mladi mogli brzo i jednostavno konzumirati sadržaj koji im je relevantan.

IDENTITET

Mladi u općini Doboj Istok pokazuju snažnu vezanost za svoju državu, budući da je 81,8% ispitanika izrazilo značajnu i vrlo značajnu povezanost s Bosnom i Hercegovinom. Značajnu vezanost za religiju iskazalo je 77,9% mladih, dok 76,5% njih osjeća snažnu pripadnost narodu kojem pripadaju. Također, 75,9% mladih ima izraženu povezanost s vlastitim gradom.

Kada je riječ o Evropskoj uniji, samo 19,1% mladih smatra da EU ima vrlo važan ili važan značaj za njih. S druge strane, 50,9% mladih ne osjeća nikakvu vezu s EU, dok 28,5% ispitanika osjeća vrlo malu povezanost.

Grafik 55. Osjećaj vezanosti / Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Većina mladih u općini Doboj Istok ne smatra nacionalnost i religiju bitnim kriterijem za odabir prijatelja, s čak 77,4% ispitanika koji su to naveli. Od toga, 41,2% muškaraca i 36,2% žena smatra da to nije bitan kriterij. S druge strane, 9,4% mladih smatra da nacionalnost i religija igraju važnu ulogu u odabiru prijatelja, pri čemu je 5,9% žena odgovorilo pozitivno na ovo pitanje. 11,8% mladih nije bilo sigurno u svoj odgovor.

Kada je riječ o braku s osobom druge nacionalnosti, 30,6% mladih iz općine Doboj Istok reklo je da bi stupilo u brak s osobom druge nacionalnosti, dok 19,4% muškaraca izjavljuje isto. Suprotno tome, 38,2% ispitanika, uključujući 24,4% žena, reklo je da to ne bi učinilo. Zanimljivo, 30% mladih nije bilo sigurno bi li stupili u brak s osobom druge nacionalnosti.

Kada su u pitanju radni odnosi, 85,9% mladih smatra da im ne bi smetalo da im poslodavac ili nadređeni bude osoba druge nacionalnosti, a 45,3% muškaraca podupire ovu ideju. Ipak, 8,5% mladih nije sigurno u vezi s tim pitanjem. Samo 4,7% mladih, a od toga 3,2% žena, izjavilo je da bi im smetalo imati poslodavca druge nacionalne pripadnosti.

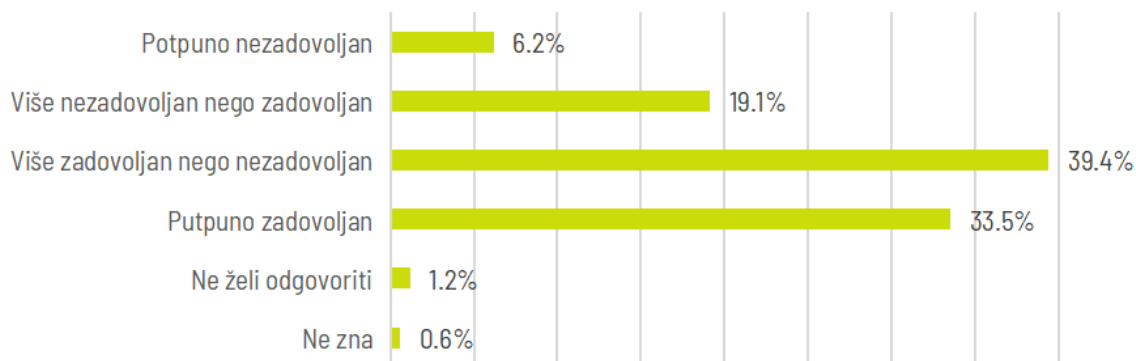
SIGURNOST

Zadovoljstvo sigurnosnom situacijom i policijskim službenicima

Sigurnosnom situacijom u općini Doboj Istok većina mladih (72,9%) izražava zadovoljstvo (više zadovoljan nego nezadovoljan i potpuno zadovoljan). S druge strane, 25,3% mladih izjavilo je da su nezadovoljni sigurnosnom situacijom (više nezadovoljan nego zadovoljan i potpuno nezadovoljan).

Grafik 56. Zadovoljstvo sigurnosnom situacijom / Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

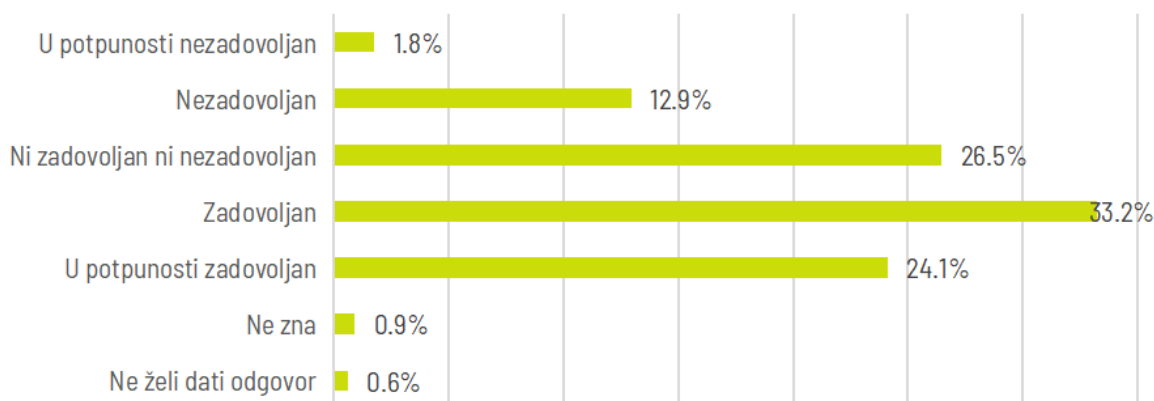
Koliko ste zadovoljni sigurnosnom situacijom u mjestu u kojem živite?

Kada je riječ o radu policijskih službi u općini Doboj Istok, najveći postotak mladih (57,4%) izražava zadovoljstvo radom policije (u potpunosti zadovoljan i zadovoljan). Slijede oni koji su neodlučni, odnosno 26,5% ispitanika se izjasnilo da nisu ni zadovoljni ni nezadovoljni radom policijskih službi. Nezadovoljnih radom policije je 14,7% mladih (u potpunosti nezadovoljan i nezadovoljan).

Grafik 57. Zadovoljstvo radom policijskih službi / Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Koliko ste zadovoljni radom policijskih službi?

Fokusna grupa je pružila bolji uvid u sigurnosnu situaciju u općini Doboj Istok. Mladi su se najviše žalili na prisustvo droge u lokalnoj zajednici i nesigurnost koja dolazi s tim problemom, manjak rasvjete u rubnim, manjim dijelovima općine, kao i problem transporta. Osoba s invaliditetom koja je bila na fokusnoj grupi pružila nam je jedinstven uvid u probleme s kojima se osobe s poteškoćama u kretanju susreću. Osoba je navela probleme kretanja po općini, gdje određeni dijelovi nemaju trotoara, te se u kolicima mora kretati cestom, parkinzi za invalidne osobe većinom su zauzeti, i pristup institucijama je otežan, tako da je Centar za socijalni rad na trećem spratu zgrade bez lifta.

„Sestra ide u kulturno-umjetničko društvo, ali opet, ona svaki vikend, ako nema mene, nema oca kod kuće, ide 4 km pješke da dođe na probu, i opet sa probe kući.“

Žensko, Doboj Istok

„Zadnjih par godina imamo samo područnu školu. Dok je nismo imali, morali smo ići u Lukavicu, koja pripada Gračanici. To je četiri kilometra u jednom pravcu. Nikad od općine nismo imali prevoz nikakav, išli smo pješke. Tako da je nekih sat vremena u jednom pravcu do škole, sat vremena u drugom. I danas djeca isto tako idu od petog razreda, dok smo mi išli od prvog, oni sad idu od petog samo bez prevoza. Imate prevoz, ali je to javni prevoz Gračanica Aris, koji prevozi, naprimjer, ove naše iz Lukavice Rijeke, što pripada Doboj Istoku, do škole, što je duplo skuplje. Mi imamo kao Doboj Istok KIM autobuse, oni su jeftiniji, međutim općina nije u stanju da organizuje jedan autobus da samo srednjoškolce prevozi.“

Žensko, Doboj Istok

„Nisam jednom hodala sa ključevima između ruku, jer me je bilo strah.“

Žensko, Doboj Istok

„Ako vidite me kad navečer kasno, vidjet ćete me sa kapuljačom, rukama u džepovima, spremna sa ključevima.“

Žensko, Doboj Istok

„Sem što ne znate od ljudi, ne znate više ni od pasa litalica ko će prije izaći i da li će zapravo kući.“

Žensko, Doboj Istok

Oblici nasilja među mladim osobama

Podaci o nasilju među mladima u općini Doboj Istok pokazuju značajnu razliku između direktnih odgovora na pitanje o tome jesu li sami bili žrtve nasilja i onih koji se odnose na poznanstva sa žrtvama nasilja. Prisutnost nasilja među mladima, kada se pita o poznanstvima sa žrtvama, znatno je veća nego u slučajevima direktnih odgovora o vlastitoj žrtvi.

Najdominantniji oblik nasilja koji mladi prepoznaju kod drugih je međuvršnjačko nasilje, pri čemu 21,5% ispitanika poznaje nekog ko je bio žrtva tog oblika nasilja. Slijedi nasilje na internetu s 12,1% ispitanika koji poznaju žrtve takvog nasilja, dok 10,6% mladih zna nekog ko je bio žrtva nasilja u porodici. Slično je i s razbojništvom (10,6%), dok manji postotak mladih poznaje žrtve nasilja od partnera (7,4%), seksualnog nasilja (5,3%) te nasilja na radnom mjestu (4,7%). Osim toga, 2,1% mladih poznaje žrtve nasilja od ekstremističkih grupa.

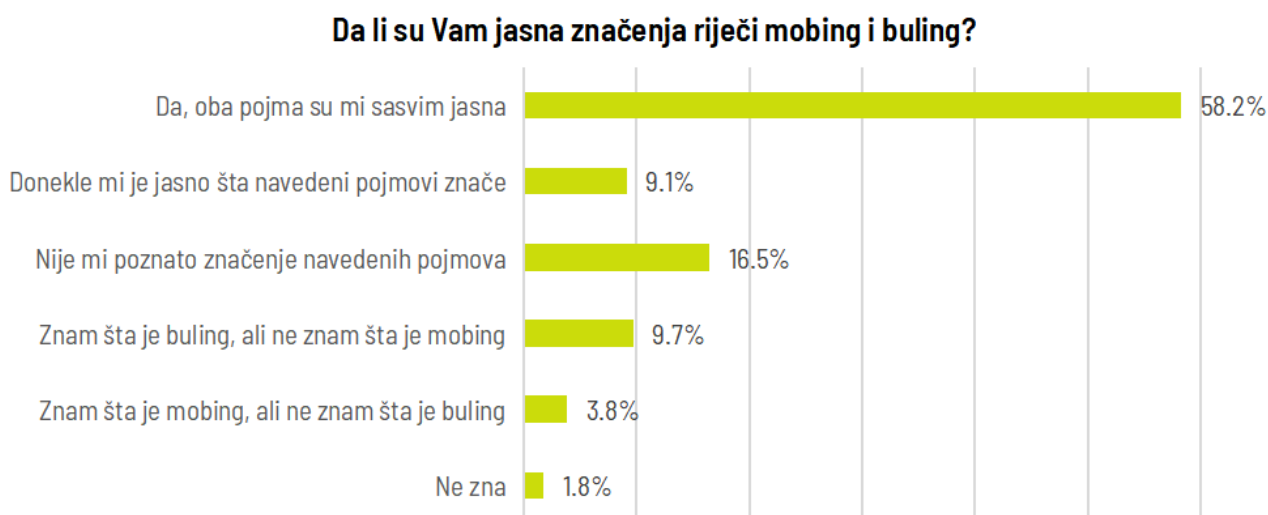
Međutim, 56,2% mladih izjavljuje da ne poznaje nikog ko je bio žrtva nasilja. 4,7% mladih nije željelo odgovoriti na ovo pitanje.

Kada je riječ o vlastitom iskustvu, većina mladih (82,4%) izjavljuje da nisu bili žrtve nasilja. Međuvršnjačko nasilje doživjelo je 10% mladih, dok 2,6% mladih navodi da su bili žrtve nasilja na internetu. Manji postotak mladih (2,1%) navodi da su bili žrtve seksualnog nasilja (sve žene), a 1,2% mladih doživjelo je nasilje u porodici, razbojništvo ili nasilje od partnera (većina žrtava su žene).

Što se tiče iskustava s provalama ili krađama, 82,6% mladih tvrdi da nisu bili žrtve tih prijestupa u posljednjih pet godina, dok 8,5% mladih priznaje da su bili žrtve, a 7,9% mladih nije sigurno sjeća li se takvog incidenta.

Kada je riječ o poznavanju pojmova „mobing“ i „buling“, 58,2% mladih izjavljuje da potpuno razumiju značenje tih pojmova, dok ih 9,1% navodi da su im ovi pojmovi donekle jasni. Manje od petine (16,5%) mladih ne poznaje ove pojmove, dok 9,7% mladih zna što je „buling“, ali ne zna što znači „mobing“, a 3,8% mladih zna samo šta je „mobing“, ali ne i „buling“.

Grafik 58. Poznavanje pojmova mobing i buling / Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Djevojke na fokusnoj grupi izrazile su probleme dobacivanja i straha za svoju sigurnost.

*„Meni je najgore dobacivanje, zato što možda mi neće ništa uraditi, ali šta ako hoće?
Dobacivat će sigurno ako prođem pored grupice, sigurno će neko nešto reći.”*

Sve djevojke su izjavile slično ili se složile sa izjavom, Doboj Istok

„To je najviše radi naših vršnjaka, možda neće neko stariji, ali naši vršnjaci su... nikad ne znate šta vam mogu uraditi.”

Žensko, Doboj Istok

„Naprimjer, što se tiče djevojčica, generalno mislim, komentari koje imaju dječaci, bespotrebni, totalno bespotrebni komentari u školi najviše.

Žensko, Doboj Istok

„Najviše toga što sam ja primijetila jeste da preko grupnih četova, naprimjer, raspravljaju, ne znam, naprimjer djevojčice, fizički izgled, ili se vrijeđa, i onda isplivaju ti screenshotovi i onda svi saznaju.”

Žensko, Doboj Istok

PREPORUKE

Analiza položaja i potreba mladih predstavlja dokument koji je osnova za donošenje Strategije prema mladima lokalne zajednice. Strategija predstavlja zakonsku obavezu lokalnih zajednica i drugih nivoa vlasti u FBiH u skladu sa Zakonom o mladima. Rad na ovom dokumentu zahtijeva pristup kroz više aspekata. Zbog navedenog analiza je podijeljena na više oblasti, koje daju uvid u položaj i potrebe mladih u određenoj lokalnoj zajednici.

Ova analiza pokazala je potrebu, pored ostalih, da se buduće djelovanje fokusira na domene navedene u nastavku teksta.

Obrazovanje

Praktična nastava je naglašena kao jedna od glavnih potreba unapređenja nastavnog procesa. Iako lokalna zajednica nema veliki utjecaj na proces obrazovanja, sadržaj kurikuluma ili nastavne planove i programe, ona može omogućiti uvjete za praktičnu nastavu.

- ❖ Mladi smatraju da praksa u obrazovnom procesu treba biti povezanija s poslovima za koje se mladi školuju.
- ❖ Preporuka bi se odnosila na poboljšanje trenutnih prostorija za praksu, pogotovo laboratorija za prirodne nauke, kao i njihovo opremanje laboratorijskim materijalima.

Kao drugi aspekt za unapređenje obrazovnog procesa mladi su naglasili preopširne nastavne planove i programe. Ovaj problem bi se mogao rješavati inicijativama s nižih nivoa vlasti prema višim, gdje će se tražiti unapređenje nastavnih planova i programa.

- ❖ Također, osiguranje dodatnih neformalnih oblika edukacije u formi kurseva, radionica, kroz mentorstvo, ali isto tako kroz pružanje tehničke podrške u vidu prostora ili prostorija gdje ih mladi mogu pohađati.

Stipendiranje učenika je jedna od mjera koja dugoročno može dati pozitivne rezultate i pomoći mladima da ostvare svoj puni potencijal.

- ❖ Preporuka je kreirati program stipendija za učenike osnovnih i srednjih škola pored programa nagrada za nadarene i talentirane učenike, koji trenutno postoji.

Također treba poboljšati uslove obrazovanja osobama s invaliditetom.

- ❖ Srednja škola u Velikoj Brijesnici nije prilagođena osobama s invaliditetom.
- ❖ Treba povećati pristup defektologu i asistentima u nastavi.

Zapošljavanje

Mladi su u analizi pokazali da im je idealno radno mjesto u vlastitom biznisu. Omogućena podrška mladima prilikom pokretanja vlastitih obrta i biznisa može pomoći u poboljšanju klime na tržištu rada.

Prema rezultatima istraživanja, mladima bi najviše odgovarala finansijska podrška za pokretanje vlastitog biznisa. Međutim, mladima je potrebna i šira podrška kroz različite oblike savjetovanja o tome kako da pokrenu vlastiti biznis i na taj način ostvare mogućnost vlastitog zaposlenja. U istraživanju su mladi istakli važnost i drugih vrsta podrške prilikom pokretanja biznisa.

- ❖ Lokalne zajednice koje žele podržati biznise mladih trebale bi razvijati sveobuhvatne programe podrške koji ne samo što uključuju finansijska sredstva već i pružaju edukaciju, mentorsku podršku, čime se povećava šansa za održiv i uspješan razvoj mladih preduzetnika.

Mladi su po rezultatima ankete i na fokusnim grupama izjavili da smatraju da nisu spremni za tržište rada. Ovaj domen posebno je važan jer veliki broj mladih ne radi u struci za koju se školovao.

- ❖ Potrebno je uvezati mlade s poslodavcima koji su zainteresirani da pruže obuku i priliku za prvo zaposlenje.
- ❖ Programi zapošljavanja bi trebali biti dodatno razvijeni i mladima promovirani na način koji je njima blizak.

Plaćena praksa i pripravnički staž bi uveliko pomogli da se premosti jaz između završenog obrazovanja i prvog stečenog radnog iskustva.

- ❖ Partnerstvo između lokalne zajednice, lokalnih firmi i obrazovnih ustanova može poboljšati funkcionalnost obrazovanja i spremnost za tržište rada mladih nakon završetka obrazovanja.
 - Potrebno je uvezati potrebe tržišta rada s formalnim obrazovanjem, gdje će se povećati broj mladih koji rade u struci za koju su se školovali.

Zdravstvo

Sistem primarne zdravstvene zaštite s akcentom na preventivne aktivnosti i korake usmjerene na mlade u općini Doboj Istok potrebno je unaprijediti. Naime, veliki broj mladih ne obavlja sistematske preglede.

- ❖ Rezultati ukazuju na potrebu za ciljanim intervencijama usmjerenim na jaču svijest o značaju sistematskih pregleda.
- ❖ Poboljšane edukativne kampanje i prilagođeni pristupi mogli bi igrati ključnu ulogu u poticanju redovnih zdravstvenih provjera unutar ove zajednice.

Redovni ginekološki pregledi mogu spriječiti i pravovremeno otkriti moguća oboljenja te je potrebno omogućiti djevojkama redovne ginekološke preglede i osvijestiti ih o važnosti redovne kontrole njihovog zdravstvenog stanja.

- ❖ Podaci iz analize ukazuju na potrebu za kreiranjem posebnih edukacijskih ili informacijskih aktivnosti usmjerenih na zdravlje žena.

- ❖ Uočeni podaci o (ne)provođenju ginekoloških pregleda su zabrinjavajući.

Mladi su ukazali na potrebe unapređenja dostupnosti zdravstvenih usluga posebno namijenjenih mladim osobama.

- ❖ Organiziranje kampanja koje promoviraju prevenciju konzumiranja psihoaktivnih supstanci te promociju sportskih aktivnosti i neformalnog obrazovanja.
- ❖ Posebno prepoznat problem je klađenje i dostupnost klađenja i igara na sreću, s posebnim akcentom na izuzetno visoku dostupnost online klađenja.
- ❖ Potrebno je organizirati kampanje koje dižu svijest o mentalnom zdravlju i koje se bore sa stigmom o mentalnom zdravlju, kao i učiniti dostupnijim informacije o tome gdje i kako mladi mogu pristupiti psihologu.

Socijalna briga

Potrebno je raditi na razvoju programa socijalne podrške mladima.

- Dodatno, podaci o nemogućnosti osamostaljenja mladih ukazuju na potrebu za unapređenjem lokalnih programa koji će mladima omogućiti lakši dolazak do vlastite nekretnine ili najma nekretnine.
- U okviru ovih programa mogu se razmotriti opcije (su)finansiranja kupovine prve nekretnine, (su)finansiranja kamate ili dijela kamate za kupovinu nekretnine, oslobođanja plaćanja poreza na promet nekretnine ili podrške u najmu nekretnine za mlade ili mlade bračne parove, te pomoći u izgradnji stambenih objekata (kuća).

Programi za mlade

Potrebno je kreirati prilike i pružiti mogućnosti za veću uključenost mladih osoba u volonterske aktivnosti kroz nastavni ili vannastavni proces.

- ❖ Treba raditi na većoj dostupnosti sportskih i rekreativnih sadržaja mladima.
- ❖ Omogućiti prostorije mladima gdje bi mogli vršiti kulturne i zabavne aktivnosti, kao i aktivnosti u domenu neformalnog obrazovanja.

Mobilnost i uključenost mladih

Potrebno je raditi na većoj participaciji mladih u procesima donošenja odluka na nivou lokalne zajednice kako bi se osigurala adekvatna zastupljenost njihovih interesa.

- ❖ Potrebno je raditi na boljoj umreženosti mjesnih zajednica te poboljšati dostupnost dešavanja mladima iz svih mjesnih zajednica.

- ❖ Omogućiti nesmetanu i sigurnu kretanju osobama s invaliditetom.
- ❖ Adaptirati ključne objekte institucija osobama s invaliditetom.

Komunikacija

Uzimajući u obzir da mladi najčešće informacije dobijaju putem društvenih mreža i internetskih portala, komunikaciju s mladima je najbolje ostvariti kroz navedene kanale.

- ❖ Mladi ne prate klasične kanale komunikacije i plasmana informacija (televizija, radio, novine) te bi informacije namijenjene njima trebalo plasirati putem drugih kanala.
- ❖ Promocija aktivnosti koje su vezane za mlade osobe puno je efektivnija ako se odvija online i putem društvenih mreža, pogotovo preko mobilnog uređaja.

Sigurnost

Unutar oblasti sigurnosti mladi su naglasili probleme nasilja, velikog stepena korištenja narkotika u općini, slabe rasvjete rubnih dijelova općine, loše povezanosti općine, gdje mladi moraju pješke putovati i gdje se ne osjećaju sigurno.

- ❖ Potrebno je unaprijediti stepen povjerenja mladih osoba u policijske službenike i policijske organe, koji trebaju biti lako dostupni i u mogućnosti da adekvatno i po potrebi djeluju.
- ❖ Također je potrebno poboljšanje rasvjete, iako su mladi naglasili napredak u poređenju sa situacijom od prije nekoliko godina.

LITERATURA

- Agencija za statistiku BiH [online], Popis 2013. Dostupno na: <https://www.popis.gov.ba/popis2013/knjige.php?id=0> [pristupljeno: 31. 1. 2025].
- Analiza rezultata istraživanja potreba i problema mladih grada Gračanice, Institut za razvoj mladih KULT, Sarajevo, 2021.
- Analiza rezultata istraživanja potreba i problema mladih grada Gradačac, Institut za razvoj mladih KULT, Sarajevo, 2024.
- Analiza rezultata istraživanja potreba i problema mladih grada Srebrenik, Institut za razvoj mladih KULT, Sarajevo, 2023.
- Budžet općine Doboj Istok za 2025. godinu [online]. Dostupno na: <https://opcinadobojistok.ba/wp-content/uploads/2024/12/Bud%C5%BEet-op%C4%87ine-Doboj-Istok-za-2025.-godinu.pdf> [pristupljeno: 18. 2. 2025].
- Federalni zavod za statistiku [online]. Dostupno na: <http://www.fzs.ba/index.php/2016/07/01konacni-rezultati-popisa-2013-2> [pristupljeno: 11. 2. 2025].
- Federalni zavod za statistiku [online]. Kantoni u brojkama: Tuzlanski kanton (2020–2024). Dostupno na: <https://fzs.ba/index.php/2021/06/30/kantoni-u-brojkama/> [pristupljeno: 11. 2. 2025].
- Federalni zavod za statistiku [online]. Kultura i umjetnost 2023. Dostupno na <https://fzs.ba/index.php/bosanski-bilteni/kultura-i-umjetnost/>.
- Federalni zavod za statistiku, Prosječne neto plaće [online]. Dostupno na: <https://fzs.ba/> [pristupljeno: 17. 2. 2025].
- Javna zdravstvena ustanova Dom zdravlja Doboj Istok (<https://dzdobojistok.ba/>).
- Mješovita srednja škola Doboj Istok [online]. Dostupno na: <https://mssdobojistok.skolatk.edu.ba/> [pristupljeno: 11. 2. 2025].

- Rebalans bužeta općine Doboj Istok za 2024. godinu [online]. Dostupno na: <https://opcinadobojistok.ba/wp-content/uploads/2024/12/Rebalans-Bud%C5%BEeta-op%C4%87ine-Doboj-Istok-za-2024.-godinu.pdf> [pristupljeno: 18. 2. 2025].
- Savez samostalnih sindikata Bosne i Hercegovine [online]. Sindikalna potrošačka korpa za februar 2025. Dostupno na: <https://www.sssbih.com/sindikalna-potrosacka-korpa-u-januaru-kostala-3-14980-km/> [pristupljeno: 17. 2. 2025].
- Savez samostalnih sindikata Bosne i Hercegovine [online]. Sindikalna potrošačka korpa za januar 2025. Dostupno na: <https://www.sssbih.com/sindikalna-potrosacka-korpa-u-januaru-kostala-3-14980-km/> [pristupljeno: 17. 2. 2025].
- Služba za zapošljavanje TK. Statistički bilteni za period 2021–2024. Dostupno na: <http://szztk.ba/> [pristupljeno: 13. 2. 2025].
- Spisak privatnih ordinacija na području Tuzlanskog kantona [online]. Dostupno na: <https://mztk.ba/registar-zdravstvenih-ustanova-privatnih-ordinacija-apoteka-i-spec-trgovina-na-malo> [pristupljeno: 17. 2. 2025].
- Spisak sportskih organizacija na području Tuzlanskog kantona [online]. Dostupno na: <https://mksmtk.gov.ba/sportske-organizacije-na-podrucju-tk> [pristupljeno: 18. 2. 2025].
- Trogodišnji plan rada općine Doboj-Istok za period 2025–2027 [online]. Dostupno na <https://opcinadobojistok.ba/wp-content/uploads/2024/12/TROGODI%C5%A0NI-PLAN-RADA-2025-2027.pdf>.
- Zakon o mladima Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine FBiH“, br. 36/2010).

